

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Altmışbeşinci İçtima

26 . 2 . 1341 Perşembe

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — ZAPTI SABIK HÜLÂSASI	347	numaralı teklifi kanunisi ve Memurin Encümeni mahsusuz mazbatası.	348
2. — EVRAKI VARİDE	347,373	2. — 1340 senesi Darüleytamlar bütçesinin beşinci faslından üçbin liranın dördüncü faslın birinci maddesine nakli hakkında (1/609) numaralı kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.	348
Lâyhalar	347		
1. — Kadastro Kanun lâyihası (1/628)	347:348		
2. — Mükellefiyeti Askeriye Kanununun muhacirin hakkındaki 135 nci maddesinin tadiline dair kanun lâyihası (1/629)	348		
3. — Müdafaai Milliye Vekâletinin 1340 senesi bütçesinin 296 ncı faslına 44 900 lira tahsisatı munzammas itasına dair kanun lâyihası (1/633)	373		
4. — Askeri Fabrikalar Müdüriyeti Umumiyesinin Mart muvakkat bütçesi hakkında kanun lâyihası (1/630)	373		
Teklifler	348	Takrirler	348
1. — Mardin Mebusu Necip Bey ve rüfekaasının; Mardin vilâyetinden Suriye ve zahire ihracının muvakkaten men'i hakkında teklifi kanunisi (2/495)	348	1. — İzmir Mebusu Kâmil ve Mahmut Celâl Beylerin; Ödemiş'teki vakıf suların idare ve varidatının kasaba dairei belediyesine devri temenniyatına dair takriri (4/163)	348
		2. — Sinop Mebusu Yusuf Kemal Bey ve rüfekaasının; ruznamede bulunan Tütün inhisarı hakkındaki kanun lâyihasının müstacelen ve tercihan müzakeresine dair takriri.	348:349
		3. — Erzurum Mebusu Cazım Efendi, Karesi Mebusu Vehbi Bey ve Menteşe Mebusu Esat Efendinin; Kadastro Kanun lâyihasının tetkiki için bir Encümeni mahsus teşkili hakkında takrirleri.	349:350
Mazbatalar	348	Evrakı Saire	351,358,378
1. — Antalya Mebusu Ahmet Sâki Bey ve rüfekaasının; Umumî memurin ünvanlı ve (2/376)		1. — İnkılâbımızı tehlikeye düşürecek irticaî hareketleri kökünden söküp atmak için Hü-	

Sayfa	Sayfa
kümeti Cumhuriyemizin ufak bir işaretine intizar edildiği hakkında Adana ve aynı mealde Cizre ve Malatya'dan mevрут telgrafnameler. 351:352	5. — Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesinin 1340 senesi bütçesinden münakale icrasına dair kanun (1/611) 392:393
2. — Ussatın Elâziz Kasabasından defedildiğine dair Dahiliye Vekâletine Elâziz ahzı asker kalem riyasetinden mevрут telgraf. 358:359	3. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD 352,359, 373,379
3. — Ussatın takip olunduğuna dair Dahiliye Vekâletine Elâziz ahzı asker kalem riyasetinden mevрут telgraf. 378:379	1. — Ankara'da inşaaı takarrür eden mesakin ve mebanî ile sair müessesat için Şehremanetine birbuçuk milyon lira ikrazına dair (1/593) numaralı kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası. 352:356,400:401
Tayini Esami ile reye vazolunan kanunlar 357:358,388	2. — 1340 senesi Darüleytamlar bütçesinin beşinci faslından üçbin İrânın dördüncü faslın birinci maddesine nakli hakkında (1/609) numaralı kanun lâyihası ve Mucazenei Maliye Encümeni mazbatası. 356:357
1. — Tütün idarei muvakkatesi ve sigara kâhidı inhisarı hakkında kanun (1/591) 354:395	3. — 1341 senesi Muvazenei Maliye Kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (1/506) 359:372,373:375
2. — Adliye Vekâletinin 1340 senesi bütçesinde münakale icrasına dair kanun (1/619) 388:389	A) Maarif Vekâleti bütçesi : 359:372,373:375,379:387
3. — Öksüz yurtları Müdüriyeti umumiyesinin 1340 senesi bütçesinin ikinci faslından 4/A faslına münakale icrasına dair kanun (1/619) 396:399	4. — 1341 senesi Muvazenei Umumiye Kanununun vazına kadar ifa olunacak hidemat hakkında kanun lâyihası ve Mucazenei Maliye Encümeni mazbatası (1/626) 375:378,402:403
4. — Matbuat ve istihbarat Müdüriyeti Umumiyesinin 1340 senesi bütçesine tahsisatı munzamma itasına dair kanun. 390:391	

BİRİNCİ CELSE

Bed'i Müzakerat; Saat : 10,30

REİS : Reisvekili Ali Sururi Bey

KÂTİP : Avni Bey (Bozok)

REİS — Celseyi açıyorum.

1. — ZABTI SABIK HÜLÂSASI

REİS — Zaptı sabık hülâsası okunacaktır.

ALTMİŞ DÖRDÜNCÜ İÇTİMA

25 Şubat 1341 Çarşamba

Birinci Celse

Öğleden evvel Kâzım Paşanın tahtı riyasetlerinde inikat ederek zabtı sabık hülâsası kıraat ve aynen kabul ve evrakı varide ait oldukları mahallere havale olundu.

Malatya vilâyetinde dahi idarei örfiye ilân edildiği hakkında Başvekâlet tezkeresi kıraat edildi. Halit Paşa ve Abdurrahman Şeref Beyin vefatları dolayısıyla General Müjen'in taziyetnamesine ve Abdurrahman Şeref Bey merhumun kerimelerinden mev-rut telgrafnameye divanı riyasetçe cevap itası tensip olundu.

Müteakiben Maarif Vekâleti bütçesinin müzakere-sine başlanılarak bir müddet müzakereden sonra saat ikide içtima edilmek üzere celse tatil olundu.

İkinci Celse

Kâzım Paşa tarafından küşat edilerek hâdisei is-yan hakkında Başvekil Fethi Beyin beyanat ve iza-hatı istima ve hükümetin bu babtaki hattı hareketi tasvip olunduktan sonra Hiyaneti vataniye kanununu

muaddil kanuna müzeyyel mevaddı kanuniye müza-kere ve aynen kabul edildi ve teneffüs için celse ta-til olundu.

Üçüncü Celse

Ali Sururi Bey tarafından küşat edilerek tütün ve sigara kâğıdı inhisarı hakkındaki kanun lâyihası müzakere olundu ve neticei müzakerede dördüncü ve onaltıncı maddeler tadilen ve mevaddı saire aynen kabul olunduktan sonra seferber edilecek kıtaatı as-keriye ihtiyatının pazarlık suretiyle temini hakkında ki kanun lâyihası müzakere ve mevaddı kanuniye ay-nen kabul olundu. Müteakiben Adliye Vekâleti büt-çesi ile Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesi ve Öksüz yurtları bütçelerinde münakale icrasına ve Matbuat Müdüriyeti Umumiyesi bütçesine tahsisatı munzamma itasına dair olan kanun lâyihaları müza-kere ve cümlesi aynen kabul edildi. Badehu Ankara Şehremanetine birbuçuk milyon lira ikrazı hakkında ki cereyan eden müzakere kâfi görüldükten sonra maddelere geçildi birinci madde bir müddet müzake-re ve Perşembe günü öğleden evvel içtima edilmek üzere celse tatil olundu.

REİS — Zabtı sabıkı kabul edenler lütfen el kal-dırsın... Kabul edilmiştir.

2. — EVRAKI VARİDE

Lâyihalar

1. — Kadastro kanun lâyihası (1/628)

REİS — Tapu, Ziraat ve Muvazenei Maliye Encümenlerine havale edilmiştir.

HÜSEYİN RIFKI BEY (Edirne) — Reis Bey; bu kanun tasarrufı olmasından ziyade umumîdir. Az çok mühendislerle de alâkalıdır. Arzu buyrulursa He-yeti Celilece bir Encümeni mahsus teşkil edilsin bade-hu o Encümen bunu tetkik etsin.

MAHMUT NEDİM BEY (Malatya) — Zaten bendenizin de bu hususta bir teklifim var. Müdafaai Milliye Encümenindedir.

REİS — Müdafaai Milliye Encümeninde mi efendim?

MAHMUT NEDİM BEY (Malatya) — Evet.

FERİDUN FIKRİ BEY (Dersim) — Reis Bey, bu kadastro işi mühim bir iştir. Bir encümeni mah-sus yapılmalıdır. Hüseyin Rıfki Beyefendinin buyur-

dukları gayet doğrudur. İş bütün memleketi ihata eden bir meseledir. Bunun için bir encümeni mahsus yapılırsa çok istifadeli olur zannındayım.

MAHMUT NEDİM BEY (Malatya) — Bir encümeni mahsus teşekkül ederse çok istifadeli ve iyi olur.

VEHBİ BEY (Karesi) — Bir encümeni mahsus teşkili çok muvafıktır. Çünkü bu kanunun Ziraat Encümeni ile alâkası vardır. Ticaret Encümeni ile alâkası var, Müdafaai Milliye Encümeni ile alâkası var. Umuru tasarrufiye Encümeni ile lâkası var. Nafia Encümeni ile alâkası var. Dahiliye Encümeni ile alâkası var. Muvazenei Maliye Encümeni ile alâkası var. Yani kırk encümenle alâkası var. Onun için her encümen bir arkadaş versin ve bu suretle halledilsin.

REİS — Efendim; müsaade buyurulursa evvelâ encümeni mahsus teşkili hakkındaki teklifini esasını reye vazededim. Çünkü elimizde tahrir filân yoktur. Taallük etmeyen encümenler de olabilir. Halbuki vazifedar olmayan encümenleri iştirak ettirmekte fayda yok, bilâkis mahzur vardır. Zannederim.

Şimdi efendim, bu kanun lâyihasını tetkik için Encümeni mahsus teşkilini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul olundu. O halde bu husus hakkında mütalâada bulunan rüfekadan riyaset çok rica eder, ne suretle talep ediyorlarsa tahrir versinler badehu müzakere edilir.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Reis Beyefendi; alâkadar her encümenenden bu işte mütehassıs bir zat intihap olunur.

REİS — Feridun Fikri Bey; müsaade buyurunuz. Şifahî teklifleri reye koymakta mazurum.

2. — *Mükellefiyeti askeriye kanununun muhacirin hakkındaki 135 nci maddesinin tadiline dair kanun lâyihası (1/69)*

REİS — Müdafaai Milliye Encümenine havale edilmiştir.

Teklifler

1. — *Mardin Mebusu Necip Bey ve rüfekasının; Mardin Vilâyetinden Süriyeye zahire ihracının muvakkaten men'i hakkında teklifi kanunisi (2/455)*

REİS — Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

Mazbatalar

1. — *Antalya Mebusu Ahmet Saki Bey ve rüfekasının; Umum memurin ünvanlı ve (2/366) numaralı teklifi kanunisi ve Memurin Encümeni mahsus mazbatası*

REİS — Ruznameye alıyoruz. Encümen tarafından bu lâyihanın takdimen ve müstacelen müzakeresi teklif olunuyor. Reyi Âlinize arz edeceğim. Yalnız şurasını takyidetmek isterim ki bütçeden gayri mevat ve mesaile tahsis olunan günden gayri bir günde müzakere olunacaktır. Fakat bu kanun da o gün müzakere olunacak mevat arasında takdimen, tercihan müzakeresi karargir olan mesail varsa o kararları şimdiki kararlarımız nakzedecek değildir. Yani evvelce takdimen, tercihan müzakeresi kabul edilen lâyihalar çıktıktan sonra bu lâyiha müzakere olunacaktır. Teklifi bu şekilde ve bu şartla reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın.. Kabul olunmuştur.

2. — *1340 senesi Darüleytamlar bütçesinin beşinci faslından üç bin liranın dördüncü faslın birinci maddesine nakli hakkında (1/609) numaralı kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.*

REİS — Ruznameye alıyoruz.

MAARİF VEKİLİ SARAÇOĞLU ŞÜKRÜ BEY (İzmir) — Reis Bey; gün kalmamıştır. Bu kabil evraki dün hep geçirmiştik. Bu nasılsa encümende kalmış bugün derhal müzakeresini rica ediyorum.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Ona da bir resmi geçit yaptırınız.

REİS — Vekil Beyefendi; müsaade buyurursanız dün müzakeresi karargir olan mesail bitsin ondan sonra müzakere ederiz.

Takrirler

1. — *İzmir Mebusu Kâmil ve Mahmut Celâl Beylerin; Ödemişdeki vakıf suların idare ve varidatının kasaba dairei belediyesine devri temenniyatına dair takriri (4/163)*

REİS — Başvekâlete gönderiyoruz.

Efendim; ruznamenin müzakere edilecek mevat kısmının dokuzuncu maddesinde muharrer:

2. — *Sinop Mebusu Yusuf Kemal Bey ve rüfekasının; ruznamede bulunan Tütün inhisarı hakkındaki kanun lâyihasının müstacelen ve tercihan ve mevadi müstaceleye takdimen müzakeresine dair takriri.*

REİS — Sehven reyi âlinize vazedilmemiş onu arz edeceğim. Bunu da Heyeti Celilenin reyine arz ederken Umum memurin kanunu hakkındaki maruzatımı tekrar etmek isterim. Heyeti Celilenin verdiği kararlarda, yekdiğerini nakz etmek doğru değildir. Onlardan sonra yani evvelce verilen kararlar mucibince sırası gelince müzakere olunmak üzere bu tak-

ri reyinize arz ediyorum. Bu teklifi kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsınlar..

RASİH EFENDİ (Antalya) — Bu, diğerleri gibi değildir. Bu devrei içtimayede çıkmazsa olmaz;

REİS — Müsaade buyurunuz efendim; kabul etmeyenler ellerini kaldırsınlar... Kabul olunmuştur efendim.

3. — *Erzurum Mebusu Cazım Efendi, Karesi Mebusu Vehbi Bey ve Mentеше Mebusu Esat Efendinin; Kadastro Kanun Lâyihasının tetkiki için bir Encümeni mahsus teşkili hakkında takrirleri.*

REİS — Efendim; Kadastro Kanunu Lâyihasını tetkik için bir Encümeni mahsus teşkili ve bu encümenin sureti teşekkülü hakkında takrirler aldım.

VEHBİ BEY (Karesi) — Bendenizin de bir takririm vardır. Takdim ediyorum efendim.

REİS — Erzurum Mebusu Cazım Efendinin takririni okunacaktır :

Riyaseti Celileye

Kadastro Encümeni mahsusu için intihap olunacak azanın kadastroya taallük ve münasebeti olan ihtisas encümenlerinden ikişer zat intihap edilmek suretiyle teşkilini teklif eylerim.

Erzurum
Câzım

Riyaseti Celileye

Kadastro lâyihasını müzakere etmek üzere teşekkül edecek hususî encümenine, Dahiliye, Muvazenei Maliye, Kavanini Maliye, Tapu, Ziraat, Nafia, Adliye encümenlerinden ikişer aza intihap edilmek suretiyle teşkilini teklif eylerim.

Karesi
Vehbi

Riyaseti Celileye

Başvekâletten mevruz Kadastro Kanun Lâyihasının her şubece bu hususu mühimmede vukufu müselleme zevattan muntehap bir encümeni mahsus teşkili ve bu encümeni mahsus tarafından tetkikini teklif eylerim.

Mentеше
Esat

Riyaseti Celileye

Başvekâletten mevruz Kadastro Lâyiha Kanuniyesinin esasatı fenniyesi dolayısıyla yalnız Maliye Vekâletini alâkadar etmemekte olduğundan bir encümeni mahsus tarafından tetkiki Heyeti Umumiyece kabul buyurulmuştur. İşbu encümenin Muvazenei Maliye,

Nafia, Müdafaa-i Milliye, Ziraat, Tapu, Dahiliye Encümenlerinden intihap olunacak üçer zevattan teşkil buyrulmasını rica ederim.

Malatya
Mahmut Nedim

MUHTAR BEY (Trabzon) — Vehbi Beyin takririni sarıhtır. Onu reye koyunuz Reis Bey;

REİS — Efendim; muayyen encümenlerden muntehap azalardan teşkil edilmesi için vukubulan talepleri ayırıyorum. Esat Efendinin takririni; şubece vukufu müselleme zevattan ayrılmasını teklif ediyor. Evvelemirde bunu reyinize arz edeceğim. Bu teklifi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsınlar... Kabul olunmamıştır.

Sonra Erzurum Mebusu Cazım Efendi arkadaşlarımızın teklifi vardır ki, kadastroya taallük eden encümenlerden tefrikini mutazammındır. Reye vazından hiç bir netice hasil olmaz. Onun için reye arz edemiyorum. Şimdi Vehbi Beyin takririni ile Mahmut Nedim Beyin takrirleri kalıyor. (Vehbi Beyin takririni reye konsun sesleri) Efendim; neticenin selâmetini temin için müsaade ederseniz her iki encümeni ayrı ayrı yani encümenler hakkında ayrı ayrı reyî âlinize fistihsal edeyim. Şimdi her iki takririn ittihat ettikleri encümenler vardır. Muvazenei Maliye, Nafia, Ziraat, Tapu ki bu dört encümen de arkadaşlarımız taleplerinde ittihak ediyorlar. Binaenaleyh evvelemirde bu encümenler hakkındaki mütalâanızı izhar etmenizi rica ederim. Muvazenei Maliye, Tapu, Nafia, Ziraat Encümenlerinden aza intihabı esasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen işaret buyursunlar... Kabul edilmiştir.

MAZHAR MÜFİT BEY — Reis Beyefendi; Kavanini Maliye Encümeninden de ister zannederim.

REİS — Şimdi efendim; Vehbi Beyin takririnde bunlardan fazla olarak Dahiliye, Kavanini Maliye, Adliye Encümenlerinden de aza intihap edilmesi teklifi vardır.

HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ (Isparta) — Reis Beyefendi; bir encümen daha kalıyor ki onun alâkası vardır ki o da Evkaf Encümenidir.

REİS — Müsaade buyurunuz efendim; bunları ayrı ayrı reye koyacağım.

Dahiliye Encümeninden, bu encümenine aza intihabını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar... Kabul olunmuştur.

Kavanini Maliye Encümeninden bu encüme aza intihabını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen işaret buyursunlar... Kabul olunmuştur. Efendim. (Adliye Encümeni ne oluyor sesleri)

HASAN BEY (Trabzon) — Adliye Encümeni demek, Meclisin kâhyası demektir.

REİS — Mahmut Nedim Beyin teklifinde Müdafaa-i Milliye Encümeni de vardı. (O ne olacak sesleri)

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Tetkiki müellefattan da bir zat lâzım. (Handeler)

HALİT BEY (Kastamonu) — Reis Bey; müsaade buyrulursa bunun hakkında bir kaç söz söylemek isterim.

REİS — Buyurunuz Halit Bey;

HALİT BEY (Kastamonu) — Muhterem arkadaşlar; gerçi Müdafaa-i Milliye Encümeni askerî bir encümandır. Bundan dolayı zahiren bu kadastro işi ile meşgul olmaması ve zâlakadar olmadığı zehabı hasıl olur. Fakat şimdi arz edeceğim.

Malûmu Âliniz kadastroyu yapmak için mütehasıs heyetler lâzımdır. Memleketin daha henüz nirengisi dahi alınmamıştır. Müdafaa-i Milliye Vekâletinin emrinde bir harita dairesi vardır. Bu heyet uzun müddetten beri memleketin haritasını almakla meşguldür. Öyle zannediyorum ki tapu dairesi de bu heyetten istifade etmek isteyecektir. Müdafaa-i Milliye Encümeninde aza olarak bulunan Mahmut Nedim Bey arkadaşımız Fransa'da üç sene kadastro tahsil etmiştir. Mütehasıstır. İhtisasından istifade edelim. Öyle bir arkadaşımızdan bu heyetin mahrum olmasını benzeniz hiç muvafık görmem. Onun için de bu encümandan de iki kişi intihap edilmesinde zannederim ki hiç bir mahzur yoktur.

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Efendim; bir kelimeye müsaade buyurunuz bendeniz (1327) tarihinde Bayburttaki kaymakamdım. Oradan bir kasatro heyeti geçti. On bir azasından nısfı mütehasıs erkânı harplerden mürekkepti. (O başka bir meseledir sesleri) Müsaade buyurunuz bunların ikmalî mesaisine harp manî oldu.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim; teşekkül eden yahut teşekkül edecek olan encümen her mütehasıs zatın ihtisasından istifade etmekte serbesttir. İster Müdafaa-i Milliye Encümeninden ister Evkaf Encümeninden mütehasıs alabilir. Fakat böyle bir Encümeni mahsus teşkil edilirken ayrıca Müdafaa-i Milliye Encümeninden aza istemeye lüzum yoktur. Bu salâhiyeti haiz olan Nafia Encümenidir.

KADRI AHMET BEY (Siverek) — Müdafaa-i Milliye Encümeninden de aza alınır mı ne ziyan edersiniz?

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Lüzum görürse oradan da ister, buradan da ister, istediği kadar ister. Esasen encümenlerin bu kadar taahhüdü bu encümenin içtimasını tehîr eder. Çünkü encümenlerin her biri ayrı ayrı toplanacak ayrı ayrı aza intihap edeceklerdir. Onun için bu encümenin teşekkül etmesine ihtimal yoktur. Binaenaleyh encümenlerin adedini ne kadar eksik tutarsanız o kadar muvaffak olursunuz. Binaenaleyh Nafia Encümeni varken Müdafaa-i Milliye Encümeninden aza istemeye lüzum yoktur. Bu encümeni mahuss teşekkül ettikten sonra Müdafaa-i Milliye Encümeninden de mütehasıs alınabilir.

REİS — Efendim; talebi reye koyuyorum. Müdafaa-i Milliye Encümeninden aza intihabını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar... Kabul etmeyenler işaret buyursunlar... Kabul olunmuştur. Efendim; şimdi bir takrir daha aldık. Mentеше Mebusu Esat Efendimindir okuyoruz.

Riyaseti Celîleye

Bu encüme ilim ve fenne mensup Maarif Encümeninden dahi bir aza alınmasını teklif eylerim.

Menteşe

Esat

REİS — Efendim; bu takriri kabul edenler ellerini kaldırsınlar... Kabul etmeyenler işaret buyursunlar... Kabul edilmiştir. Encümenlerin adedi sekize baliğ oluyor. Yani sekiz encümandan aza intihap olunacak. Şimdi intihap olunacak azanın miktarı kalıyor. Vehbi Bey ikişer azanın intihabını teklif ediyor. (İkişer sesleri) Mahmut Nedim Bey de üç azanın intihabını teklif ediyor.

VEHBİ BEY (Karesi) — Efendim; Encümen on beş kişinin sülüsü ile içtima eder. Halbuki her encümandan üç aza intihap olunursa sekiz encümandan yirmi dört eder. Yirmi dört kişinin sülüsü; sekiz kişi eder. Binaenaleyh encümen ekseriyet hasıl etmekte müşkülât çeker ve iş çıkmaz. Onun için her encümandan ikişer kişi kâfidir.

REİS — Efendim; encümenlerden ikişer azanın intihabını kabul buyuranlar ellerini kaldırsınlar... Kabul etmeyenler işaret buyursunlar... Kabul edilmiştir. Şu halde encümenlerden rica ederiz. İntihaplarını icra etsinler.

Evrakı Saire

1. — *İnkılâbımızı tehlikeye düşürecek irticaî hareketleri kökünden söküp atmak için Hükümeti Cumhuriyetimizin ufak bir işaretine intizar edildiği hakkında Adana, ve aynı maalde Cizre ve Malatya'dan mevrit telgrafnameler.*

REİS — Okunacaktır:

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine
Genç ve havalesinde birtakım hainane işvaatla zuhura gelen hâdiseyi biz Adana halkı doğrudan doğruya Cumhuriyetimize, ve mevcudiyetimize tevcih edilmiş bir suikast olarak telâkki ettik. Hiçbir zaman hiçbir millet tarafından iktihâm edilmeyecek derecede ihtiyar ettiğimiz fedakârlık neticesinde elde edebildiğimiz istiklâl ve inkılâbımızın en ufak bir surette ihlâlini müsamaha ile geçiştirmemizin imkânı yoktur. İnkılâp ve istiklâlimizi tehlikeye düşürecek irticaî hareketleri, her nevi suikastı kökünden söküp atmak için biz Adanalılar aynı fedakârlık ve feragata amadeyiz. Hükümeti Cumhuriyetimizin ufak bir işareti bizi derhal istenilen hedefe koşturacaktır. Bugünkü heyecanlı içtimamızda verilen bu kararın vilâyetimiz etkârı umumiyesine tamamen tercüman olduğu mâruzdur.

Belediye ve Ziraat	
Odası Reisi	Müftü
Ali Münif	Hüsnü
Aza	Aza
Reşit	Hasip
Aza	Aza
Muhtar	Abidin
Meclisi Umumî	
Reisi Sanisi	Aza
Mustafa Rifat	Zeki
Aza	Aza
Abdürrahman	Adil Hilmi
Meclis İdare Azasından	
Hasbi	Lütfü
Aza	Aza
Ahmet	Aziz
Müntehibi Sani	Müntehibi Sani
Celâl	Abdülhamit
Müntehibi Sani	Müntehibi Sani
Tevfik	Rifat
Ticaret Odasından	
Âkif	Baro Reisi
	Sait

Heyeti İnzibatiye	Himayei Etfal Reisi
Azasından	Naci
Ziya	
Çiftçiler Derneği	
Azasından	Hilâli Ahmer Reisi
Ata	Muhsin
Müteakidin Cemiyeti Reisi	Gençlerbirliği Reisi
Salim	Sudi
Borsa Heyeti Reisi	Aza
Ziya	Hamit
Tüccardan	Tüccardan
İbrahim Safa	Kemâl
Zurradan	Yeni Adana
Mehmet Nuri	Gazete Sahibi
	Ahmet Remzi
Sayha Gazetesi	Cumhuriyet Halk Fırkası
Başmuharriri	Kaza Heyeti Müteşebbisesi
Nadir	Azası
	Muhtar
Rifat	Abdurrahman
Basri	Cemal
Turhan	
Vilâyet Heyeti Müteşebbisleri Azası	
Halil	Veli
Mustafa Rifat	Fahri
Hilmi	

Adana ve Hava Valisi

Mutemedi
Fazıl Berki

(Yaşasın Adanalılar sesleri)

REİS — Bundan mada Cizre'den de aynı mealde telgraf vardır. Okunacaktır:

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Şeyh Said nam hainin avenesiyle Palo ve civarında Hükümete karşı isyan ettiğini haber aldık. Hükümeti Cumhuriyetimizin her türlü adilâne idaresine karşı vâki bu tecavüzü nefretle karşınız ve bunların pek az zamanda def ve tenkil edileceklerine kuvvetle eminiz, bu münasebetle de her türlü şaibeden ari olarak Hükümeti Cumhuriyetimizin bugün emirlerine muti ve amâde olduğumuzu ve hidematı vataniye ifasına daime hazır bulunduğumuzu arz eyeriz.

Miran Aşiret Reisi Varesezi Kabile Reisi

Naif Reşit

Taban Kabile Reisi Pişri Kabile Reisi

Reşit İbrahim

Duriye Kabile Reisi Musa Reşan Kabile Reisi

Süleyman İbrahim Husa

Ulukân Kabile Reisi Serbatan Kabile Reisi

İbrahim Mehmet Mehmet

HASAN HÜSNÜ BEY (Trabzon) — Zaten fırkalar seferber oldu gidecekler.

REİS — Efendim; tensip buyurulursa Divanı Riyaseti bunlara münasip cevaplar yazsın. (Hay hay, muvafık sesleri)

Aynı mealde Malatya Mebusu Nedim Beyden bir takrir vardır. Aynı günde gelmiştir. Okuyacağız : Şimdi gelmiştir onun için ruzaameye ithal edilememiştir,

Riyaseti Celileye

Besni cumhuriyet halk fırkası reisi Hasan Kemal Beyden mevruz telgrafnameyi takdim ve Heyeti Umumiyyeye arz ve iblağını rica ederim.

Malatya Mebusu
Mahmut Nedim

C) Mühit ve mıntıkamıza hiç bir hain fikrin hiç bir alçak elin giremeyeceğini halk ve aşairin itihata ve tesanüdünden Hükümeti Cumhuriyetimizin tamamen emin olacağını söyler ve ledelhace bütün mevcudiyetimizle usatın tenkiline ve Hükümetin emrine amâde bulunduğumuzu halk ve memleket namına arz eylerim.

Besni Cumhuriyet Halk
Fırkası Reisi
Hasan Kemal

REİS — Divanı Riyaset buna da keza münasip cevabı yazacaktır.

3. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAT

1. — *Ankara'da inşası takarrür eden mesakin ve mebani ile sair müessesat için şehremanetine bir buçuk milyon lira ikrazına dair (1/593) numaralı kanun lâiyhası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.*

REİS — Müsaade buyurursanız tayini esami ile müracaattan evvel elimizde yarım kalmış lâiyhalar vardır. Onları ikmal edelim. (Kabul sesleri)

Efendim; malumuâlileri geçen içtimada Şehremanetine ikraz kanununun birinci maddesi hakkında müzakere edildi. Kifayet aleyhinde bir takrir verildi. Fakat ekseriyet olmadığından reye vazedememiştim. Feridun Fikri Bey de kifayet aleyhinde söz istemişti. Feridun Fikri Bey kifayet aleyhinde söyleyecek misiniz?

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Efendim; kifayet aleyhinde söyleyeceğim esasa girmeyeceğim. Buyurdukları gibi bu birinci maddede istimplâk meselesi var. Esasa girmemek için Heyeti Celileden rica ediyorum müsaade buyursunlar. Yenişehir mahallî hakkında maruzatta bulunmaklığım lâzım geliyor. Çünkü bu kanunun maddesi kabul edilmekle ne vumma diğer istimplâk hakkındaki kanunun da esasına girilmiş oluyor. Onun için müsaade buyurulursa müzakere gayri kâfidir. Tenevvür edelim. (Kâfi sesleri)

REİS — Efendim; birinci maddenin müzakeresinin kâfi olduğuna dair verilen takriri reyinize arz edeceğim. Kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın... Kâfi görmeyenler lütfen ellerini kaldırsın... Kâfi görülmüştür. Tadil takrirlerini okuyoruz :

Riyaseti Celileye

Birinci maddenin ilk fıkrası şu suretle tadil edilmelidir.

Madde 1. — Ankara'nın tercihan su, lâğım, elektrik ve malzeme inşaiye tesisatı ile şehir civarındaki bataklıkların tefcirine sarfedilmek üzere Şehremanetine yüzde altı faizle bir buçuk milyon lira ikrazına Maliye Vekâleti mezundur.

Giresun
Hakkı Tarık

MUHTAR BEY (Trabzon) — Reis Bey bu takrirden bendeniz de müşterekim. Takririmi izah etmek isterim.

REİS — Burada imzanız yok ki;

MUHTAR BEY (Trabzon) — Bendeniz takririmi geri aldım bu suretle...

REİS — Niçin efendim? Bu takrire vazı imza buyurmadınız ki izaha hakkınız olsun.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Veriniz takriri de imza edeyim efendim.

REİS — Hakkı Tarık Beyin takriri esasen izah olunmuş ve ondan sonra takrir verilmiştir. Tekrar izahat verilmesine Riyaset müsaade edemez.

Riyaseti Celileye

(Yenişehir mahallî ile) fıkrasının tayını teklif ederim.

Dersim
Feridun Fikri

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Efendim; bu birinci maddede (Yenişehir) tabiri vardır. Bu yenişehir nedir? «Yenişehir mahallî ile merzagî ve sit-

malı» deniliyor. Malumu âliniz Mecellei umuru belediye hakkındaki külliyatın ikinci kitabında istimlâk hakkında 95 tarihinden bugüne kadar mevzu olan bir silsilei ahkâm vardır. Bu silsilei ahkâm tetkik edilince, ve sair memleketlerin istimlâk kanunları tahlil edilince, hiç birinde yeni bir şehir vücade getirmek için istimlâk esası mevcut değildir. Niçin? Çünkü, istimlâk ne içindir? İstimlâk menafii umumiye için, merzagı bir araziye kurutmak için veyahut doğrudan doğruya camiaya taallûk eden bir mülkiyet için mevzudur. Yeni bir şehir hiç bir zaman Devletin malı olamaz. Yenişehir arazisinin şuna buna temlik edilmesi lâzım gelir. Şunun bunun malını Hükümet vasıtasıyla alıp şuna buna temlik etmek Teşkilâtı Esasiyenin (74) ncü maddesine tamamen muhaliftir.

HAMDULLAH SUPHÎ BEY (İstanbul) — Zerre kadar muhalif değildir.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Müsaade buyurunuz; Hamdullah Suphi Beyefendiyi de ikna edeyim. Mesele aşikâr, sarıh, ve basittir. Yeni şehir ne demektir? (Mahalle sesleri) Efendim, yeni şehir tabiri aşikâr surette kullanılmaktadır. İstimlâk hakkındaki cihanın kanunlarını açalım. Ve bu husustaki vaziyet ve şekli görelim. Acaba şunun bunun malını, ötekine berikine vermek neticesinde karar kılacak olan bir faaliyeti hukukiye caiz midir? (Gürültüler) Müsaade buyurmuyor musunuz? Yeni şehir ne demektir? Yeni şehirde yalnız emakini umumiye mi bulunacaktır? Yalnız umumî bir meydan mı olacaktır? Yalnız bir mektep mi yapılacaktır? Hayır, yeni şehirde bazı kimseler araziye tasarruf edecek ve mal sahibi olacaktır. Ev yapılacaktır, evin arsası hakkında koçan kesilecektir. Yani tasarrufa esas olacaktır. Binaenaleyh bu suretle benim uhdeme geçecek bir mülkiyet için, sizin uhdenizdeki mülkiyeti refetmek, nezetmek, efendiler, hangi kaidei hukukiye ile kabilî telifdir? Rica ederim efendiler. 95 tarihinden bugüne kadar olan ahkâmı kanuniyeyi, istimlâk kanunlarını tetkik ettim, böyle bir şey yoktur. Başka bir devirde olmayan, bu devirde hiç olmaz. (Gürültüler) Müsaade buyurunuz mesele gayet aşikârdır. Heyeti Celilenin nazarı dikkatini celb ederim.

KADRİ AHMET BEY (Siverek) — İş bozulsun da, nasıl olursa olsun.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — İş bozulsun değil efendim. Gaye işi bozmak değildir. Mecellei kavanin içinde bir manzarai garabet arz edecektir. Hiç bir kaidei hukukiye ile kabilî telif değildir. (Gürültüler) Karar sizindir. Ellerinizi kaldırınca kabul olur. Arkadaşlar istirham ederim müsaade buyurursanız

maruzatta bulunalım. Silsilei kelâmımızı şaşırılmayacak surette arz edelim.

ALİ RIZA BEY (İstanbul) — Reis Bey, İstimlâk Kanununu müzakere etmiyoruz.

FERİDUN FİKRİ BEY (Devamla) — İstimlâk kanununu müzakere etmiyoruz ama kanunu bir ke-re okuyun da bakalım İstimlâk kanununu müzakere ediyor muyuz, etmiyor muyuz? «Ankara'da inşası takarrür eden mesakin ve mebani ile kaldırım, su ve lâğım ve elektrik gibi tesisatın vücade getirilmesi ve şehir civarındaki bataklıkların teşcir ve tefciri» deniliyor. Buna itiraz etmiyorum. Yeni şehir mahalline itiraz ediyorum. Yeni şehir mahalli ile merzagı ve sıtmalı arazinin istimlâki için deniliyor. Efendiler; böyle merzagı ve sıtmalı mahallerin istimlâki hakkında ahkâm vardır. Ve menafii umumiye kaydı dahilinde bu da mevcuttur. Ancak böyle şehir mahallinin istimlâki hakkında kavanimizde ahkâm yoktur. (Gürültüler) Ne olacak efendim, istimlâk edemeyiz. Teşkilâtı Esasiye Kanununun 74 ncü maddesine sarıh olarak muhalif bir vaziyettir. Bendeniz arz ediyorum. Kabul ve ret sizin elinizdedir. Binaenaleyh bundan dolayı söz kesmeye lüzum yoktur. Kaidei hukukiyeye ve Teşkilâtı Esasiye Kanununun 74 ncü maddesine muhalif olan bir şeyi mecellei kavanimiz meyanına ithal etmek katiyyen caiz değildir;

HAMDULLAH SUPHÎ BEY (İstanbul) — Verelim kararı da görürsün sen de.

FERİDUN FİKRİ BEY (Devamla) — Hukuk ile hiç bir veçhile kabilî telif değildir. Bendeniz arz ediyorum.

MUAMMER BEY (Sivas) — Yeni şehir diyorlar. Yeni mahalle şeklinde tashih olunursa olur. Binaenaleyh Feridun Fikri Beyin itirazlarına mahal kalmaz.

KADRİ AHMET BEY (Siverek) — İş bozulsun da ne olursa olsun;

MAARİF VEKİLİ SARAÇOĞLU ŞÜKRÜ BEY (İzmir) — Bu kanunla istimlâk olur mu?

REİS — Müsaade buyurunuz bir takrir daha aldım. Okunacak :

Riyaseti Celileye

Maddenin şekli hazırı bir eski Ankara bir yeni Ankara vücade getirecektir. Bu da yeni ve eski Ankara'nın şahsî teşebbüsatla vücade getirilemeyecek tesisatını yine yüz üstüne bırakmak gibi bir neticeyi münteç olacağı için maddenin esbabı mucibesini tay taraftarıyım.

Aksaray
Besim Atalay

BESİM ATALAY BEY (Aksaray) — Arkadaşlar; ben istimplâkin lehinde veya aleyhinde beyanı mütalâa etmeyeceğim. Lüzum görülürse memleketin imarı namına istimplâk edilsin, yalnız bendeniz bir şey arz edeceğim. Biliyorsunuz ki Avrupalıların müstemlekâtında bir tarzı idareleri vardır. Bir yeni şehir var, bir eski şehir var. (Canım sesleri) Canım demeyiniz; işte pislik, işte mülevvesat şifahen söyledim. Şhremine bizzat kendim söyledim. Kemer altı denilen bir yer vardır. Kubbelele müzeyyen (gürültüler) istirahat ediyorum. İki dakika sabır buyurun; eline fotoğraf makinesini alan ecnebler oraya geliyor. Orada bir şey var zannediyor. Şunlar bunlar delmuştur. Şhremanetine şifahen söyledik, bütün komşularla müracaat ettik. Bunlar haysiyeti milliyeye namına şindir. Ne tanzifat var, ne bir şey var, ayıptır. Arkadaşlar; Şhremaneti bunlar bakmayacaktır, bakmayacaktır, bakmayacaktır; bir yeni şehir vücuda getireceğiz. Bir eski şehir vücuda getireceğiz. Tanzimatta yapıldığı gibi bir eskilik bir yenilik, bu ne demektir? Böyle olmaz arkadaşlar; bir İstanbul bir Beyoğlu gibi bir şey olacaktır. O halkın içine girmeliyiz bu şehirde boş arazi yok mudur efendiler? Gayet güzel «amfi-teatr» şeklindeki yanmış olan memleketin bir kısmı imar ediliyor, yollar açılıyor, sular getiriliyor. Rica ederim; halkla beraber yürüyelim. Halkın içerisine girip beraberce yürümek icabeder. Zavallı Ankara'yı çıplak tepelerin öksüz yosunları arasında bırakmayalım. Böyle ayrı bir yerde 8 - 10 ev yaparsak ve yapmaya kalkarsak burası yine böyle harap ve berbat kalacaktır. İşte pislik, işte mülevvesat gözlemin önünde durup duruyor.

Arkadaşlar; eğer yeniden şehir yapmaya kalkarsak burasının böyle perişan ve metruk kalacağına emin olunuz arkadaşlar, Şhremaneti direk dikmek için açtığı çukurları kapamaktan acizdir arkadaşlar, bu çukurlara her gün beş on kişi yuvarlanmaktadır ve yuvarlanmaktan kurtulamamaktadır. Şhremanetini orasıyla meşgul edeceksiniz. Fakat burası tamamiyle ihmal ve terkedilecektir. Şhremanetinin ihmal ve teseyyübünden bir noktayı daha arz edeyim : (Gürültüler) Rica ederim müsaade ediniz, arkadaşlar; memleketin menfaati namına beş dakika dinleyiniz. (Devam sesleri) Bir evin yıkılmak üzere olduğu Şhremanetine ihbar edilir. Aldıran olmuyor, o kubbelelerin altına iltica eden ailelerden 8 - 10 tanesi ölmüştür. Bir ikincisi yıkılmak üzere bulunuyor. Geliniz adam gösteriniz, kurtarınız, dedik. Gelen olmadı, aldıran olmadı, ev de yıkıldı. Bereket versin ki içinde

oturanlar dilencilığe çıkmışlar da evde bulunmamışlar ve bu suretle muhakkak bir ölümden kurtulabilmişlerdir. Rica ederim otomobilinden inmeyen, odasından dışarıya çıkmayan Şhremaneti heyeti ne yapacaktır? Tüccar, ben, oktruva veriyorum. Evimin önündeki pislik, susuzluk, lâğimsizlik, dükkânının önündeki mülevvesat nedir? Bu berbat ve perişan hale bir çare bulun, mülevvesata, perişaniyete nihayet verin de paramı öyle alın diye inliyor ve bu suretle şikâyet etti mi karşısına derhal iki jandarına çıkıyor. Ve oktruva yermiyor diye malı hacze kalkıyor ve utanmadan buna cüret ediyor. Halbuki dükkânının önünde pisliği kaldıramayan, en hayatî olan su meselesini temin edemeyen bir Şhremanetinden ne bekliyoruz, ne bekleyeceğiz? Arkadaşlar; ne ümit ediyorsunuz beyefendiler?

REİS — Efendim; takrirleri reyeye koyacağım.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Bana söz vermiyecek misiniz Reis Bey?

REİS — Takrirdede imzanız yok ki hakkı izahınız olsun Muhtar Bey;

MUHTAR BEY (Trabzon) — Efendim; Hakkı Tarık Bey takrirlerini verince bendeniz takririmi geri aldım. Fakat Hakkı Tarık Beyin takririne iştirak ediyorum, bunun için izaha hakkım vardır.

REİS — Olmaz efendim;

MUHTAR BEY (Trabzon) — Hakkı Tarık Bey de hakkı izahı bana veriyorlar.

REİS — Efendim; dün Muhtar Beyefendi madenin tadili hakkında bir takrir getirdiler. Sonradan yine geldiler takririmi geri alıyorum, fakat Hakkı Tarık Beyin takrirlerine iştirak ediyorum, dediler. Fakat takrirdede imzaları yoktur. Şimdi şifahî talebinize karşı nasıl hakkı izah veririz Muhtar Beyefendi? Riyaseti öyle sebepli, sebepsiz muahezeye kalkmak bilemem ne dereceye kadar doğrudur? Riyaset daima bitarafılığı muhafaza etmekle müftehirdir.

Efendim; Aksaray Mebusu Besim Atalay Beyin takriri azamî tadilâtı yani esbabı mucibe mahiyetinde olan fıkraların tayyını talep mahiyetinde olduğu için evvel beevvel onu reyeye arz edeceğim. Onun için ihtiyaten bir defa daha okunsun.

(Besim Atalay Beyin takriri tekrar okundu)

BESİM ATALAY BEY (Aksaray) — Bunu Cemiyeti Umumiyei Belediyenin takdirine bırakalım.

REİS — Yani takririnizin mefadı (% 6 faiz ile bir buçuk milyon lira ikrazına Maliye Vekâleti mezundur.) Şeklinde mi olacak efendim?

BESİM ATALAY BEY (Aksaray) — Tabii tabii o şekilde efendim. Hem kabul buyrulursa daha fazla verelim.

REİS — Efendim; Besim Atalay Beyin tavrini arz ettiğim şekilde kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsınlar... Aksini reye koyuyorum... Kabul etmeyenler lütfen işaret buyursunlar...

Efendim; Divanın iştibahı vardır. Takriri kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar;

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Reis Bey efendi bir kâtiple divan olur mu efendim?

REİS — Ne yapalım efendim; «Ezzarûrâtü bihül mahzurât» efendim; Kabul etmeyenler lütfen ayağa kalksınlar... Besim Atalay Beyin takriri kabul olunmuştur efendim. (Alkışlar)

Efendim; madde şu şekli almıştır :

Madde 1. — Ankara Şehremanetine yüzde altı faizle bir buçuk milyon lira ikrazına Maliye Vekâleti mezundur.

REİS — İkinci fıkra zaten haliyle duruyor. Şimdi bu kabul olunan şekle göre Feridun Fikri Beyin «Yenişehir mahalli» fıkrasının tay teklifi zaten artık mevzu bahis olamaz. Hakkı Tarık Bey arkadaşımızın da esbabı mucibinin tadil ve tağyiri şeklinde olan teklifine lüzum kalmamıştır. İkinci maddeye geçiyoruz efendim.

Madde 2. — İkrazına mezuniyet verilen bir buçuk milyon lira 1340 senesi Maliye bütçesindeki (56/B) faslına tahsisatı munzamma olarak ita olunmuştur.

REİS — Efendim; ikinci madde hakkında mütalâa var mı? İkinci maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 3. — İkinci madde ile ita olunan tahsisattan 1340 senesi maliyesi zarfında verilemeyen miktarı 1341 senesinde dahi tediye olunabilir.

HASAN BEY (Trabzon) — Senini atiyede demek lâzımdır.

VEHBİ BEY (Karesi) — Efendim; bir buçuk milyon lirayı vermeye taraftarım. Fakat süratle verilmesi taraftarıyım. Şimdi Maliye Vekâleti bir buçuk milyon lirayı 1341 senesi zarfında yani 1342 senesi Martına kadar verecek. Maksat hasıl olmayacak. Malî esas itibariyle bütçeleri bir birine tadahül ettirmek doğru değildir. Bu usul bu sene çıktı. Bakarsanız bunu tetkike imkân bulamayacaksınız. Çünkü zannedeceksiniz ki bütçenizin yekûnu 149 milyon ve yahut iki yüz milyondur. Halbuki geçen senenin ka-

bul edilmiş birçok fasılları vardır. Onlar, sizin gözüne görünmüyor. Bendenizce bu doğru bir şey değildir. Bendeniz, Maliye Vekili Beyefendiden rica ediyorum. Bu bir buçuk milyon lirayı, şu iki gün içinde toptan versin.

HASAN BEY (Trabzon) — Yaratsın mı?

VEHBİ BEY (Karesi) — Kabul etmiştir.

HASAN BEY (Trabzon) — Devren kabul etmiştir.

VEHBİ BEY (Devamla) — Beyefendi; Hükümetten gelen lâyihanın tarihine bakınız. 1340 da vereceğim diye bunu kabul ediyor. Para var ki kabul etmiştir. Binaenaleyh; bankaya versin ve bankadan Şehremaneti, lâzım oldukça alsın. Maliye Vekili Beyden rica ediyorum, tedahüle meydan vermesin ve bu usulü artık kaldırsın.

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜLHALİK BEY (Kângırı) — Efendim; kanun kabul buyrulur, buyrulmaz bunu, kendi hesabımıza geçireceğiz. Başka türlü olmaz. Şehremanetin ihtiyacı oldukça parayı alacaktır. Vehbi Beyefendi diyorlar ki : «Bankaya konsun» Bankaya korsam % 2 faiz alacağım. Halbuki benim paraya ihtiyacım olduğu zaman % 6 faiz veriyorum.

VEHBİ BEY (Karesi) — Reis Bey; Maliye Vekiline soruyorum. Böyle mütedahil bütçelere taraf tar mıdır?

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜLHALİK BEY (Kângırı) — Bu mütedahil bütçe değildir. Bu sene bütçeye geçecektir. Emanet hesabına geçireceğiz. Başka türlü olmaz.

VEHBİ BEY (Karesi) — 1341'de hepsi tediye edilecekmi?

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜLHALİK BEY (Kângırı) — Emanete geçireceğiz efendim, hepsi birdir.

REİS — Efendim; üçüncü madde hakkında başka mütalâa yoktur. Üçüncü maddeyi aynen kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 4. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren mer'iyülicradır.

REİS — Dördüncü maddeyi aynen kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 5. — İşbu kanunun icrasına Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

REİS — Maddeyi aynen kabul edenler el kaldırırsın... Kabul etmeyenler el kaldırırsın... Kabul edilmiştir.

Efendim; dün kabul edilen beş kanunla beraber bunu da tayini esami ile reye arz edeceğim.

2. — 1340 senesi Darüleytamlar bütçesinin beşinci faslından üç bin liranın dördüncü faslın yedinci maddesine nakli hakkında (1/609) numaralı kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası. (1)

MAARİF VEKİLİ SARAÇOĞLU ŞÜKRÜ BEY (İzmir) — Reis Bey; müsaade ederseniz bir münakale daha vardır. Söz istiyorum.

REİS — Buyurunuz;

MAARİF VEKİLİ SARAÇOĞLU ŞÜKRÜ BEY (İzmir) — Efendiler; Öksüz Yurtlarına ait bir münakale daha vardır. Encümeden geldi. Heyeti Celilenize de tevzi edildi. Müsaade buyursanız bunu da geçirelim.

HASAN BEY (Trabzon) — Geçirelim.

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Söz istiyorum.

REİS — Maarif Vekili müzakeresini talep etti. Hilâfında söyleyecekseniz buyurunuz.

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Hayır; söz istiyorum.

REİS — Efendim; Maarif Vekili Beyin talebini kabul buyursanız dahi Heyeti Celilenizin nazarı dikkatini celb ederim. Tayini esami ile rey için ancak altı tane kutu vardır. Çıkan kanunlarda altı tanedir. Müsaade buyursanız bu altı kanunu reye koyalım. Maarif Vekili Beyin talebini öğleden sonraki celsede müzakere ederiz. (Hayır sesleri)

RÜSEN EŞREF BEY (Karahisarısahip) — Efendim; öğleden sonra Maarif Bütçesini müzakere edeceğiz. Bu, esaslı bir şey değildir. Müsaade ederseniz şimdi müzakere edelim. Kutu ile reye vaz edersiniz.

REİS — İsterseniz böyle yapalım. (Doğru sesleri) Pekiyi efendim; şimdi derhal müzakeresini kabul edenler işaret buyursunlar... Kabul etmeyenler işaret buyursunlar... Müzakeresi takarrür etti.

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Efendim; Öksüz Yurdu, öksüzlere daima öksüzlüğü hatırlatır. Geçen sene bir karar vermiştik ki bu Öksüz Yurdu'na öksüzlere öksüzlüklerini unutturacak bir isim

(1) Zaptın nihayetine merbuttur.

bulalım ve rica ederim. (Millet Ocağı, Millet Kucağı) gibi bir isim altına alalım. (Doğru sesleri)

HASAN BEY (Trabzon) — Bilâkis bunlar öksüzlüklerini ölünceye kadar unutmamalıdır.

REİS — Efendim; lâyihanın Heyeti Umumiyesi hakkında mütalâa yoktur. Maddelere geçilmesini kabul edenler el kaldırırsın... Kabul etmeyenler el kaldırırsın... Maddelere geçilmiştir.

Öksüz yurtları müdüriyeti umumiyesinin 1340 senesi bütçesinin beşinci faslından dördüncü faslının birinci maddesine münakale icrasına dair kanun

Madde 1. — 1340 senesi Öksüz yurtları bütçesinin beşinci «telgraf ücreti» faslından 3 000 lira tenzil edilerek dördüncü faslın birinci «Muallimin ve memurin harcırahı» maddesine naklolunmuştur.

VEHBİ BEY (Karesi) — Efendim bendeniz Maliye Vekili Beyefendi ile Muvazenei Maliye Encümeninin bunun raportörü olan arkadaştan soruyorum. Maarif Vekâleti kaç bin liralık telgraf çekmiştir? Kabul etmiş olduğumuz tahsisattan başka ne kadar kalmıştır ki o fasıldan diğer fasla münakale yapıyoruz?

MÜKERREM BEY (Isparta) — Maarif Vekâletine ait bir şey değil, Öksüz Yurtlarına aittir.

VEHBİ BEY (Karesi) — Neresi olursa olsun Öksüz yurtları, Maarif Vekâletine merbut değil mi? İşte bu Maarif Vekâletinin Öksüz Yurtları bütçesinde hangi zatiâlikader bu ince hesabı yapmıştır ve Maarif Vekâleti kaç telgraf keşide etmiştir de Öksüz Yurtları bütçesinde muhasebe görmüşler, mahsup yapmışlar da ondan açık kalmış, üçbin lirayı da filân yere karşılık olsun diye koymuşlardır? Esasen telgraf ücreti diye koyduğumuz şeyler mahsup için konulmuştur. Bunun varidatı yoktur, nereden tenzil edipte nereye koyuyoruz? Bunu anlayamıyorum. Bari başka fasıl bulsalar da oradan nakil yapsalar. Telgraf ücretinden nakil ne demek anlamadım? Onun mukabilinde varidat yoktur. Buraya koyduğumuz madde mahsup yapılmak için konmuş bir paradır ve niçin bundan evvel matbuat bütçesi dolayısıyla münakale yaparken diyorlardı ki canım bu mahsuptan ibarettir.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Onu kabul etmedik de kanun kabul ettik.

VEHBİ BEY (Devamla) — Soruyorum, bunu kim hesap etmiştir, ve nereden bulmuştur? Üçbin lira için başka yerden nakledecek para bulmayıp ta böyle üçbin lira için Meclisi Âliye getirilen bir nakil mesele-

sinin hesapsız ve kitapsız bir halde getirilmesinin manası nedir?

MAARİF VEKİLİ SARAÇOĞLU ŞÜKRÜ BEY (İzmir) — Efendiler; Vehbi Bey arkadaşımız bir hesap soruyorlar, mevzuatı kanuniyemiz hakkında her vakit musip tenkit yapan ve ekseriya hataların tashihine vesile olan Vehbi Bey arkadaşımız - zannediyorum - burada aldanıyorlar. Darüleytam bütçesi Maarif Vekâleti bütçesi içinde değildir ve Darüleytamın telgraf tahsisatı Maarif Vekâletine verilen tahsisatın aynı değildir. Beşbin liralık tahsisat vermişsinizdir. Darüleytamın idaresi her gün, gişelerde ücretlerini ödeyerek telgraflarını keşide ediyorlar. Binaenaleyh bir mahsup muamelesi, ince bir hesap muamelesi ortada mevcut değildir. Darüleytama verdiğiniz telgraf tahsisatından yani beşbin liralık tahsisattan gayet az telgraf çekmiş ve takriben (1 800) küsur lirayı gişelere ödemiştir. Mütebaki kalan paradan üçbin liranın, tahakkuk eden harcirahların ödenmesi için, Heyeti Celileden naklini istiyoruz. Binaenaleyh yapılmamış bir muhasebeden değil, bilâkis pek ince yapılmış bir hesabın neticesi olarak, artan paradan nakil istiyorlar.

REİS — Efendim; başka mütalâa yoktur. (Reye sesleri) Tunalı Hilmi Bey arkadaşımızın takriri vardır :

Riyasete

Öksüz Yurdu yerine Millet Kucağı denilmesini teklif ederim.

Zonguldak
Tunali Hilmi

(Manası yok sesleri)

REİS — Efendim; bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmedi.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Evvelâ ismini değiştirsin. Hilmi yerine Yumuşak adam kelimesini teklif ederiz.

NAİM HAZİM BEY (Konya) — Öksüz Yurtları isminin değiştirilmesi geçen sene mevzubahis olmuştu. Bu ne zaman icra edilecek? (Anlaşılmıyor sesleri) Geçen sene bütçe müzakere edilirken Heyeti Muhtereme karar vermişti. Henüz bu karar icra edilmiştir. Arkadaşımızın hakkı vardır.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Evet böyle bir müzakere geçen sene cereyan etti ama bir karar verilmemi.

REİS — Efendim; Naim Hazım Efendi arkadaşımızın bir mütalâaları vardır. Bütçe gelince istedikleri ve hile mütalâalarını söylerler. Yalnız bir noktaya nazarı dikkati celbederim. Malumuâliniz hepinizin takrir kâğıtları vardır. Böyle ruznamenin arkasına veyahut kenarı yırtık kâğıtlara bazı arkadaşlar - hiç şüphe yok ki eseri isticial olarak - takrirler yazıyorlar. Çok rica ederim takrir kâğıtlarına yazılmasa bile, hiç olmazsa arkası yazılı kâğıtlara yazılmasın.

ALİ BEY (Rize) — Takrir kâğıtları bir defa verilmiştir ve hepimizde bitmiştir.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Takrir kâğıtları istiyoruz, fakat yok diyorlar.

MUSTAFA FEYZİ EFENDİ (Konya) — Reis Beyefendi; takrir kâğıtlarımız yoktur. (Tasarruf sesleri)

REİS — Bir de Meclisin, Milletın şerefi vardır. Tasarrufu başka yerde arayalım.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Haklısınız Reis Beyefendi; kâğıt kalmamış, yok diyorlar ne yapalım.

REİS — Efendim; birinci maddeyi aynen reye koyuyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Aynen kabul edilmiştir.

Madde 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren mer'iyülicradır.

REİS — Mütalâa var mı efendim? İkinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 3. — İşbu kanunun icrasına Maliye ve Maarif Vekilleri memurdur.

MÜKERREM BEY (Isparta) — Reis Bey; Maliyeye lüzum yoktur.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Maarif bütçesine aittir. Maliyeye lüzum yoktur.

REİS — Üçüncü maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Tayini esami ile reye vazolunan kanunlar

REİS — Efendim; evvelce de arz ettim : Rey kularımız 6 tanedir. Müsaade buyurursanız ağzı açık ama bir de sepet ilâve edersek, ona da rey pusulası atarız olur mu?

MUHTAR BEY (Trabzon) — Olur, Darüleytama sepete atarız.

REİS — Efendim; Van dairei intihabiyesinden başlıyoruz.

(Van dairei intihabiyesinden istihsali ârâya başlandı)

REİS — Efendim; Muvazenei Maliyeden olan bazı arkadaşlar reylerini göndermişler. Müsaadeniz-

le onların pusulasını atıyoruz. Reyini istimal buyurmayan arkadaşlar varsa lütfen istimal buyursunlar;

Efendim; öğleden sonra saat birbuçukta içtima edilmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitamı celse; saat : 11,50

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,55

REİS : Ai Sururi Bey

KÂTIPLER : Ragıp Bey (Zonguldak), Talât Bey (Kângırı)

REİS — Celseyi açıyorum. Birinci celsede tayini esamî ile reye vazolunan yedi kanun hakkında reyini istimal etmeyen arkadaşlar varsa lütfen istimal etsin.

Evraki saire

2. — *Ussatın Elâziz kasabasından defedildiğine dair Dahiliye Vekâletine Elâziz ahzı asker kalem riyasetinden mevрут telgraf.*

BAŞVEKİL ALİ FETHİ BEY — Muhterem arkadaşlar; bu sabah Elâziz Kalem Reisi Binbaşı Rasim ve Telgraf Başmemuru Sıdkı imzasıyla Dahiliye Vekâletine gelen telgrafnameyi Heyeti Celilenize aynen okumak isterim:

«Ussat firardadır. Şimdiki halde ahalinin himmet ve gayretiyle kasaba ektrattan tahliye edilmiştir. Keyfiyetin en seri vasıta ile Ankara, Malatya, Diyarbekir'e tebliği.

Ussatın kasabayı işgal eden mevcudu perakende olmak şartıyla dört yüz kişidir. Bundan otuz kişisi kadar Kömürhanı civarına müsademe maksadıyla gitmiştir. Mütebakisi Palo istikametine çekilmiştir. Başlarındaki Şeyh Şerif ve Şeyh Celâl ve Şeyh Mehmet'tir. Ussat Hükümet konağını ve Kolorduyu ve bütün müessesatı kâmilen yağma etmiştir. Ussat şeyhlerin emirlerine lâkayttır. İtamhane ve hastaneyi bile yağma etmişlerdir. Gayeleri çapulculuktur. Deponun işgaliyle elde ettikleri silâh-

larla, silâhanmışlardır. Ahalinin cephanesi kısmen bitmiştir. Ahali biran evvel askerın vüruduna intizardır. Beş on atlı serian ileri sürülürse, ahalinin kuvvei maneviyesi artacaktır. Ussatın hep kuvveti defolunacaktır. Dört gözle intizâr ediyorum.»

(İmza kimin sesleri) 26.2.1341

Kalem Reisi Binbaşı Rasim
Telgraf Başmemuru Sıdkı

İHSAN HAMİT BEY (Ergani) — Arkadaşlar; Fethi Beyefendinin izahatından anlaşıldığına göre, ussat Elâziz ahali tarafından def ve tenkil edilmişlerdir. Elâziz ahalisinin bu samimiyet perverliği şüphesiz şayanı takdirdir. Bugün aldığımız haberlere nazaran ussatın doğrudan doğruya matmai nazarı olan Diyarbekir'in ihtimali istilâsına karşı şehir halkı teşkilât yapmışlar ve icap eden tedabiri almışlardır.

HASAN BEY (Trabzon) — Bir şey çıkmaz.

İHSAN HAMİT BEY (Devamla) — Hasan Bey, bir şey çıkmaz buyuruyorlar, kendileri lütfen teşrif buyurmuşlardır. Orada bugün (Silvan ve Garzan) hududunda ussatın ilerlemesine mani olan, rica ederim hangi kuvvettir, ahali kuvveti değil midir? (Evet sesleri) Bunu Heyeti Celilenizin nazarı dikkatine arz eder ve Diyarbekir ahalisinin vazifesini kemali chemmiyetle ifa edeceğine emin bulunmanızı istirham ederim. (Alkışlar) Yalnız Hükümetten,

şüphesiz nazarı dikkatlerini celb ederim, istirham ederim ki bütün Garba doğru vukubulan bir istilâya rağmen ussatın asıl maksadı Diyarbekir'i işgal edip ilerleyerek İngilizlerle irtibat temin etmektir.

Binaenaleyh askerin sevkine kadar birçok zaman geçecektir. Daha evvel tayyare bölüğünü izah ederek icap eden tedabirin alınmasını ve ahali ile birlikte askerin kuvveyi maneviyesini takviye etmesini istirham ederim.

BAŞVEKİL ALİ FETHİ BEY — Efendim; gelen telgrafı malûmat kabildinden arz ettim. Müzakere zemini yoktur zannedirim.

REİS — Efendim; Başvekil Fethi Beyin verdikleri malûmat üzerine İhsan Hamit Bey bir temenni izhar ettiler. Bu mesele hakkında müzakere açılması lâzım mıdır? (Hayır sesleri) O halde müzakeremize devam ediyoruz efendim. Kanunlar hakkındaki istihsalî ârâ hitam bulmuştur.

3. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

3. — 1341 senesi Muvazenei Umumiye Kanunu lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (1/506)

A — Maarif Vekâleti Bütçesi :

REİS — Efendim; Maarif bütçesinin heyeti umumiyesinin müzakeresine devam ediyoruz. Söz Feridun Fikri Beyindir.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Muhterem arkadaşlar, bütçemizde Maarife tahsis edilen meblağı gayet az görüyorum. Malumuâlileri Cumhuriyetin, Hâkimiyeti Milliyenin inkilâbın ruhu ve esası halkı okutmaktır, halkı yetiştirmektir. Meşrutiyetin ilânından beri tanzim edilmiş olan muhtelif bütçeleri, bilhassa 1327 senesi bütçesiyle 1329 senesi bütçesini tetkik ettim. Bu bütçelerde de bütçenin heyeti umumiyesine nazaran Maarife tahsis edilen parayı 10 Temmuz ruhiyle, 10 Temmuz inkilâbının icabatıyla müterafik bulmadım. Nasıl ki bunu müterafik bulmadıysam bizim bu seneki bütçemizi de inkilâbatımızın zaruretiyle müterafik bulmadım. Bihassa Maarif siyasetimizin, Maarif mesleğimizin zavıh bir surette tespit edilmemiş olduğunu görüyorum. Yani Hâkimiyeti Milliye ve Cumhuriyetle idare olunan şu memleket halkını yetiştirmek için, vazai fi medeniyetini, vazai fi siyasiyesini ifada tam bir ehliyet ve kifayet göstermesini temin için gerek irfanına ve gerek mektep hususâtına tahsis edilen parayı gayri kâfi ve bu hususta bütün Maarif müesseselerimizin kâfi derecede bir vuzuhla fikirlerini tespit etmediklerini görüyorum.

Efendiler; Maarifte müterakki ve mütekâmil memleketlerin bazıları meselâ İngiltere Maarifi umumiyeyi, halkın, kabiliyetine, irfanına bırakmıştır. Gerçi orada da bu son onbeş seneden beri bir maarifi umumiyeye teşkilâtı tesis edilmiştir. Fakat umumiyet itibariye vaziyet daha ziyade halkın kendi mesaisiyle, maarif müesseselerini, umumî ir-

fanı hazırladıkları noktasında hülâsa olunabilir. Bazı memleketler bütün maarife, maarifin bütün şubatına ehemmiyet vermişlerdir. Meselâ Fransa gibi memleketler iptidai tedrisata, tali tedrisata ehemmiyet vermişler ve âli tedrisata da bütçelerinde mühim tahsisat koymuşlardır. Habuki efendiler, bizim memleketimizin vaziyeti, kendi şahsiyeti ile mütalâa edilmek lâzımgelir. Okur - yazarın adedi muhterem arkadaşlarımızın tanzim ettikleri mazbatada görüldüğü gibi bu kadar mahdut olan bir memleketin, nüfusu umumiyesinin heyeti mecmuasına nazaran okur - yazarının yüzdesi gayet az olan bu memleketin maarif siyaseti, maarif meselesi ne olmalıdır? Bu kendiliğinden taayyün ve tecelli eder. Efendiler; kendiliğinden malûmu hâsıl olur bir muadelenin hallinden ibarettir. Bu muadelenin halli şudur ki: Türk irfanı için, Türkiye necatı için, Türkiye Cumhuriyeti için takip olunacak maarif siyasetinin esası, iptidai mekteplerine ehemmiyet vermek, iptidai mektebini her şeye takdim ve tercih etmektir.

Arkadaşlar; biliyorsunuz ki Napolyon Almanya'yı baştan başa işgal etmişti. Çok çalışkan çok yüksek bir kabiliyeti irfanı haiz olan Alman milleti, Prusya milleti, büyük bir mağlubiyete düşer olmuştu. Napolyon'un çizmeleri altında bu büyük irfanlı millet senelerce inlemişti. Fakat Almanlar Fransızlardan intikam almak ve milleti yetiştirmek ve âli vazifelerini bihakkin ifa edecek bir seviyeye çıkarmak için vatanlarını ecnebi istilâsından kurtardıkları zaman derhal elli bine yakın iptidai mektebi açtılar. Bütçelerinin bütün kuvvetini, bütün istikametini, bütün kabiliyetini iptidai mektebine tevcih ettiler. Bu itibarla müverrihi şehir (Ernes lavis) in bir cümlesini hatırlatmak isterim. 1870'te Almanlar, Fransızlardan intikam aldığı zaman şu cümleyi söylemiştir: Mağlup olan, Fransızın ordusu değil, ipti-

daî mektebidir. Fransız mektebi iptidai muallimleridir. Galip olan Alman iptidai mektebi ve Alman mektebi iptidai muallimleridir.

HASAN BEY (Trabzon) — Bu defaki mağlubiyet de öyle midir?

FERİDUN FİKRİ BEY (Devamla) — Onu da siz izah ediniz. Mücadele, Alman ve Fransız iptidai muallimleri ile olmuştur. Türkiye için, Türkler için Maarifte esas, takdimen ve tercihan Maarifi İptidaiyeye ehemmiyet vermektir. Bütçemizin âzîm yekûnunu bir kere göz önüne getirelim. 150 milyonluk muazzam bir bütçe; diğer tarafta tedrisatı iptidaiye için tahsis edilen meblâğa nazarı mürüvvetinizi tevcih buyurun, dört yüz bin liradır efendiler!...

RUŞEN EŞREF BEY (Karahisarısahip) — İdarei hususiyeler de vardır.

FERİDUN FİKRİ BEY (Devamla) — Onu ben de bilirim. İdarei hususiyeler vardır. Fakat memleketimizin irfanı noktai nazarından arz ettiğim manzarayı hepimiz yakından bilirsiniz. Bu vaziyette idarei hususiyelere ümit bağlayarak, idarei hususiyelerin tedrisatı iptidaiye vergisi ki projesi buradadır. Onu da tetkik ettim. Tedrisatı iptidaiye vergisi ile beslenen idarei hususiyeye maarifine ümit bağlayarak milletin irfanı umumisinin en esaslı ve en ruhlu noktasını teşkil eden tahsili iptidaiyi ihmal edemeyiz. Türkiye Demokrasisi, Türkiye Cumhuriyeti Maarifinin tedrisatı iptidaiye faslına dört yüz bin lira verecek olursa bu memleketin Cumhuriyet, demokrasi, hâkimiyet zeminlerinde ve bunların inkişafı zemininde çok uzun seneler beklemesine, çok uzun zamanlar ıstırapla kıvrınmasına meydan açmak demektir. (Bravo sesleri).

Efendiler; yirmi günden beri Heyeti Celile bütçe müzakeresiyle meşguldür. Neticesinde müspet semereler tevhit edemeyecek birçok yerler için, vaziyet ve zaruret takdir olunarak icabına göre ne kadar kalemler kabul edildiğini hatıranızda toplayınız. Buna mukabil mühim bir ihtiyaç için bütün memleketin irfanı için - irfanı için demiyeyim - en mühim bir nokta olan iptidai tedrisat için kona, kona, dört yüz bin lira konmuştur. Bu da, merhum Emrullah Efendinin tuba ağacı nazariyesi gibi bir adım daha ileri gitmediğimizi göstermektedir. Emrullah Efendi, merhum, tuba ağacı prensibini koymuştur. «Tuba ağacı prensibi nedir sesleri».

HASAN FEHMİ EFENDİ (Kastamonu) — Yurardan başlamak usulü.

FERİDUN FİKRİ BEY (Devamla) — Evet, yurardan başlamak esasını vâzetmişti. İşte efendiler; memleketin on beş senedeki hali; demek ki, netice makûs olmuştur. İrfan noktai nazarından semere vermemiştir. Çünkü yüksek müessesata verdiğimiz paralarla en mühim ve tehlikeli bir vaziyet hâsıl olmuştur. O da şudur: Yüksek maarif ilerlemiş - ki ne dereceye kadar ilerlediği pek tespit olunmamıştır - halk maarifi ile yüksek maarif arasında halkın irfanı ile yüksek hars arasında endişe ile mütalâa edilmesi lâzım gelen bir zaviye, bir açıklık husule getirmiştir. Binaenaleyh millî bir umde olmak ve bütün kanaatlara hâkim olmak en esaslı en ruhlu bir itikat olmak üzere şunu tespit etmeliyiz. Bu milleti kurtarmak için bu bütçenin hiç degilse yüzde ikisini olsun memleketin iptidai irfanına ayırmak lâzım gelir. Bu kaideyi esaslı bir surette kabul etmek lâzımdır. Arkadaşlar tedrisatı iptidaiye vergisi namıyla bir lâyiha vardır. İdarei hususiyelerin maarifine temas ettiler. Tedrisatı iptidaiye lâyihası diye hazırlanmış bir lâyiha görüyoruz. Orada şu satırlar okunmaktadır: Mektebi bulunan köy, kasaba ve şehirde oturan az çok irat ve serveti olan her fert tedrisatı iptidaiye vergisi ile mükelleftir.

Arkadaşlar; hepimiz dairei intihabiyenize gidiniz. Tedrisatı iptidaiye vergisi yüzünden muallimin çektiği, talebenin maruz kaldığı meşakkati takdir buyursunuz. Bu mesele mevzu bahis edilirken, yani maarifi iptidaiye mevzu bahis olurken bu noktaya ilişmek en esaslı bir hamiyet ve vazife icabıdır.

Efendiler; halkımız her yerde tedrisatı iptidaiye parasının umumî bütçeden verilmesi yani umumî vergiler meyanına, umumî vergilere vaki olacak küçük zammıyatla bu verginin tekmil halka teşmil edilmesi kanaatindedirler. Halkın aşağı yukarı her tarafta hak ve hakikat olan sadası bu esasta hulûsa edildiği görülebilir. İptidai muallimleri böyle müşkülât içinde kendilerinin izzeti nefsi cerihadar edilerek ve hatta birçok yerlerde haklarında eîm iftiralar uydurularak alınmakta olan bu vergi ile memleketimizin irfanının kurulamayacağı kanaatindedirler. Binaenaleyh Maarifi Umumiye bütçesinin hini müzakeresinde memleketin dertlerine yakından temas edilirken bu noktaya da temas etmek ve bu noktayı vuzuhla nazarı emanda tutarak memleketin canlandırılması ve hakikatin inkişaf ve tekemmülüne bir dereceye kadar olsun hizmet etmek lâzımdır. Arkadaşlar; şimdiye kadar iki tane heyeti ilmiye toplanmıştır. Maarif Vekili Beyefendi arkadaşımın çok

rica ederim ki bu heyeti ilmiyenin tedrisatı iptidaiye hakkında, Maarifi Umumiyeimizin muhtaç olduğu veçhile hakkında tespit ettikleri kanaat neden ibarettir? Bu milletin bir an evvel âli vazifelerini ifa edecek halkı tamamiyle Cumhuriyetin bütün icabatını bihakkın ifa edebilecek bir surette yetiştirmek için Maarifi Umumiyeimizin tedrisatı iptidaiye hususunda bir programla yürümek lâzım geleceğini şimdiye kadar niçin tespit etmemişlerdir?

Efendiler; bu memleketin her şeyden evvel buna ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacın karşılığı eğer bütçemizde daima bu suretle tecelli ederse on beş seneden beri ihmal edilen, heba olan bu sahanın daimi surette ihmal edileceğine kani olmamak imkânı varmıdır? Halbuki bizim memleketimizin inkişaf ve terakki edeceğine imanımız vardır. Binaenaleyh çok temenni ederim ki bu seneki bütçede veyahut gelecek seneki bütçede bu tedrisatı iptidaiye meselesini bütün milletin kendilerinden beklediği surette ehemmiyetle telâkki ettiklerini gösterecek erkâmla karşımıza gelsinler. İnşallah böyle tedrisatı iptidaiye hususuna dört yüz bin lira değil, Meclisi Âli iki milyon lira tahsis ederek bu sahada ne kadar yürümek lâzım geleceğini tespit eder. Arkadaşlar; bu işi idarei hususiyelere münhasıran bırakmak doğru değildir.

İZZET ULVİ BEY (Karahisarı Sahip) — Merkeziyet mi?

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Hayır, arz edeceğim. Bendeniz muhtariyeti maliyenin ademi merkeziyetin en hâr taraftarıyım. İdarei Umumiyei Vilâyet Kanununun idarei hususiyelere taallük eden faslın takyidi değil bilâkis meclisi umumilerin, idarei mahalliyelerin tevsiî zemininde katî ve müsbet adımlar atılmasına katiyen taraftarım. Ancak o teşkilât kendi ruhu dairesinde bir taraftan inkişâf ededursun ve muhtariyet prensibine zerfe kadar hâlel getirmemek suretiyle diğer taraftan da devletin birçok masarifi mühimmesi içerisine tedrisatı iptidaiyeye ayrıca yardım etmesi esasını ithal etmesi lâzım gelir. Zaten bu esası Heyeti Celile kabul etmiştir. Geçen sene leyli iptidailer için (150) bin lira koyduğu gibi bu sene Muvazenei Maliye Encümenimiz bu cihetten daha saburane bir adım atmış bu, yüz elli bin lirayı dört yüz bin liraya çıkarmıştır. Fakat kendilerinin de nezih vicdanı takdir eder ki bu memleketin ihtiyacına karşı yine tamamen az olduğunu söylemek isterim. Binaenaleyh bu zeminde yardım esasının dahi şimdi mevcut olan karışıklıktan kurtulması lâzım gelir. Efendiler! Bu tedrisatı iptidaiyeye ne suretle yardım edileceği tespit olunmamıştır.

Leyli iptidailer yapılacaktır. Fakat nerelerde yapılacaktır, ve ne suretle yapılacaktır. Yapılma hususundaki vâhidi kiyası nedir? Tespit edilen esaslar nedir, bu babta ne gibi bir sıra takip edilecektir, kimlere yardım edilecektir, kimlere yardım edilmeyecektir? Bu hususta bir kaide sabıme ve müsbet bir esas vücuda getirilmesi, hazırlanması icap eder. Muhterem arkadaşımız Şeref Beyefendi mazbatalarında bir noktaya vukuf il eîşaret buyurmuşlardır, o da geçen sene açılan bu kabil mepteklerin açılmasında, yerlerin tayininde kısmen isabetsizlik görülmüş olduğundan Maarif Vekili Beyin nazarı dikkatlerini celbe mecburiyet hâsıl olmuştur. Muvazenei Maliye Encümeni namına Mazbata Muharriri Beyfenedinin dermeyan ettikleri bu noktayı ehemmiyetle kaydederim.

Filhakika efendiler; memleketimizin idarei hususiyesi kâfi olmıyan ve idarei hususiyesini uzun müddet derleyip toparlayıp irfan ve hars ihtiyacatını tatmin edecek bir vaziyete girmesine şimdilik imkân olmayan şahalarda, müsbet ve seri adımlarla bu hususta birtakım mekteplerin açılması lâzım gelirken geçen sene idarei hususiyesi tamamen fazla olan ve kendisine kâfi olan mahallerde bu leyli iptidai mektepleri açılmıştı. Arkadaşlar; leyli iptidailerini geçen sene Meclisi Âli niçin kabul etti? Burada Sivas Mebusu Muhteremi Rahmi Beyefendinin geçen sene tanzim etmiş oldukları rapor mevcuttur. Meclisi Âli, varidatı kâfi gelmeyen vilâyetlerde açılmasını kabul etti. O vilâyetler ki maarif hususunda büyük bir bakıma muhtaçtırlar. O vilâyetler ki onların kendi kuvvetleriyle şimdilik memleketin umumî irfanını takip edebilmelerine, memleketin umumî irfanı içerisinde kendi kuvvetleriyle hemâhenk olmalarına imkân yoktu. Binaenaleyh memleketin umumî harsı için, irfanı millî için müsbet surette çalışılmak lâzım gelen sahalarda maatteessüf ihmal edilmiştir.

RASİH EFENDİ (Antalya) — O vakit müsavatsızlık olmaz mı?

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Arkadaşlar; Heyeti Celileden şunu çok rica ediyorum ki..

RASİH EFENDİ (Antalya) — Şurada üç vilâyet var. Bunlar da ötekiler için çalışsın demek.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Efendiler Meclisi Âlinin geçen sene bu babta teklif ettiği noktai nazar, istihdaf ettiği gaye malûmdur, ayandır. Heyeti Celile bir tahsisat kabul ederken onu bir esbabı mucibe ile kabul eder.

RASİH EFENDİ (Antalya) — Esası odur.

FERİDUN FİKRİ BEY (Devamla) — Reis Beyefendi; sözümün kesilmemesini rica ederim.

REİS — Rasih Efendi rica ederim, hatibin sözünü kesmeyiniz.

FERİDUN FİKRİ BEY (Devamla) — Efendiler memleketin irfanı namına bu nikat ihmal edilecek bir vaziyet teşkil etmez. Bugün leylî iptidâî mektepleri açılan öyle yerler vardır ki, idarei hususiyeler tamamen kâfidir. Evet onlara da yardım edelim. Fakat öyle kıtalar vardır ki, vilâyetler vardır ki, hiç bir mektep yoktur. Oraya devlet bütçesinden yirmi paralık yardım olmamıştır. Halbuki en mühim vazife milliyedir. Oraya Türk irfanını harsımızı bütün kuvvetiyle sokmak, bir an evvel o sahayı millî irfanın nuriyle yıkamak ve onları Cumhuriyet ve hâkimiyet mefkûresine tamamen raptederek camiai milliyenin kıymettar unsurları haline getirmek için, efendiler bu zeminde çok çalışmaya, çok gayret etmeye, çok himmet etmeye ihtiyacı vardır.

Efendiler; bir de mektep programlarımızın bir kısmından bahsetmek isterim. Malumu âlileri Maarifimizin bugünkü halinde istihdaf ettiği o büyük ruh, memlekette cumhuriyet gayesini, cumhuriyet mefkûresini yaşatmaktadır. Cumhuriyet idaresinin cumhuriyet gayesinin halkın ruhunda yaşamasını temin için mekteplerimizdeki terbiyeî medeniye, terbiyeî siyasiye ve tedrisata mutlak ve mahsus bir ehemmiyet tevcih etmek lâzım gelir. Halbuki bu hususlar üzerindeki derecede mesai sarf edilmemektedir. Yalnız umumî ifadelerle bu maksadı halkın ruhunda yaşatabilmekte müşkülât vardır. Bu zeminde ve bu esas üzerinde halka terbiyeî medeniye dersleri göstermek ve mekteplerde çocuklara hukuku siyasiye ve hukuku medeniyenin talimi hususunda ayrıca büyük bir ehemmiyetle çalışmak icap etmektedir. Bu babta tanzim edilen kitaplar kâfi değildir. Bu kitaplar, çocukların mektepte öğrenmesi lâzım gelen esasları kâfi derecede ifade edememektedir. Maarif Vekili Beyefendinin nazarı dikkatini bilhassa bu noktaya celb ederim. Bu sene tanzim edilecek kitaplarda bu hususa ehemmiyet vermeleri icap eder.

Çocuklar, vazaifi medeniyelerini, vazaifi siyasiyelerini öğrenmiş bir halde mücadelei hayata girmelidir. Ta ki bir vatandaş, bir vatan evlâdı - camiai millîye içerisinde - kendisine düşen vazifelerini tam bir şuurla, adamakıllı bir vukufila idare eder ve mücadelei hayatta hukuku millîyelerini, hukuku siyasiyelerini bihakkın müdafaa eder. Cumhuriyetimiz nurlu ve kuvvetli olarak yetişmek lâzımdır. Binaenaleyh bu ga-

yeye vusul için ise, mektep kitaplarının, bilhassa bu listikamete, bu noktaya, bu hakikata doğru çevrilmesi lâzım gelir.

Arkadaşlar; halk maarifine temas edeceğim. Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri bu meseleyi büyük bir vukuf ile beyan ettiler. Bendenizin kendilerinin beyanatlarına ilâve edecek pek az sözüm kalmıştır. O da şudur. Efendiler; çocukların maarifini düşünürken bir de halkın maarifini düşünmek lâzımdır. Yani adeta mektep bütçesinin yanında bir de halk maarif bütçemiz olmalıdır. Efendiler; Meşrutiyetin ilânından beri derme çatma bir surette halk dersaneleri diye müphem birtakım teşekküller gördük. Efendiler; bu kâfi midir? Mektepteki çocuklarla uğraşacağız, çok iyi, fakat mektepteki çocuklarla yalnız uğraşmak kâfi midir? Halkta da uğraşmak lâzımdır. Başka milletler bu sahada ne büyük, ne kuvvetli adımlar atmışlardır. Bizim maarif bütçemizde halk gece tedrisatı için ve mektep yaşının haricinde kalanlar için hiç bir şey yapıldığını görmüyorum. Çok rica ederim. Bunu, ayrıca ve ehemmiyetli bir surette, mütalâa etmeli ve şöyle düşünmeliyiz. Bir tarafta mektep yaşına kadar olan çocukları okutacağız, diğer taraftan aynı ehemmiyetle bütçemizin mühim bir kısmını mektep yaşında olmayanların yetiştirilmelerine tahsis edeceğiz. Bunlara mümkün olduğu kadar âmali erbaa öğreteceğiz, okuma, yazma öğreteceğiz. Bunlara vazaifi siyasilerini öğreteceğiz, bunlara hakkı intihabın mahiyetini öğreteceğiz, bunlara cumhuriyetin, vatandaşlığın esaslı vazifesini öğreteceğiz. Demek oluyor ki efendiler, halk irfanı diye ayrı bir tedrisat sahası vardır. Ayrı çalışma sahası vardır. Bunu keyfi bir tarzdan, (Ampirik) bir mahiyette çıkarmalı, tamamiyle muntazam ve muttarif esaslı bir kaide haline rapt ederek milleti yetiştirmeliyiz.

Efendiler; inkilâbın en büyük hakikati maarifte tecelli eder.

Memlekette büyük bir inkilâp yapılmıştır. Fakat efendiler; maarif bütçemizde o inkilâbı okumaya imkân yoktur. Maarif bütçesi lâlettayin herhangi inkilâpsız bir zamanın bütçesi gibi rakit ve durgun bir mahiyet arz etmektedir. Halbuki bir inkilâp bütçesinde, bir kere milletin çocuklarına ibtidâî tahsil vermek için Teşkilâtı Esasiye Kanununun devlete ve Meclisi Âlinize tahmil etmiş olduğu büyük vazifenin ifa ettirilmesi ve bu zeminde çalışılması lâzımdır. Efendiler! Mecburi tahsil etmek ne demektir? Mecburi tahsil demek, herkesin çocuğunu mektebe göndermesi lâzımdır. Fakat aynı zamanda mek-

tebi hazırlayıp çocuğu da mektebin içerisine koymasını lâzımdır. Ve diğer taraftan da halk tedrisatı sahasında çalışılması lâzımdır. Halk inkilâbı nedir? İnkilâbın gayesi nedir? İnkilâbın tarihçesi nedir? Niçin inkilâp yapılmıştır? İnkilâbın maksudu umumi nedir? İnkilâp memleketin hayatı umumisinde nasıl bir esas takip olunmak isteniyor? Bunu tasrih etmek lâzımgelir. Maarif Vekili Muhterem Şükrü Beyefendi kardeşimize sorarım. Geçen sene bu zeminde - ve aynı sene zarfında - inkilâp mefkûresine bütün ulviyetiyle kail olan Maarif Vekâletimiz bu sahada ne yapmıştır?

Efendiler, bütçemizde hakikaten bir garabete tesadüf ettim. O da hususi mekteplere yardım için mevcut olan tahsisat kaldırılmıştır. Efendiler; Heyeti Celilenize sorarım, bu nasıl olur? Şimdiye kadar meşrutiyetin ilânından beri bütün bütçelerde hususi mektepler için bir tahsisat konmuştur. Bu suretle teşebbüsâtı şahsiyeyi inkişaf ettirmek için Maarif Vekilinin elinde vasait olmalıdır. Meselâ bir mektep görüyorsunuz ki; adamakıllı çocuklarını okutuyor, yetiştiriyor, imtihanlarda mümeyyizlere ve Maarif Vekâleti tarafından giden heyete karşı cidden liyakatlı bir manzara gösteriyor. Fakat buhranı umumi ve iktisadî yüzünden bakıyorsunuz ki, muavenete ihtiyacı vardır. Memlekete nafi bir ulviyet olan bu müessese için Maarif Vekilinin biraz yardım etmesi lâzım gelir. Efendiler bu memlekete bir irfan müessesesi kâzandırır, bir hayatı mahalliye kazandırır, üzerinde nur gibi meyveler yetiştiren bir maarif ağacı kazandırır. Halbuki bu seneki maarif bütçemizde maatteellüm görüyorum; hususi mektepler halk dersanelerine yardım için Hükümetçe teklif olunan on beş bin lira tayyolunmuştur. Efendiler; ben belki tetkik etmemişimdir. Temenni ederim ki, muhterem Maarif Vekili Beyefendi kardeşim ve gerek Şeref Beyefendi kardeşim - her ikisinin irfanı millî için çalıştıklarına kaniim - bu saadette tetkikatımın fiktanından dolayı görmediğim ciheti ispat etmiş olsunlar. Halbuki efendiler; ilmî tetkik seyahatleri masrafı diye müphem ve menafii her halde hususî ve mektep dersanelerine yardım mahiyeti kadar mühim olmayan bir şey için (15) bin lira tahsis olunmuştur. Beri taraftan halk dersanelerine yardım için on para konmamıştır. Halbuki efendiler; devlet kendi çevresinde, kendi sahasında, kendi dairesinde çalışır, çalışmalı ve çalışacaktır. Ben öyle bir hususi maarif reviri ile, bir maarif müessesesiyle memleketin kurtulacağı kanaatinde değilim. Bendenizce Devlete, maarif

hususunda, asayiş ve emniyet ve müdafaai memleket hususunda mühim vazife mevdudur. Ancak hususi müesseselerden de ne kadar büyük faydalar beklediği, hayatı tahsilimizde, hayatı meşhudatımızda görmüşsünüzdür. Binaenaleyh hususi mektepler için kâfi derecede bir alâka gösterilmemiştir. Bu alâkayı göstermek lâzımgelir. Yer yer Anadolu'nun her köşesinde vaki teşebbüse Devletin, Hükümetin küçük küçük muavenet edebilmesi için bütçeye bir miktar koymak zannederim doğrudur. Umarım ki; Maarif Vekili Bey arkadaşımız Meclisi Âliye böyle bir teklifte bulunacaktır ve bu husus, bu noksan telâfi edilecektir.

Efendiler; geçen sene Maarif bütçemizden bir nokta kaçmıştır. Matbuatta gördüğümüze göre kütüphanelere, hafız kütüplere geçen sene para konmamış, bu hakikat midir efendiler? Şark irfanının en yüksek tecelligâhı olan aziz yurdumuzun bu noktai nazardan ne büyük bir servet sahibi olduğunu Heyeti Celile takdir eder. Fakat memleketin kütüphaneleri maatteessüf irfan erbabının istifade edemeyeceği vaziyettedir. Bir kere düşününüz, hafız kütüplere para konmamıştır. Hafız kütüplere para konmamış olursa ve kütüphaneler açılmazsa, kütüphaneler eshabı müracaata karşı ihtimamsız, takayyüt-süz arz edilecek olursa millî irfansızlık manzarası vermez mi?

RAHMÎ BEY (Sivas) — Bütçede vardır efendim.

FERİDUN FİKRİ BEY (Devamla) — Efendiler, bu hakikatin kürsüi milletten söylenmesini çok rica ederim. Malûmu âliniz memleketimizde, gerek İstanbul'da, gerek Anadolu'nun her tarafında bilhassa İstanbul'da mühim kütüphanelerimiz mevcuttur. Bu kütüphaneler irfanı millimiz namına, Şark irfanı namına birçok asarı ihtiva etmektedir, kıymetli müracaatgâhlardır. Halbuki maatteessüf bunlardan istifade edilemediği gibi, kâfi derecede de muhafaza edilememektedir. Efendiler; bunları bu kıymetsiz vaziyetlerinden çıkararak kıymetli bir hale irca etmek lâzımdır. Yani büyük bir iki halk kütüphanesi yapılarak bunların hepsini toplamak, bunları muntazam kataloglara rapt ile ashabı müracaatın istifadesine, istifade gözüne arz etmek lâzımdır.

Efendiler; geçen sene bütçemizde kitaplar için (40) bin lira koymuştuk. Her noktada hem fikir olmadığımız Vasıf Bey arkadaşımız o zaman etmiş olduğumuz mütalâaya iştirak buyurmuşlardı. Tercüme ve telif olunan kitapların, memleketin beklediği

derecede kâfi istifadeyi çokluk haiz olmadıkları kanaatine ben de iştirak ediyorum buyurmuşlardır. Arkadaşlar; bu sene zarfında ne yapılmıştır? Bunu anlamak istiyorum. Bütçeye (40) bin lira koyduk. Acaba milletin bu (40) bin lirasıyla ne gibi kitaplar tercüme edilmiştir, ne gibi kitaplar telif olunmuştur? Bu kitaplar maalesef göremedik, gördüklerimizin de kıymeti ilmiyesi üzerinde de iyice münakaşa etmek lâzım gelecektir. Halbuki efendiler; işin de keyfi ve anpirik ve esassız bir surette yürütülmemesi lâzım gelir. Yani, bunu bir programa rapt etmek lâzımdır. İrfanı millimizin tercüme noktai nazarından noksanları nedir? Telif noktai nazarından noksanları nedir? Telif noktai nazarından noksanları nerededir. Bunları programa ilâve etmek lâzımdır.

Efendiler; benim edebiyata o kadar vukufum yoktur. Fakat, bir nokta vardır. Meselâ Fransa tarihi edebiyatı, bugün zannedirim ki, diğer arkadaşlar bu esaslı noktayı izah buyuracaklardır. Düşününüz, bizim memleketimizin umumî irfanı için Fransa edebiyatına yakından vakıf olmak ne kadar lâzım olan bir şeydir. Bu hususta bir eser olsun tercüme etmeye imkân vardı. Ya edebiyata tevcihi faaliyet edeceğimiz veyahut malûmu âliniz diğer sahalarda bu zeminde çalışarak memleketin edebiyatını yükselteceğiz. Bunun için de, garbın yüksek irfan eserlerinden, enafisi arasından tercüme yapmak lâzım gelir. Bu husus da, malûmu âliniz, indî ve gayrı fennî bir surette çevresiz, hudutsuz, hattı hareketsiz idare edilecek olursa zannedirim bundan bir fayda hâsıl olmaz. Birtakım kitaplar tercüme ediliyor. Nedir bu kitaplar, irfanı milletin hangi boşluğunu dolduruyorlar? Bilemem.

ALİ BEY (Rize) — Molozdur.

FERİDUN FİKRİ BEY (Devamla) — Molozdur da diyemem.

Efendiler; millî irfanımıza gelelim. Şükrü Beyefendinin zamanında tercüme ve telif edilmiş birtakım eserler vardı. Aşık Paşazade tarihi vesaire gibi birtakım güzel millî eserler vardır. Zannediyorum ki, Heyeti Celile içinde yüksek irfan sahibi zevatı kiram takdir ederler ki, millî kütüphanelerimizde bu gibi millî ve esaslı irfan eserleri vardır. Bunları biran evvel yazma halinden, nüsha halinden çıkarıp hepimizin istifadesine koymak lâzım gelir ki, hepimiz okuyalım, hepimiz bunlardan istifade edelim.

Efendiler; eski tarihler içerisinde, tabaatın ilk ihdasında Ahmedî Salis devrinde tabedilmiş birtakım tarihî eserler vardır. Bugün bu eserlerin mevcudu

kalmamıştır. O eserler halk ruhiyatımızın, hadisatı inkılâbiyenin, ihtilâl hadisatının hulâsa o zamanki düşünüşün, o zamanki ruhiyatın en vazih fotoğraflarıdır. Bunları milletin istifadesine, milletin hars sahasına atmak ve milletin bundan tenevvür etmesini temin etmek lâzım gelir. Bunu temin etmek için etraflıca telif ve tercüme programı yapılmalıdır. Halbuki maalesef böyle bir program mevcut değildir. Böyle bir program olmayınca (40) bin liradan (50) bin liradan bir fayda hâsıl olmayacağı kanaatindeyim.

Efendiler; bir de liselere gelecek ecnebi muallimler meselesi vardır. Kâzım Karabelir Paşa Hazretleri bu noktaya işaret buyurdular. Bendeniz de bu noktaya temas edeceğim. Mühassıslar getirilmesini anlıyorum. Mühassıslar getirilebilir. Fakat acaba liselere (126) bin lira vererek getirilecek ecnebi muallimler ne okutacaklardır, bu muallimler ne gibi bir fikirle, ne gibi bir esasa, ne gibi bir prensiple getirileceklerdir? Lise tedrisatına ecnebi muallimlerini iştirak ettirmekte memleketin umumî irfanı için bir fayda var mıdır? Umumî irfan için bir fayda olup olmadığını bir kere tespit etmek lâzım gelir. Sonra acaba bizim memleketimizde bu lise muallimlerinin vazifelerini ifa edecek ehliyetli muallimlerimiz var mıdır, yok mudur? İşi bu cihetten de mütalâa buyurmuşlar mıdır? Sonra sair memalik maariflerinde bu esaslar ne dereceye kadar takip edilmiştir? Meselâ Japonlar; umumî hayatlarını değiştirirken, kalıplarını değiştirirken, teceddüt ve inkılâp sahasına atılırken onlar da bu ecnebi muallimlerini ta liselerin harimine sokmak gibi bir kâide takip etmişler midir? Bendeniz böyle bir şey takip etmediklerini bilmiyorum, tetkikatım yoktur. Yalnız, millî irfan noktai nazarından, millî ruh noktai nazarından bu zeminde tetkikatta bulunup bulunmadıklarına empiyeti vicdan hâsıl etmek için ehemmiyet veriyorum.

Efendiler; bir de vesâiki tarihiyeyi tasnif parası var. Bunun için de geçen sene 3 000 lira konmuştu, bendenizce 13 000 lira konulsa yine değer. Yalnız Maarif Vekâleti bu işi murakabe ediyor mu? Bu vesâiki tarihiye tasnif encümeninin mesaisi hakkında Vekâlet raporlar almakta mıdır, neler yapılmıştır, vesâiki tarihiye tasnif encümeni de acaba vesâiki tarihiye gibi hiçliğe mi münkalip olmuş bir vaziyettedir, bu mesaiden ne semere elde edilmiştir, bu vesâiki tarihiye, nedir, nelerden ibarettir? Muhterem arkadaşımın raporlarında bu nokta hakkında bir kayda tesadüf etmedim. Bu vesâiki tarihiye neler-

dedir, tahtı muhafazada mıdır, bunlar tasnif edile edile ne olacaktır, ne netice çıkacaktır, bunları kimler tasnif etmektedir?

Bu işin Tarih Encümeni ile bir irtibatı var mıdır, bunların her safhası hakkında tetkikatı kâfiye yapmakta mıdır, bu işten ne gibi bir semere istihdaf edilecektir?

Sonra, bunu Fransa Encümeni Danişinin lügat tetkikatı gibi, asırlara arzı ihtiyaç edilmesinden çıkarılmalı ve bugün doğrudan doğruya bu vesaiiki tarihiyeden anbean, seneden seneye istifade edilmesi temin edilmelidir. Yani kanaatı acizanem şudur: Bu vesaiiki tarihiyenin mühimleri biran evvel ikmal edilip tabedilmeli ve bunlar muntazam bir kitle halinde memleketin istifade sahasına açık bulundurulmalıdır ve bu hususu Maarif Vekili Beyefendi ehemmiyeti mahsusa ile telâkki etmelidirler,

Arkadaşlar, Tarih Encümeni kütüphanesi ve masarifi ve azasına hakkı huzur diye 1 800 lira konmuştur. Azdır. Bendeniz bu işin çok mühim olduğu kanaatindeyim. Yalnız, çalışmak lâzımdır. İnsanları da çalıştıracak daima murakabedir. Bu mesaiden Maarif Vekili Beyefendi memnun mudurlar? Memnuniyetlerini temin eden maddî ve müspet unsurlar nelerdir? Bu memnuniyete bendeniz gibi arkadaşların da iştirak edebilmesi için tam bir surette kani olabilmekliğimiz lâzımdır, memleketin, tarihi millîimizin mühim bir parçası yapılmakta, yazılmakta ve hazırlanılmaktadır ve tarihi millîinin bu safhasında ehemmiyetli bir surette ve şimdiye kadar yapılmamış bir surette neticeye doğru yürünmektedir. Bu hususta da tenvirimi istirham ederim.

Efendiler; Türk harsı için geçen sene 10 000 lira konmuştur. Bu sene bu miktar 19 000 liraya çıkarılmıştır. Türk harsı diyerek Anadolu'nun millî hars noktai nazardan mütalâası keyfiyeti kastediliyor. Efendiler; bu pek lâzımlı bir meseledir. Maatessüf memleketimizde ne köylerin millî hars noktai nazardan mütalâası hususunda müspet adımlar atılmaktadır, ne de bu hususta asarı atıkanın tettebbu ve tetkiki noktai nazardan kâfi derecede bir mesai sarf edilmektedir, halbuki bu bendenizce millî hars, millî irfan noktai nazardan en büyük bir esastır. Anadolu'da bizden evvel yaşamışların ne yapmış oldukları, ne gibi eserler vücuda getirmiş oldukları hakkında seri adımlar atmak ve ortaya seri eserler koymak lâzımgelir. Halbuki gözümüzün önünde böyle bir eser göremiyoruz. Bu sene zarfında millî hars şubesi ne yapmıştır? Eğer efendiler; ciddi bir

surette çalışılmışsa bu tahsisat azdır, daha çok tahsisat koyalım, bir kere vatanımızın, öz yurdumuzun, anayurdumuzun millî noktai nazardan ruhuna nüfuz edelim, bu memleketin dilini öğrenelim, bu memleketin harsını öğrenelim, bu memleketi bilmiyoruz.

Efendiler; Mikro Asya, Küçük Asya diye bir kitap okudum, geçen sene bize tevzi ettiler. Orada bakınız, bu vatanla hiç alâkası olmayan bir adam 70 - 80 sene evvel gelmiş, Hıristiyanlık noktai nazardan, Rumluk noktai nazardan, Yunanlık noktai nazardan bütün garbî Anadolu'yu mütalâa etmiş ve kendi birtakım hurafalar, urcufeler, ihdas etmiştir. İhtimal ki, bizim çocuklarımız da bizim paramızla meydana gelen o eserleri okuyarak öyle bir kanaat edineceklerdir. Halbuki bir de Türk'ün asırlardan beri Anadolu'nun sinesine çakılmış bir hayatı vardır. Binaenaleyh, o hayatı da ayrıca ve kendi gözüyle görmesi, mütalâa etmesi icabeder. Binaenaleyh bu noktadan da çalışmanın ne kadar mühim olduğunu Heyeti Celile takdir eder.

Bir de Türk tarihi vardır, ve meselâ Saruhan ve meselâ İzmir tarihi vardır. Sonra efendiler, meselâ şu noktayı arz edeyim, kendi dairei intihabiyem olan Dersim'in tarihi millîisi noktai nazardan mühim bir tarihi mevcut olduğu halde maalesef amik tetkikatım olduğu halde ancak birtakım dağınık dağınık şeylere tesadüf ediyorum. Benim mahdut vesaikimle ve benim diğer vazaifi milliyemle işigalim esnasında bu hususa tevcih edecek zamanım tabii mahduttur. Esasen buna benim ne irfanım, ne de iktidarım yetişir. Bu başka bir ilimdir, başka bir ihtisastır.

Efendiler; memleketimizin her köşesini ayrı ayrı mütalâa etmek lâzım gelir. Öyle sahalarımız vardır ve dairei intihabiyem olan Dersim de bunlardan biridir ki, bunlar memleketin ve millî irfanın mazisi üzerinde büyük tesirleri olan sahalardır. Haritalarda arazinin mütalâa edilmesi esamisinin tettebbu edilmesi; orada millî mevcudiyetin ne kadar kuvveti olduğunu ve ne kadar büyük ve uzun bir maziye bağlı bulunduğunu gösterir. Bu noktai nazardan da tetkikat yapılmak lâzımgelir. Efendiler; insan vatanını bilmezse nasıl olur? Vatanımızın mazisini, vatanımızın harsını bilmek lâzım gelir. Bunu bilmek için ne yapılmıştır, ne yapılacaktır? Bunu Maarif Vekili Beyefendiden sorarım. Her şeyde nevel Anadolu'nun millî mazi noktai nazardan esaslı surette tettebbu ve muhakeme edilmesi lâzımdır.

Efendiler; lügat ve ansiklopedi masrafı diye bir masraf görüyorum, efendiler; Maarif hususunda ne

verilirse az olduğu kanaatindeyim. Bir kere esas itibariyle şunu arz edeyim. Lügat ve ansiklopedi meselesi için bu parayı verelim. Ancak, lügat ve ansiklopedi hakkında bu parayı verirken bir tetkikat yapılmış mıdır? Efendiler; ortada yalnız bir lügat meselesi yoktur, bir imlâ meselesi, bir nahiv meselesi ve bu ikisinin arasında bir sarf meselesi vardır.

Efendiler; gazeteleri okuyunuz. Bizim mektepte olduğumuz zamanlarda muallim Naci'nin vesair zevatin lisan hususunda yazmış oldukları ve bizim zamanımıza kadar gelmiş olan kitapları okuya okuya sarf ve nahve ehemmiyet verirdik ve doğru dürüst yazmanın nazarımızda bir kıymet ve ehemmiyeti vardı. Halbuki bugün memleketin millî irfanı noktasından en mühim birer vesika olan ve İstanbul'da intişar eden gazetelerimizin bile sarf ve nahiv noktai nazarından bir tetkiki yapılacak olursa, mektepte iken yapacak olsak bizi sınıftan döndürmeyi mucip olabilecek derecede hatalar mevcuttur. Binaenaleyh doğru dürüst yazılar yazmalıyız. Fransızlar feryat ediyorlar, her vakit Tan Gazetesinde vesair Fransız matbuatında okursunuz, aman millî lisanınız elden gidiyor, diye feryat ediyorlar. Ne olmuş, halletmek manasına olan (Resoudre) kelimesini bazı gazeteler (Solutionner) diye yazmışlar. Bu, irfanı millî namına cinayet imiş, Çünkü doğru Fransızca noktai nazarından mühim olan, halletmek manasına olan Resoudre kelimesi (Solutionner) diye yazılmış, kıyamet kopmaktadır. Halbuki bizim memleketimizde birçok kelimeler, mastarlar değişiyor, birçok bariz hatalar yapılıyor. Diyacaksınız ki: Bunu üdeba yapacaktır. Efendiler; udebayı da yetiştirmek görülüyor ki ağır ağır bir Devletin vazaifi sırasına girecek. (Handeler)

Maarif Vekâletinin ve Devletin sarfı nahiv hususunda da vazifeleri vardır. Bendeniz çok rica ederim ki, bir Sarf Encümeni yapılsın, ve bir Nahiv encümeni yapılsın, millî sarf ile uğraşalım. Tunalı Hilmi Beyin burada olmasını çok arzu ederdim.

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Burada yım.

FERİDUN FİKRİ BEY (Devamla) — Bazı kere kendilerinin ifrat ile ifade ettikleri ve esas itibariyle çok haklı oldukları noktalar vardır. Meselâ, Arapça kaidesiyle cem yapmak vesaire gibi birtakım hususlar vardır ki, âdetâ bunları menetmeliyiz. Yani Sarf Encümeni, Nahiv Encümeni bunları tespit etmelidir. Efendiler; sizi temin ederim, çok defa cümlelerden mana çıkmıyor. Müpteda bakıyorsunuz bir tarafa geçmiş, meful bir tarafta, mefulu bih bir tarafta kar-

ma karışık. Bu da neden? (Gürültüler) Efendiler; Heyeti Celile bu noktanın ne kadar mühim olduğunu takdir eder. Binaenaleyh bendenizin söylemek istediğim şudur. Maarif Vekâleti sarf ile meşgul olmalıdır, Maarif Vekâleti imlâ ile meşgul olmalıdır, Maarif Vekâleti nahiv ile meşgul olmalıdır ve bütün mesai Encümeni Danişeye doğru yürümelidir.

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Elifbayı unutma...

FERİDUN FİKRİ BEY (Devamla) — Elifbayı da siz söylersiniz.

Efendiler; Encümeni Danişeye doğru yürümekliğimiz lâzım gelir ve bir Encümeni Daniş yapmalıdır. Fakat ben bu sene bu Encümeni Daniş yapıyor diyemem, gelecek sene de yapıyor diyemem, yalnız bu Encümeni Danişeye doğru yürümeliyiz. Yani bu, Encümeni Daniş fikrine doğru hazırlanmalıyız. Yani büyük bir akademi de siyans, akademi de letr halinde yani edebiyat akademisi, fen akademisi şeklinde memleketin müessesatı âliyei irfanını tesise doğru esaslı adımlar atmalıyız.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Demin menettin, şimdi «Müessesatı âliyei irfan» diye sen söylüyorsun.

FERİDUN FİKRİ BEY (Devamla) — Hata ettim. Muhterem arkadaşlar; maruzatım bundan ibarettir. Memleket millî irfanı noktai nazarından belki tamamen hatalı bazı maruzatta bulundum. (Estağfurullah sesleri) Bu hususun diğer arkadaşlarımız tarafından lâyıki veçhile itmam edilerek tashih edilerek millî maarif zemininde şimdiye kadar görülmemiş bir feyz vücuda getirmekteyiz icabeder. Şimdiye kadar Maarif programımıza hâkim olan renksizliğe ruhsuzluğa bedel, millî ve iptidâi bir Maarif kaidesi koymalıyız. Bu kaideyi koyacak olursak icabettiği adette mektep açacak olursak ve iptidâi tedrisata kâfi derecede ehemmiyet verecek olursak o zaman efendiler; bu memleketin her türlü tehlikelerden, her türlü felâketlerden müebbeden masun bulunduğunu bir kere daha ispat etmiş oluruz. Ve memleketi, milleti tamamiyle kurtarmış oluruz. (Alkışlar)

REİS — Efendim; mevzu müzakere hakkında söz alanların esamisini havi reis paşa tarafından yazılan listede söz sırası Hamdullah Suphi Beyindir. Halbuki söz aldığı zaman yekdiğerine yakın bulduklarından olacak, ki, sözün Hamdullah Suphi Beyin değil, Ağaoğlu Ahmet Beyin olduğunda her ikisi de ittifak ediyorlar. Binaenaleyh söz Ahmet Beyindir.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Kars) — Muhterem arkadaşlar; geçen gün Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerinin mufassal, gayet nafi ve hakimane bir nutkunu buradan dinledik. Ve hepimiz ondan istifade ettik. Paşa Hazretlerinin maarifi umumiyenin, umumiyeti hakkında beyan etmiş olduğu fikri esasiye bendeniz de tamamen iştirak ediyorum. Bu fikri esas şundan ibarettir : Vatan ve millet mefkûresiyle meşbu, vatan ve milletin ihtiyaçlarını bizzat kendi faaliyetleri ve kendi mesailerleriyle tatmin edecek insanlar yetiştirmek, yani vatan duygusuyla meşbu ve bizzat kendi mesaisiyle vatanın maddî ve manevî ihtiyaçlarını tatmin edecek insanlar yetiştirmek maarifi umumiyemizin gayesi olması lâzımdır buyurmuşlardı. Bu fikir gayet doğrudur. Gayet esaslıdır ve buna herkes ve her mütefekkir iştirak eder. Fakat Paşa Hazretleri tarafından bu esas fikri temin etmek için gösterilmiş olan yollar, vasıtalar, tedbirler tamamen bu gayenin aksini temin edecek vasıtalar ve tedbirler olduğu için bendeniz o tedbirlere, o vasıtalara iştirak edemedim ve iştirak edemediğimin esbabını şimdi huzuru âlilerinde arz edeceğim.

Bir kere Kâzım Paşa Hazretleri, Maarif bütçesi vasıtasıyla söylenmiş olan nutku âlilerinde, memleketin bütün ihtiyacatını, ihtiyacı sıhhiye - maliye ve iktisadiye vesairesini maarif meselesi ile alâkadar ettikten sonra garip bir manzara karşısında bulduk. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, serbestii ticaret ve serbestii mesai prensibini esas prensip olarak kabul etmiş olduğu halde Paşa Hazretlerinin beyanati umumiyesi bunun tamamen aksini ispat edecek mahiyette idi. Gerek ilmen ve gerek irfanen ve gerek ticareten Türk vatanının dünyadan tecerrüt etmesi gayesine matuftu, halbuki Terakkiperver fırkanın diğer fırkadan yani bizim mensup olduğumuz fırkadan en esaslı alâmeti farikası, serbestii ticaret ve serbestii iktisadiyat, hülâsa, bütün cihanla muamelelâtı maddiye ve maneviyenin serbestisine matuf bir maddedir.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Maarif Bütçesi iki fırkanın mukayesesi midir?

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Biliyorum, itiraza hazırlandınız. Fakat biraz tahammül buyurunuz, biz büyük bir dikkatle ve büyük bir itina ile dinledik. Biraz da zatı âliniz dinleyiniz ve biraz da zatı âliniz tahammül buyurunuz;

Paşa Hazretleri Beyanati mufassalasında; maarifi umumiyemizin prensiplerini, esaslarında bendenizin anlayışına göre üç esas üzerine irca buyurdular.

Bunlardan birisi ve başlıcası; vatan için amelî adamlar yetiştirmek; hakikaten bu gaye, bu hedef mühim bir hedefdir. Ve memleketimizin inkişafı maddesi noktai nazarından bu emelin Maarif Vekâleti tarafından tahakkuku büyük bir muvaffakiyet addedilebilir. Fakat efendiler; amelî adamlar yetiştirmek gayesi, hududu haricine çıkar ve maksat yalnız amelî adamlar yetiştirmek noktasında temerküz ederse o vakit bu suretle terbiye edilmiş olan insanlardan büyük menafi ve büyük asar beklemek abestir. Bilhas- sa ki; Paşa Hazretleri o gayeyi, o hedefi izah buyururken birçok kere dikkatimi celbeden kursak kelimelerini yani mide kelimelerini tekrar buyurdular. Efendiler; maarifi umumiyemizin esasını, hatta en ufak esasını mideye istinat ettirmek katiyen doğru olmaz. Mide iştahlarını tenmiyeye matuf bir irfanın, bir maarifin elbette ki, ademi mevcudiyeti mevcudiyetinden daha iyidir. Memlekette fertler için bu gaye çok iyi olabilir. Fert kendi saadeti şahsiyesini, kendi saadeti kalbiyesini kendi midesine bağlı olmakta bulabilir. Ve her hangi bir mühitte kendisi için müsait şeraitte midesini iyi geçindirmek gayesi fert için sırf ferdi hayat için bir gaye ve bir şey olabilir. Fakat böyle bir gayeyi teşvik eden, tahrik eden, böyle bir esası Maarife esas olarak ittihaz etmiş olan bir cemaat kendi eliyle kendi şirazesini bozmuş ve kendi mukadderatını ferdin iştahlarına bırakmış demektir. Binaenaleyh Paşa Hazretlerinin bu husustaki tavsiyelerine iştirak edemem. Amelî insanlar yetiştireceğiz. Fakat amelî insanların mefkûreleri ve kalpleri ve hayatları beşerî mefkûre ile meşbu olacaktır. Ve yalnız o zaman amelî hazırlanmış olan fertlerden bir cemaat istifade yolunu bulabilir. Ve illa bu noktada yalnız amelî hudut dahilinde kalırsa, o tehlikedir, azim tehlikedir. Eğer bizim Şark milletlerinin esbabı inhilâlini ararsanız en mühim olarak bu noktayı görürsünüz. Ferdi cemaate bağlayan mekteplerde; ruhlar, gayeler, mefkûreler tenmiye edilmemiştir. (Doğru sesleri)

Şurasını bilmeliyiz ki, bir millet; içtimai hayatta, siyasi hayatta, iktisadi hayatta maddî düşünceleriyle değil, yüksek ilhamatiyle ilerlerler. Paşa Hazretleri, Avrupa milletlerinden nünuneler gösterdiler. Bendeniz de o milletlere ircaı nazar edeceğim. Almanya 19 ncu Asrın iptidalarında bile bütün Avrupa milletlerinin, Fransa'nın, Rusya'nın, İngiltere'nin bazıları idi. Hatta Alman zabıtları, Alman neferleri başka devletlere gider, para mukabilinde hizmet ederlerdi. Hatta Almanya'da 19 ncu Asır iptidalarında

- yanılmıyorsam - 325 adet kitle vardı. Bunlar ayrı ayrı memleketlerdi. Aralarında vahdeti millie bir türlü tekevün ve teessüs edemiyordu. Bunun esbabını araştıran bütün Alman mütefekkirleri müttehitler.

Şunu arz etmek isterim ki 19 ncu asırda Alman edebiyatı, Alman ilim ve felsefesi, Alman sanayii bütün Avrupa sanayiine mütefevvik değilse bile birçoklarına galip ve birçoklarıyla müsavi bir derece idi. Bununla beraber Alman edebiyatı, Alman erbabı sanayii, Alman ilmi, Alman mektebi, Alman muallimi mefkûre ile meşbu olmadığı için - buyurdıkları gibi - ferdi emellerin arkasına düştüğü için menafii milliyenin temin imkân haricinde kalmıştı. Yalnız 19 ncu asır iptidalarında birinci Napolyo'nun tazyiki ile hâsıl olan fikri, ilmî cereyanların, mefkûrelerin sayesinde Alman milleti vahdeti milliyesini bulmuş ve bugünkü yüksekliğe çıkmıştır.

Efendiler; Alman erbabı sanayii, Alman sermayedarı, Alman müsikişması, Alman edibi, Alman şairi hulâsı Almanya'nın bütün amelî düşünen mütefekkirleri, insanları bir his ve fikir sahası üzerinde mütehitler. O da: Alman vatanının her şeyin üstünde olması fikridir ve bunu onlara telkin eden büyük mefkûre sahibi insanlardır, şairlerdir, mütefekkirlerdir, ediplerdir, hâkimlerdir, feylosoflardır, sanatkarlardır, müsikişınaslardır. Yoksa; amelî düşünen insanlarla böyle mide sahasında düşünen insanları, his ve fikir sahasında, hiçbir zaman birleştirmeye muvafak olamamışlardır. Maddiyat nazariyatı ve mide nazariyatı Almanya'da tekevün ettiği günden itibaren Almanya'da inhilâl asarını görüyoruz ve o günden bugüne kadar Almanya büyük bir ihtilâl içinde çalkanmaktadır.

KÂZİM KARABEKİR PAŞA (İstanbul) — Arz ettiğim müşterek histen dolayı değil mi?

AĞAOĞLU AHMET BEY (Kars) — Evet müşterek histen dolayı Paşa Hazretleri. Müşterek hisleri, müşterek fiilleri tespit edecek amilin membaı hiçbir zaman mide olamaz. Dimağdır, histir, kalptir.

Paşa Hazretlerinin maarifi umumiyemiz için tavsiye ettiği ikinci esas; Türk vatanının, Türk ensali atiyesinin, Türk evlâdının beşeriyet içinde tecerrüt etmesi idi. İktisadî hayatımızın, Ticarî hayatımızın inkişafı için Paşa Hazretlerinin tavsiye ettikleri fikir mekteplerimizde çocuklara; ecanibe karşı nefret, ecanibe karşı itimatsızlık ecanibe karşı bir nevi husumet telkini ciheti idi.

KÂZİM KARABEKİR PAŞA (İstanbul) — Bu öyle söylenmemiştir. Almanya'nın vermiş olduğu ter-

biye münasebetiyle söylenmiştir. Rica ederim siyasi arzu ile ilmî beyanatı karıştırmayınız.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Eğer zatı devletlerinin beyanatı buyurduğunuz şekilde ise derhal bütün fikirlerimden vazgeçerim. Yalnız bunu söylemek istiyorum; zatı devletinizin beyanatı benim üzerimde bir tesir bıraktı ki; gûya biz - birçok misallerle izah buyurdunuz - ecnebinin telkinatiyle böyle hareket etmişiz. Hakikati olduğu gibi görmedikçe, hakikati olduğu gibi söylemedikçe bizim dertlerimize çare bulamayacağımıza kaniim. Paşa Hazretleri. Binaenaleyh zatı devletlerinin bu hususa dair söylediği sözler bendenize öyle bir tesir icra etti ki; gûya Türk evlâdına, Türk çocuklarına mekâtibi iptidaiyede, mekâtibi taliyede, mekâtibi âliyede ecnebilere karşı hasmane bir fikir gösterilmek lâzımdır. Ben böyle anladım. Eğer fikri âliniz bu değilse kemâli iftiharla beyanı mazeret ederim. Eğer bu değil de fikriniz benim anladığım gibi ise bendeniz böyle menfi ve bütün beşeriyete karşı mütecerrit bir vaziyet ihdas edecek bir Maarif programını memleket için âzim bir tehlike olarak telâkki ederim. Beşeriyet, büyük bir ailedir. Medeniyetse bütün bu ailelerin husule getirmiş olduğu muhassalâi umumiyedir. Ve bu muhassalâda Türk ecdadının, İslâm milletlerinin büyük bir hissesi vardır. Binaenaleyh bu muhassalâi umumiyeye iştirak etmek ve bu aileye bütün kuvvetimizle girmek ve o aileden kendi mevkimizi kendi istidadımızda mütenasip bir surette ihraz etmek bizim vazifei evveliyemizdir. (Çok güzel sesleri)

Çocuklarımıza mütemediyen verdiğimiz hatalı terbiye sisteminden birisi de; çocuklarımızı ailei beşerden tefrik etmek, tecrit etmek hatası olmuştur. Bu nesil, beşeriyetin ne olduğunu, medeniyetin ne olduğunu, tarihin ne olduğunu anlamış olan bu nesil artık bu hatayı irtikâp edemez. Ederse kendi istikbalinin, kendi atisinin vazifesini ihmal eylemiş olur. Paşa Hazretleri; zatı devletiniz bütün fikri âlilerinizi tesvil ve tespit etmek için işhat buyurduğunuz bütün menabii garptan aldınız. İngiltere'yi misal olarak gösterdiniz, Almanya'yı misal olarak gösterdiniz, bütün medenî milletleri misal olarak gösterdiniz. Bütün menabii oradan almakta iken, çocuklarımıza, ilimde, hünerde garbı misal olarak almayınız tavsiyesinde bulunmak bizim için günah olur.

KÂZİM KARABEKİR PAŞA (İstanbul) — Bu nu dereden çıkardınız?

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Yani zatâlinizin fikri böyle ise diye arz ediyorum. (Han-

deler) Efendiler; bu fikri teyiden serdedilen mütalâa meyânında - hatırlarınızdadır - bütün bizim kusurlarımız, maruz kaldığımız bütün içtimâf kusurlarımız, ecnebilerin telkinlerine atfediliyor ve hata misal olarak benim maksatı resim olan Karabağ'dan bir misal getirildi. Malumu âlinizdir ki âlemi islâm'da Kerbelâ vakası âzim bir tesir icra etmiştir. Ve bu Kerbelâ vakasının, muhtelif yerlerde muhtelif şekillerde tarzı telâkkisi vardır. Bizde de burada, İstanbul'da biliyorsunuz aşure günleri, aşure pişirilir. Hatta aramızda üç gün su içmeyenler vardır. Bu vaka başka yerlerde başka türlü tecelli eder. Ezcümle Azerbaycan'da, ahali daha cahil gayrı müterekki, daha gayri medenî ve medeniyette daha dun bir sahada olduğundan bu his daha vahşi bir surette tecelli eder. Halk bir kefen giyerek, ve başını yarahtırarak icrayı matem eder. Paşa Hazretleri buyurdular ki bunu, bu adeti Rus Çarıçesi Elizabet para göndererek orada icat etmiştir.

KÂZİM KARABEKİR PAŞA (İstanbul) — Para değil, gömlek;

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Paşa Hazretleri; Çarıçe onbin gömlek göndererek gûya bunu böyle ihdas etmiştir. Buyurdular. Paşa Hazretlerine bu husus hakkında malûmat veren Tebrizdeki tanıdıkları, bildikleri tamamen yanlış haber vermişlerdir. Bu adet nereden gelmiştir? Bendeniz arz edeyim: Bunu herkes tahkik edebilir. Hakikaten bu adeti çıkaran Karabağ'dır. Karabağ müstakil olduğu ve Rusların oraya el bile atmadıkları bir zamanda Karabağ Hanı, Birinci İbrahim Han zamanında vâki olmuştur. O zaman Karabağa Han olan bu İbrahim Han bütün müstebitlere has olan bir hareketle beş on beyin kafasının kesilmesine emir vermiştir. Beyler o zaman Hanın veziri olan Molla Penaha iltica etmişler. Meselâ Penah bunlara demiştir ki «Bugün aşure günüdür. Gidiniz, kefen giyiniz, elinizdeki kılıçla Hanın kapısının önüne geliniz. Orada Hana deyiniz ki Hüseyin aşkına bu adamları bahşediniz; o meyanda biraz kan akıtırsanız hakikaten müteessir olur. Veya affeder.» Bilirsiniz. Ahuntların maharetini, bu gibi şeyler de şer'i şerifi ne derece alet ettiklerini bilirsiniz.

RUŞEN EŞREF BEY (Karahisarısahip) — Çok ustadırlar.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Evet çok ustadırlar.

Türk lisanının sarf ve nahvi olmadığına dair bana imza ettirdiler. (Handeler) (Neye imza ettiniz sesleri) Ahuntlar öldüreceklerdi beni. (Handeler) Rauf Bey bunların hepsini daha iyi bilir ya! (han-

deler) Şimdi Molla Penah bunu çalardı ve bu, böyle bir adet olarak orada kaldı ve oradan intişar etti.

Paşa Hazretleri bir şeyin üzerinde tevakkuf buyurmadılar, aynı Azerbaycan'da, kendimizin icat ettiğimiz, ve kendimizin idame ettiğimiz bir husumet var, ahali mezheben ikiye ayrılmıştır. İki muhalif, zıt, düşman parti yekdiğerinden kız alamıyacak, kız veremeyecek şekilde iki kısma ayrılmıştır ki bunlar şii ve sünnilerdir. Bunlar birbirlerine yemeye içmeye gitmeyecek derecede düşmandır; efendiler! bu tefrikayı oradan izale edenler, bu tefrika ki; orada bizim kendi içimizden çıkmış, ne Rus gelmiş oraya telkin etmiş, ne de Alman gelmiş telkin etmiştir. Yalnız sırf içimizden çıkarak, idame ettirilen bu tefrikayı Azerbaycandan çıkaranlar ve defedenler vahdeti islâmiyeyi temin edenler. Paris, Londra ve Berlin'de tahsil etmiş gençlerdir. (Bravo sesleri) Bugün vahdeti islâmiye orada teessüs etmiştir. Şimdi.. Ne sünni var, ne şii vardır. (Hepsi sünni sesleri) Hepsi müslümandır. (Handeler) Efendiler; okumusunuz? Naima tarihini; orada Etraki biidrak der. Acaba bunu Fransızlar mı geldi telkin etti; sen milletin hakkında böyle yaz diye. Mevlâna Celâleddini Ruminin dehayi azimini biliyorsunuz. Islâmiyette bu kadar şöhreti vardır. Acaba bir Fransız, bir İngiliz mi geldi de ona; sen kendi lisanını bırak da o muhalled ve ebedî eserini Acemce yaz diye kim söyledi? Daha birisini söyleyeceğim. Yavuz Sultan Selim. Bütün âlemi teshir ediyor. Fakat efendiler, divanını gördünüz mü? Nice yazmıştır, Türkçe mi yazmıştır?

AHMET MAHİR EFENDİ (Kastamonu) — Oda var, oda var;

AĞAOĞLU AHMET BEY (Kars) — Hayır efendiler divanını Türkçe yazmıştır. En büyük en yüksek eserlerini Farsça yazmıştır. Hatta mahlası (Selimi) dir.

BESİM ATALAY BEY (Aksaray) — Divanı baştan aşağı Farsîdir.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Sonra efendiler; Sultan Mahmut Gaznevi Türk Padişahı - ki ilk evvel Hindistan'a Islâmiyetin kılıcını sokan odur - geliyor, kırk bin altın para veriyor, Firdevsiye bir şehname yazdırıyor - Acem Milletinin destanını yazdırıyor - ve o destan sahibi diyor ki:

Besi reñç kerdem derin sâlsi

Acem zende gerdem bedin Farisi

Yani bizim Türk Padişahı birisine kırk bin altın veriyor. Oda; Ey Türk Padişahı; kırk bin lira

aldım. Acemceyi tesis ettim, acemi diriltilim diyor. Acemi diriltmek için bu parayı ondan alıyor. Bunu kim öğretti? Sonra Osmanlı hanedanının sülâlesinin, haremlerinin içine girelim. 300 : 500 seneden beri oraya bir Anadolu kadını girmiş midir? Yasaktır. Orada Rus, Çerkez, Boşnak, Arnavut, her şey her şey var. Türk yok; Bunu da mı İngiliz geldi söyledi? Fransız mı geldi söyledi? Sonra Osmanlı ricaline bakınız, o zamanki ricali devleti tahlil buyurunuz. Yüzde doksan sekizi gayrı Türktür. Bunu da mı İngiliz, Fransız gelmiştir, telkin etmiştir?

Herhangi bir millet olursa olsun şuuru millisi, vicdanı millisi, vahdeti millisi, âmali millisi, gayei millisi bir muayyen hedef üzerine şuurlu bir surette sevk edil-meyen bir milleti, başkası gelir istismar eder. İktisaden, irfanen eksplote eder. Asıl mesele şuuru milliyi bulmaktır, Türkün vahdetini bulmaktır. Türkün varlığını Türkle telkin etmektir. Bu da mide ile olmaz. Tarihle, şuurla, ilimle, edebiyatla olur, üsanla olur, felsefe ile olur. Harsî ilimler ve telkinatla olur.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Sayenizde oda olur.

KÂZİM KARABEKİR PAŞA (İstanbul) — Çariçe on bin gömleği acaba niçin göndermiştir?

AĞAOĞLU AHMET BEY (Kars) — Nereye göndermiş on bin gömlek?

KÂZİM KARABEKİR PAŞA (İstanbul) — Tebriz'e;

AĞAOĞLU AHMET BEY (Kars) — Onu ben bilmiyorum. Göndermiş olabilir, Çariçe oraya on bin gömlek göndermişse unutmamalıdır ki bugün bile bizim vatandaşlarımız vardır iki İngilizlerle hemdest olarak, hempa olarak yürümektedirler. Bunu unutmamalıdır,

Bayefendiler; tavsiye edilen üçüncü esas bedeni idmandır. Hatta bir dakika, bir noktaya geldiler ki; o müstakim endahattan - doğru endahattan - bahsederken ben orada yerimden sıçradım. Yani endahlardan gözümlü o kadar korkmuştur. (Handeler)

Efendiler; spor meselesi yok mudur? Bunu Paşa Hazretlerinden burada tavsiye edilmesini değil, sporun aleyhine şiddetle idarei kelâm etmesini görmek isterdim. Neden? Çünkü efendiler; Avrupa'da sporun tarihçesi, 30 - 40 seneyi tecavüz etmez. Meselâ bendiniz Avrupa mekteplerinde okuduğum zaman spor yoktu. Neden böyle efendiler? Avrupalılar 300 senedir dimağî idmanla meşguldür. Avrupa'da batınlar olmuştur ki yalnız gece gündüz elini kolunun üzerine koymuş mütemadiyen ilim, fen, şiir, felsefe ile uğraşmış-

lardır ve bütün gördüğümüz, hayret engiz ilimleri, keşfiyatı meydana koymuşlardır. Orada dimağ yürümüştür. Sursarj hükmünde olan dimağ yorulduğu için ricat hasıl olmuştur.

Efendiler; biz o haldemiyiz, bizim dimağımız bozuldu mu? Acaba bizim batınlarımız böyle elini başına koyup da bir ilim üzerinde canlarını sıkıya koymuşlar mıdır?

FALİH RIFKI BEY (Bolu) — İfrattan mı şikâyet ediyorsun?

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Evet bugün bizde idman ifrat derecesine varmıştır. Vücut idmanlar, dimağî idman hesabına yapılıyor. Kalbî idman hesabına yapılıyor. Gidiniz mekteplere, bakınız, ben dört evlât yetiştirdim. Darülfünun sonuna kadar getirdim ve bunlar mekâtibin ta alt derecesinden yüksek derecesine kadar çıkmıştır. Biliyorum fiilen biliyorum. Tecrübe ile biliyorum. İdman spor hele futbol yok mu? Paşa Hazretleri bilerseniz bana kaç çift fotine mal oldu. Yetiştiremedim vallah; sekiz çift birden alıyorum. (Handeler) Buna bir ilâç bulmalıdır. Ben bedeni idman aleyhtarı bir adam değilim. Tabiatıyla mütevazın olmalıdır ve beden, vücut istifade etmelidir. Fakat efendiler, bu hususta ifrata varırsak hakikî bir alimimiz yetişmez. Demin Japonya'dan bahsolumdu. Maalesef şimdi kendisini burada göremiyorum. (Kim sesleri) Feridun Fikri Bey; kendisi söylediklerini dinletmek ister ama kendisi dinlemiyor.

Efendiler; Japonya'dan bahsediliyor. Japonya'nın sahai medeniyete atıldığı tarih 1855 senesindedir. 1855 senesinde Japonya; ilk Amerika vapurunu görmüş, bundan tevehhuş etmiş, 1860'da inkilâp yapmış.

HAMDULLAH SUPHİ BEY (İstanbul) — 1868 dir.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Evet efendim; 1868'de inkilâp yapmıştır. Yani Japonya'nın sahai medeniyete atıldığı 50 - 60 seneden fazla değildir. Bugün bütün ilim sahalarında, fen sahalarında Avrupa'da hatırı sayılır adam yetiştirmişlerdir. Burada kürsüden ve bazı gazetelerde Japonyalılar âdatı milliyelerine riayet ediyorlar, âdatı milliyelerini bırakmamışlar, şöyledir böyledir diye söyleniyor, yazılıyor bunların hepsi yalandır. Başına silindir koymamış bir tek Japonyalı yoktur. Avrupa hayatını olduğu gibi almamış Japonyalı yoktur.

Japonya mekteplerinden Japonlar ilk evvel gazetelerini bile, mecmualarını bile İngilizce yazmaya koyuldular. Hatta tedrisatları bile İngilizce oldu. Avru-

pa'ya heyetler gönderdiler, Darülfünunlarını tesis ettiler. Adatı milliyesi değişmemiş diye ifal ediyorlar. Japonya Avrupa sahasında kendi mevcudiyetini gösteren bir mevcuttur, bugün ilim ve fen sahalarında kendisini göstermiş bir müllettir. Bugün Japon mübdiplerinden, mühterlerinden, ulemasından bütün Avrupa müellifleri eserlerinde bahsediyorlar. Çünkü onlar medeniyeti alırken muayyen bir usul, muayyen bir metot dahilinde aldı, o sahada yürüdü ve bugün mahsulünü almaktadır. Binaenaleyh Maarif Vekilinden bilhassa rica edenim çocukları terbiye etmek ve binaenaleyh bir peder olmak dolayısıyla bu spor meselesini bir haddi itidale irca buyursunlar. (İştirak ederiz sesleri) Bugünkü çocuklarımız idman ve sporu dimağlarının ve kalplerinin hesaplarına yapıyorlar. İdmanın, sporun en ziyade intişar etmiş olduğu yer Amerikadır. Şimdi Amerika hayatıyla Amerika medeniyetiyle, harsıyla Avrupa harsını mukayese etseniz herkes müteahhidülfikiridir ki Amerika kafası terakki edemiyor. Ve son zamanlarda Amerika hayatında başlayan gayri tabii halleri tamamen bu sporun ifratlığına hamle ediyorlar.

RÜŞEN EŞREF BEY (Karahisarı Sahip) — İngiliz ve İsveçliler Avrupalıdır. Lüzumundan fazla yapıyorlar. Tabii terbiyenin lüzumlularından biri de budur.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Arz edeceğim. Efendiler; Feridun Fikri Beyefendi gibi gayet mebzulülkelâm zat, günde bu kürsüye yirmi ke-re gelir, kâğıtları eline alır. Efendim sokaklarımız şudur, evlerimiz budur. Mekteplerimiz şunlardır filân filân bunlar niçin tanzim edilmiyor der. Sonra diyor ki Fransa'da budur. Almanya'da budur, Lehistan'da budur. Amenna, Fransa'da budur, Lehistan'da budur, Almanya'da budur.

MUSTAFA FEVZİ EFENDİ (Konya) — Bu konferans oluyor.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Tabii konferansa karşı, konferans olur ve bu konferansa sizin bizzat ihtiyacınız vardır. (Devam sesleri)

NAİM HÂZİM EFENDİ (Konya) — Sizin konferansınızı dinlemeye hiç ihtiyacımız yoktur. Gidin, o konferansınızı başka yerlerde verin ve karşınızdakilerin izzeti nefesine hürmet edin.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Evet bizzat sizin çok ihtiyacınız vardır. Ben sizi kemali dikkatle dinledim. Siz de beni dinlemeye mecbursunuz. Bende bir mebusum Sen de beni dinlemeye me-

bursun, böyle laflar kullanmaya hakkımız, salâhiyetimiz yoktur.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Siz de hep şahsiyet hakkında söylüyorsunuz. Bilmem Feridun Fikri, bilmem kim...

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Seni ben bilirim. Sen zaten hazırsın. (Hatip sözüne devam etsin sesleri) (Gürültüler) Evet efendiler, konferans devam ediyor. Bir rakam söyleyeceğim. Fransa Hükümeti 1892 senesinde Maarifi İptidaiyenin mecburiyetini kabul ettiği gün aynı gün 288 milyon frankı yalnız Maarifi İptidaiye binaları yapılması için tahsis etti. Halbuki Fransa'nın cihati muhtelifesinde, aksamı müteaddidesinde baştan başa ebniyeler, Maarif ebniyeleri, bir çok mektepler filân dolu idi. Bugün bizde mekâtibi iptidaiyenin şebekesini tevsi edelim, yapalım. Doğru, gayet iyi. Fakat efendiler, ne ile? Bunu göstermek lâzımdır. Bendeniz dün yerimden bir sual sordum. Çocuklara şehir yapılması için Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri buyurdular ki, ormandan ağaç kesilir, ağaçlar birbirine raptedilir ve meydana bir ev çıkar; bu kadar suhuletle iş olursa biz beyuhde yere oturmuşuz. Yani bu kadar evlâdımız için, memleketin bu kadar evlâtları için ev yapmamak, onları ormanlara gönderip ormanlarda iskân etmek bu kadar سهل bir şeyse vallahi eğer böyle ise bunu yapalım, derhal oraya gidelim. Fakat öteden beri bir dar-bı mesel vardır. (Handeler)

İHSAN HAMİT BEY (Ergani) — Feridun Fikri Bey geldi.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Kars) — Geldi, ama bittikten sonra (Handeler) bir dar-bı mesel vardır. Tenkit etmek kolay, yapmak çok müşküldür.

REİS — Bu kadar lâubali müzakere olmaz.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Geçen sene bunları zatâliniz demediniz mi?

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Şimdi efendiler; o zaman bendeniz dedim ki; zürra için beş milyon lira verelim Muhtar Bey! Vekil idiniz zannedirim. Unutma bunu, bunu hatırla, onu o vakit Maarif için istediğimiz zaman vermediniz. Halbuki biraz sonra Müdafaa-i Milliye için altı milyon istendi ve siz bunu taşın dibinden çıkardınız verdiniz. Unutma bunu Muhtar Bey;

MUHTAR BEY (Trabzon) — Sizin o vakit muaraza ettiğiniz Hasan Fehmi Bey idi. Ben o vakit Heyeti Vekilede değildim.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devanla) — Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerinin bu fikrine, esas fikrine iştirak ediyorum. Bendeniz de Maarif Vekilinden rica ediyorum. Mekteplerde sadegii hayatı esas olarak ittihaz buyursunlar. Gerek kız liselerinde gerek erkek liselerinde sadegii hayatı, esas olarak ittihaz buyursunlar ve bunun da yegâne çaresi; gerek zengin ve gerek fakara olsun bütün diğer memleketlerde yapıldığı gibi en ucuz kumaştan ve hattâ buyurdukları gibi yerli kumaştan elbiseler bir kere yeknesak olmalıdır. Ucuz ve fukaraya elverişli olsun, zenginler de buna rağbet etsin. Gayet sade bir buluz, bir pantolon, bir de kayış tokadır. Bütün medenî memleketlerin mekteplerinde böyledir. Ve hepsine kabul ettirsinler. Sonra mekteplerde birtakım tezyinatı menetsinler. Kız mekteplerinde yine en sade bir elbise kabul buyursun ve müfettişler bu şeylerle mükellef olsunlar. Meselâ düzgün vurmak filân gibi şeyleri menetsin. (Handeler.)

Şimdi efendiler; bu cihetten Kâzım Paşa Hazretlerinin fikirlerine iştirak ediyorum. Mekteplerimiz bu hususta geridir. Fakat maddiyatçılık cihetinde, idman cihetinde rica ederim, Maarif Vekili bu hususta derinden derine düşünüp memleketin ahvali hazırasına göre Maarife bir istikamet versinler.

REİS — Efendim; demin reye konan kanunların neticesini arz edeyim.

Tütün İdarei muvakkatesi ve sigara kâğıdı idaresi inhisarı hakkındaki Kanuna 174 zat iştirak etmiş. 170 kabul, 4 müstenkif vardır. Şu halde bu kanun 171 reyle kabul edilmiştir.

Adliye Vekâletinin 1340 senesi bütçesinde münakale icrasına dair Kanuna 175 arkadaş iştirak etmiştir. 168 kabul, 6 ret ve bir müstenkif vardır. Kanun 168 reyle kabul edilmiştir.

Öksüz yurtları müdüriyeti umumiyesi 1340 bütçesinin ikinci faslından 4/A faslına münakale icrasına dair olan Kanuna 175 zat iştirak etmiştir. 167 kabul, 7 ret ve 1 de müstenkif vardır. Muamele tamamdır. Kanun 167 reyle kabul edilmiştir.

Öksüz yurtları müdüriyeti umumiyesinin bütçesinin beşinci faslından üç bin liranın dördüncü faslına birinci maddesine nakli hakkındaki Kanuna 174 arkadaş reye iştirak etmiştir. 169 kabul, beş ret vardır. Kanun 169 reyle kabul edilmiştir.

Matbuat ve istihbarat müdüriyeti umumiyesi 1340 senesi bütçesine tahsisatı munzamıma itasına dair olan kanuna 170 zat iştirak etmiştir. Muamele tamam. 151 kabul, 16 ret, 1 müstenkif vardır. Kanun 152 reyle kabul edilmiştir.

Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesinin 1340 senesi bütçesinde münakale icrasına dair olan Kanuna 176 arkadaş iştirak etmiştir. 168 kabul, 8 ret vardır. Muamele tamamdır. Kanun 168 reyle kabul edilmiştir.

Ankara Şehrâmanetine birbuçuk milyon lira ikrazına dair olan Kanuna 171 arkadaş iştirak etmiş, 164 kabul, 7 ret vardır. Muamele tamamdır. Kanun 164 reyle kabul edilmiştir. Efendim; teneffüs için celseyi 15 dakika tatil ediyorum.

Hitamı celse; saat : 3,55

ÜÇÜNCÜ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 4,28

REİS : Reisvekilli Ali Sururi Bey

KÂTIPLER : Ragıp Bey (Zonguldak), Talât Bey (Kângırı)

REİS — Celseyi açıyorum efendim. Celse arasında Başvekâletten mevрут iki lâyiha vardır. Onları arz edeceğim.

2. — EVRAKI VARİDE

Layihalar

3. — *Müdafaai Milliye Vekâletinin 1340 senesi Bütçesinin 296 ncı faslına 44 900 lira tahsisatı munzamma itasına dair kanun lâyihası (1/633)*

REİS — Muvazenei Maliye Encümenine havale ediyoruz.

4. — *Askerî Fabrikalar Müdüriyeti Umumiyesinin Mart muvakkat bütçesi hakkında kanun lâyihası (1/630)*

REİS — Muvazenei Maiye Encümenine havale ediyoruz.

3. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

A) MAARİF VEKÂLETİ BÜTÇESİ

KÂZİM KARABEKİR PAŞA (İstanbul) — Reis Bey; Ahmet Bey benim beyanatımdan hariç beyanatta bulunmuşlardır. Rica ederim söz veriniz. Bu nokta hakkında kısaca izahat arz edeceğim.

REİS — Buyurun efendim.

KÂZİM KARABEKİR PAŞA (İstanbul) — Efendim; Ahmet Beyefendi (böyle ise) kaydıyla arzu ettiği şeyleri söylemişlerdir. Eğer bu beyanatta bilhassa müdafaai vatana taalluk eden endaht meselesi olmasaydı bendeniz diğer maddeler hakkında sesimi çıkarmıyacaktım. Bendeniz beyanatımda programlarda amelî hayatın yer tutmasından bahsettim. Bendeniz «Bu amelî hayat henüz programlarımıza lâzımı gibi dâhil olmamıştır, memleketimizde bir hayli mütefekkirlerimiz vardır, fakat okumuş iş adamlarımız hemen yok gibidir, Avrupa ile bir mukayese yaparsak göreceğiz ki müterakki memleketlere nazaran mütefekkirlerimiz haylice dolgun fakat iş adamlarımız maatteessüf hiç menzilesindedir» demiştim. Bugün teessüfle söylenir ki nazariyatçılarımızı açtır, mütefekkirlerimiz açtır ve Hükümet Hazinesinden para almayan mütefekkirlerimizin adedi pek mahduttur. Sıhhati yerinde olmıyanların dimağı da yerinde olamaz. Onun için bendeniz programda hayatı amelîyeye de mevki ve kıymet verilmesini ve bu suretle yalnız kafa şişirmiyerek oku-

duğunu tatbik edebilecek ve bu suretle memlekette iktisadî hayatı inkişaf ettirecek bir unsurun yetişmesini söyledim. Ve terbiyede her milletin esas olarak kabul ettiği müşterek his, müşterek ruh, müşterek menfaat diye bir kayıt koydum. Tefekkür alemine; bütün milletlerin bu sıra ile girdiklerini ve en sona menfaati koyduklarını söyledim. Binaenaleyh yalnız mide için çalışmak diyé böyle bir şey bahsetmedim. Esasen bendeniz tetkik edebildiğim bu amelî sahaya sözümü hasrettirmiştim. Nitekim şimdiye kadar ilmî heyetlerimiz de birçok programlar çizmiştir. Maatteessüf bugünkü Maarif programını tetkik ediniz. Bütün fikir sahasına istikametine sevk edilmiştir. İş sahası açıktır. Sonra bendeniz Türkiye'nin medeniyet aleminden mücerret bir halde yaşamasından bahsetmedim. Bilakis ithalât ile ihracat arasındaki azim boşluğun mütehassıslarımızın müttefikan beyan ettiği veçhile birkaç sene sonra felâketli bir istikbal hazırladığımı işaret ederek iktisat ve israfın ne demek olduğunun halka telkini söyledim.

AKÇURAOĞLU YUSUF BEY (İstanbul) — O halde Fırkanızın programından serbestii ticaret maddesini de silmek lâzım.

KÂZİM KARABEKİR PAŞA (Devamla) — Müsaade ediniz arz edeyim. Bu beyanatımla fırka programındaki serbestii ticaret meselesi arasında zerre ka-

dar bir fark olmadığı zannedirim ki ufak bir mü-lâhaza ile anlaşılır. Demek ki biz serbestii ticareti programa koyduk diye mekteplerde hariç mal alınız diye telkinatta mı bulunacağız? Biz; vatan malını çoğaltacak elleri ve vatan malına karşı rağbet edecek kafaları çoğaltacağız.

Sonra; en mühim mesele; propaganda esasatı hakkında Ahmet Bey gibi mütefekkirlerimizin de pek malumatlar olmadıklarını hakikaten büyük bir teessürle anladım. Hakikaten efendiler bugün iktisat hayatında nasıl ki müterakki milletler böyle hü-cum etmiş baştan aşağıya kadar her bir varlığımızı kendi sanatlarıyla, varlıklarıyla kaplamış iseler fikir, sahalarında da kaplamışlardır. Aynı suretle yetişmiş milletler fikir mücadelesi yaparken bizim gibi henüz saf halkımızın saf mevcudatı, ve onun basit kavanininden dahi henüz lâzımı kadar tenvir edilmediği zamanda harici efkârı ne büyük tesir yapacağını bütün halkımız pek iyi bilmelidir. Ufak bir misal bu hakikati pek güzel izah ediyor zannımdayım. Harbi Umumiye girmezden evvel Tavalii Müluk isminde bir risale neşredilmişti. Bunu Almanlar bir para mukabilinde neşrettirdiler. Ve bunu, sırf bizim efkârı umumiyemizi Harbi Umumiye sevk ettirmek için yazdırdılar. Bu risalede, eğer Almanlarla harbe girsek Mısırı alacağız ve daha bir sürü lâflar yazılı idi. İşte bu tek klişeyi zihinlerimize saptamak ve zihinlerimizde yer etmek için bu kitabı yazdırdılar. Bu kitap da aynı zamanda, zaten kalb hastalığına müptelâ olan Romanya Kralının yakın zamanda öleceği dahi zikrediliyordu. Efendiler; bendeniz o zaman İstihbarat Şubesi Müdürü idim. O zamanın Matbuat Müdürü olan efendi bile bu kitaba inanmıştı. İşte efendiler; mütefekkirlerimiz bile Romanya Kralının öleceğine inanmışlar ve münevverlerimiz kemalî tehâlûkle aman Romanya Kradi öldü, demek ki bu kitabın dediği çıkacak, aman harbe girelim diye tehâlûk gösteriyorlardı.

Efendiler: bizden bu safiyeti zihniye içimizden çıkmazsa ve bu safiyeti zihniyeyi bırakamazsa birçok felâketler karşısında kalabiliriz. Daha dün Başvekil Beyefendinin bahsettiği Şark hâdisesini neye atfediyorlar? Ahmet Beyefendi gibi mütefekkirlerimiz pek iyi bilmelidirler ki, kendilerinin mensup olduğu Azerbaycan bu gibi bazicelere kurban olmuş ve başına daha da neler gelecektir.

Terbiyei bedeniye ve endaht meselesine gelince: Arkadaşlar; bugün bizim milletimiz maatteessüf o

kadar ters bir istikamette gidiyorki bir parça bilimler ve anlayanlar hakikaten bu hale kan ağlıyorlar. Bendeniz iki senedir bu hususta çalışmama rağmen şimdi anlıyorum ki Ahmet Bey gibi mütefekkirlerimizin sırf indî malûmatı, bizim gibilerin ameli ve görgülü malûmatına hâkim olmuştur.

Efendiler; terbiyei bedeniye bahsediyoruz. Mekteplerimizdeki terbiyei bedeniyenin nesi fazladır? Halkımıza bakınız kolları geride, vücudu ileride yürümektedirler. Daha asabı şekli tamına sokamamışız. Nesi fazladır? Ahmet Bey daha çok fotin alacaktır. Fakat bendeniz Ahmet Beyin fotinlerine acımiyorum. Halen terbiyei bedeniyei mektep avlularında yalnız eli kolu yana sallamaktan ibaret addediyorsak ve bu da bundan ibaret kalırsa ve yine halen gayri sihhî surette 10 - 15 yaşındaki çocuklar bir topun arkasından koşuyorlarsa işte bunlar terbiyei bedeniye değil, bilâkis gayri sihhî şeylerdir. Lâfın indî olmaması için idi ki diğer memleketlerdeki çocuk teşkilâtı ve çocukların bulunduğu ahvali ve endahtla nasıl meşgul olduğunu arz etmiştim.

Efendiler; çocuklarını on üç yaşından itibaren endahta başlatan milletler vardır. Tetkik edebildiğim Amerika, İtalya, Fransa, İngiltere ve daha sair milletlerden hiç birisini tanımiyorum ki on altıdan fazla bir yaştan sonra arz ettiğim işlere başlatmış olsunlar,

Bugün askerlik birbuçuk seneye inmiştir ve hatta bazı memleketlerde bir seneye indirilmiştir. İktisat hayatı eskisi gibi evlâdı vatani öyle beş sene silâh altında tutamaz. Birbuçuk sene değil, iki senede bile bugünkü askerî ilmi, bu millete telkin etmenin imkânı yoktur ve yine iki senede, birbuçuk senede istenildiği şekilde hareket ettirmenin imkânı maddisi yoktur. Alât ve edevatı harbiyenin tetkiki ve onlara karşı yapılacak tedafüf, taarruzî harekâtı az müddet zarfında öğrenmek gayri mümkündür. Şu halde bu ikisini nasıl telif edebiliyorsunuz? Bu ikisini telif edebilmek için efradımız askerliğe geldiği zamanda hiç olmazsa herkesin düşündüğü gibi nişan nedir, endaht nedir? Hiç olmazsa bunların basit bir şeklini bilmelidir. Bugün daimî küçük zabitten mahrum bir orduya malikiz, daha bunu tesis etmedik. Efradımız orduya geldiği vakit de silâhın neresinden tutulacağını nereden dolacağını bilmiyor. Bunlardan başka bir de mektepten yetişen gençlerdir ki bunlar ordu da efradın içine girecek ve bunlara muallimlik edeceklerdir. Halbuki bunlar tüfeğin neresinden tutulacaktır, bunu bilmiyorlar; yalnız topun - futbolun - ar-

kasında koşmuşlardır ve koşuyorlar bunlar ilmi şeylerdir. Bugün Fransa gibi bir millet muntazam surette bir Terbiye Bedeniye Komisyonu Âlisi topluyor ve buna güzel programlarla güzel veçheler vererek terbiye bedeniyelerini ilerletiyor ve dört yaşından itibaren çocukları bu sahaya atıyor. Bize gelince : Mevcut olan bir şeyi fenadır diye atıyoruz.

Efendiler; bir kere memleketimizin hali tasavvur buyrulsun. Bugün Fransa gibi, bilmem ne gibi memleketlerin birçok şimendiferleri, müdafaai vatan için her türlü varlıkları mevcuttur. Biz bunların hepsinden ve her cihetten mahrum iken, bütün milletlerin yaptığı ve neticede yalnız müdafaai vatan değil, sıhhatini de kazandığı terbiye bedeniye programına ve bunun müntehası olan andahta hücum ediyoruz. Bendeniz bu hücumu, bilmeyerek memleketin müdafaai kuvvetini azaltmak gibi telâkki ediyorum ve böyle de telâkki ederim. Binaenaleyh bu cihet gayet mühim bir meseledir. Bendeniz buradan benim söylediğim gibi yapınız demedim.

Efendiler; bu hususta mütehasıs celbediniz - Fakat muallim değil - mütehasıs getiriniz. Terbiye bedeniye 13 - 14 yaşındaki çocuğun topun arkasından koşması demek değildir. Futbol 18 yaşından itibaren başlar. 3 - 5 yaşındaki çocuğun yapacağı şey başkadır. Onun atlayacağı hendek başkadır. Onun çıkacağı duvar yine başkadır. Bununla beraber 15 yaşındaki çocuğun atlayacağı hendekle çıkacağı duvar yine başkadır. Efendiler, artık bu tespit edilmiş bir ilimdir. Bir çocuk ne yapmazsa sıhhatini, ömrünü azaltır ve yine ne yapmazsa müdafaai vatan meselesi zaafa uğrar, bunlar bilinmelidir. Onun için bendenizin ricam : Buna bir mahal verilsin ve bu hususu bilen mütehasıslar celbedilsin ve bu suretle âlem ne yapıyorsa biz de onlardan geri kalmayalım.

Ormanlar bahsine gelince : Ahmet Bey Sarıkamış'a geldikleri zaman bu hususa dikkat nazarlarını atfedeydiler. Orada görürlerdi bedava ev nasıl yapıyormuş anlarıydı. Ahmet Beyin; ormanda bedava ev yapıyoruz diye hepimizi kaldırıp ormana götürmesi tabii ilmi sahadan pek uzak bir lâtifedir. (Handeler)

HÜSEYİN BEY (Elâziz) — Reis Bey; müsaade buyrulursa bir maruzatım var. Elâziz'den Rasim Beyden bir telgraf gelmiştir. Bunu isteyiniz de Heyeti Umumiye de okunsun; arkadaşlar da dinlesinler.

İLYAS SAMİ BEY (Muş) — Reis Bey mühim bir telgraftır. Meclisi Âli bunun okunmasına karar verirse getiriniz de okunsun efendim.

REİS — Kime gelmiştir.

HÜSEYİN BEY (Elâziz) — Dahiliyeye gelmiştir.

FERİDUN FIKRİ BEY (Dersim) — Daha başka telgraflar da vardır.

REİS — Efendim; tensip buyursanız şimdi getiririz.

FERİDUN FIKRİ BEY (Dersim) — Efendim; millî kuvvetlerin mücadelesi ve muvaffakiyetlerini gösteren Beyzadeden gelmiş bir telgraf vardır. Onu da okuyunuz.

HÜSEYİN BEY (Elâziz) — Efendim; Binbaşı Rasim Beyden gelen telgraf en sondur. Bunun okunmasını rica ediyorum.

REİS — Efendim; bu mesele için gelmiş olan telgrafın Dahiliyeden celbiyle Heyeti Âliye huzurunda okunmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir. Şimdi getiriniz efendim.

HASAN BEY (Trabzon) — Reis Beyefendi; bu vaka dolayısıyla Hükümete herhangi bir telgraf gelirse getirilerek burada okunsun kararını mı vereceğiz?

REİS — Ne demek istiyorsun Hasan Bey? Şimdi bir telgraf gelmiş Heyeti Âliye karar verdi, okunacak.

AKÇORAOĞLU YUSUF BEY (İstanbul) — Emsal olur efendim.

REİS — Emsal olursa olsun, tekrar talep vukubulursa yine okunur. Vukubulan bir talebi Riyaset reye koymaya mecburdur. Reye konu ve mütefikan kabul edildi.

4. — 1341 senesi Muvazenei Umumiye Kanununun mevkii meriyete vazına kadar ifa olunacak hidedat hakkında kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası. (1/626)

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜLHALİK BEY (Kângırı) — Efendim; Heyeti Celilenin tetkik buyurmakta olduğu bütçe sene nihayesine kadar yetişmeyecektir. Bütçenin tetkikatı sene nihayetinden evvel ikmal edilemeyecektir.

REİS — Yusuf Akçora Bey, Kâzım Vehbi Bey; konuşmayınız rica ederim.

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜLHALİK BEY — Binaenaleyh Hükümet bir madde ile yalnız müstacel olan masarifi fevkalâde için bir salâhiyet istemiştir. Bir de varidatın 1340 senesi gibi 1341 Martı iptidasından itibaren cibayeti için salâhiyet is-

tiyor. Cumartesi günü akşamı bu kanun Hükümetin elinde bulunmak lâzım geliyor. Müsaade buyurursanız bu kanun müzakere edilsin.

REİS — Efendim; Maliye Vekili Beyin teklifi mahlumu âliniz oldu. Şu halde Maarif bütçesinin müzakeresine devam etmiyerek teklif ettikleri lâyiha'nın müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul olunmuştur. Binaenaleyh Maarif bütçesinin heyeti umumiyesi hakkında müzakerenin kâfi olduğuna dair takrir vardır. Onu saklıyoruz.

RÜŞEN EŞREF BEY (Karahisarısahip) — Hacı; aleyhinde söyleyeceğiz.

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine
25 . 2 . 1341

1341 senesi Muvazenei Umumiye Kanununun tasdikine kadar hidematı umumiyei devletin ifası ve iktisap olunacak hukukun tanınması ve rüsum ve tekâlifi devlet ile harçların kemakân istiyfası hakkında Maliye Vekâleti Celilesince tanzim kılınan ve İcra Vekilleri Heyetinin 22 . 2 . 1341 tarihli içtimanda ledettezekkür Meclisi Âliye arzı takarrür eden lâ-yihai kanuniye ile esbabı mucibeyi havi tezkere sureti leffen takdim kılınmıştır. Muktezasının ifa ve neticesinin inbasına müsaade buyrulmasını rica ederim efendim.

Başvekil
Ali Fethi

Esbabı Mucibe

1341 senesi Muvazenei Umumiyesinin şehri halin gayesine kadar Meclisi Âlice müzakere ve intacı memul ise de şayet Mart 1341 içinde ikmal halinde hidematı umumiyei devletin ifa ve iktisap olunacak hukukun tanınması ve rüsum ve tekâlif ile harçların kemakân istiyfası hakkında şimdiden salâhiyet ve mezuniyeti kanuniye istihsali lâbüttür. Muvazenei Umumiyenin azamî Mart evasıtında tasdiki memul bulunması hasebiyle maaşat ve masarifi umumiye ile muvakkat bütçe tanzimine hazinece lüzum görülme-yerek yalnız Muvazenei Umumiye Kanununun tasdikine kadar güzergâh olacak müddet içinde mevadı mühimme ve müstacele için sarfına lüzum görülecek mebalighin bilâhara devair bütçelerindeki muayyen tertiplerden mahsubu icra olunmak üzere sarfiyatı muvakkate suretiyle verilebilmesi hakkında bir müddeti istisnaî vazolunduğu gibi, devair bütçelerine merbut kadrolar icabı ile elyevm müstahdem bulunan memurinin sınıf ve unvanı memuriyetlerinde vukua

getirilen tahavvülât ve tebeddülâtın maaşı hazırlarına tesiri olmaması için de bir kaydı mahsus vazolunmuştur. Binaberin Martın birinci gününden itibaren tatbikine lüzumu katı görülen mefuf lâyiha'nın 28 Şubat 1341 tarihine kadar iktisabı kanuniyetine müteallik muamelenin tesriine müsaade devletleri müsterhamdır.

1341 senesi Muvazenei Umumiye Kanununun tasdikine kadar ifa olunacak hidemat hakkında kanun.

Madde 1. — 1341 Senesi Muvazenei Umumiye Kanununun tasdikine kadar ifa olunacak hidemat ve iktisap olunacak hukuk muteberdir.

Bu müddet içinde mevadı mühimme ve müstacele-ye muktazi mebaligh bilâhara devair bütçelerinde muayyen tertiplerden mahsup olunmak üzere sarfiyatı muvakkate suretiyle verilebilir.

Madde 2. — Kavanin ve nizamât ve usulü mevzuasına göre cibayet edilmekte olan rüsum ve tekalif ile harçlar kemakân istiyfa olunur.

Madde 3. — İşbu kanunun müddeti meriyetin-ce devair kadroları icabiyle memurin ve müstahdiminin sınıf ve unvanı memuriyetlerinde vukua getirilen tahavvülât ve tebeddülâtın maaşatı sabıkaya tesiri yoktur. Maaşata yapılan zamaim ile teşkilâtı cedide dahi bu müddet içinde tatbik olunur.

Madde 4. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

Madde 5. — İşbu kanunun icrasına Heyeti Vekile memurdur.

Başvekil ve Müdafaai	Adliye Vekili
Milliye Vekili	Hini imzada bulunmadı
Ali Fethi	
Bahriye Vekili	Dahiliye Vekili
İhsan	
Maliye Vekili	Maarif Vekili
Mustafa Abdulhâlik	Saraçoğlu Şükrü
Nafia Vekili	Ziraat Vekili
Hulusi	Hasan Fehmi
Ticaret Vekili	Sihhiye Vekili
Ali Cenani	Hasta

Muvazenei Maliye Encümeni Mazbatası
26 . 2 . 1341

1341 Senesi Muvazenei Umumiye Kanununun tasdikine kadar ifa olunacak hidemat hakkında Başvekalâletten mevрут kanun lâyihası Maliye Vekili Beyin huzuriyle tetkik ve müzakere olundu. 1341 Muvazenei Umumiye Kanununun mevkii meriyete vazına kadar muamelât ve hidematı umumiyenin sek-

tedar olmamasını temin maksadiyle tanzim kılınmış olan bu lâyihai kanuniye sarfiyatı muvakkateye mezuniyeti mutazammındır. Hükümet 1341 bütçesinin pek yakın bir zamanda Meclisi Âlice müzakeresi in- taç olunacağını teemmül ettiğinden muvakkat bütçe ihzarına lüzum görmiyerek mevadı mühimme ve müstaceleye muktazi mebalığın sarfına ve cibayet edilmekte olan rüsum ve tekâlif ile harçların kema- kân istifasına devam edebilmek salâhiyetini talep etmektedir.

Filhakika Meclisi Âlice bütçe müzakeratının bir iki haftaya kadar intacı memul ve mevadı mühimme ve müstaceleye muktazi mebalığdan mada masa- rif ve maaşatın bu müddet zarfında tehiri mümkün- se de pek mühim ve müstacel mevât sarfiyatına ve rüsum ve tekâlif ve harçların devamı cibayetine im- kân olabilmek için böyle bir kanun vücudü de der- kâr bulunduğundan Encümenimiz sureti umumiyede lâyihayı tasvip etmiş ve hemen cüzî tadilât ile birin- ci maddeyi kabul etmiştir. Mamafih birinci madde- nin ikinci fıkrasında mevadı mühimme ve müstace- leye muktazi mebalığın sarfiyatı muvakkate suretiyle tediyesi için verilmekte olan mezuniyetin zaruret derecesini tecavüz etmemesi zımında Maliye Vekâ- letince pek muktesidane hareket edilmesi ahvali ahire dolayısıyla Müdafaa-i Milliye bütçesinden yapı- lacak bazı fevkalâde masarif hariç olmak üzere de- vairi sairreye ait ve ehemmiyet ve müstaceliyeti iti- bariyle gayrikabili teahhur masarifin bütçelerinde murakkam tertiplerin âzami 112 nisbetini geçmeme- sini teminen tedabiri idariye ittihazı vücubuna naza- rı dikkati celbetmeyi, cümlei vazâiften addetmekte- yiz Lâyihanın ikinci maddesi aynen kabul ve üçün- cü madde 1341 Muvazenei Umumiye Kanunu Mec- lisi Âlice kabul edilerek mevkii meriyete vaz edilince- ye kadar teşkilât ve memurin ve müstahdemin sınıf, unvan ve maaşları hususunda 1340 bütçe ve kad- rolarının tatbikine mütedair olmakla maddenin iba- resi bu hususu daha vazih ifade edebilecek bir şe- kilde tadil olunmuş ve dördüncü madde 1341 Mu- vazenei Umumiye Kanununun 1 Marttan itibaren cereyanı tabii olmasına mebni ona göre tadil edil- diği gibi beşinci maddede kanunla icrasına Heyeti Vekilenin mezuniyeti usule münafi ve Muvazenei Umumiye Kanunu veçhile bu kanunun da icrasına Maliye Vekilinin mezuniyeti kâfi görülmüştür.

Mütalâatı mâruza dairesinde tadilen ihzar kılın- mış olan lâyihai kanuniye müstacelen ve takdimen müzakeresi istirhamıyla Heyeti Celileyeye arz olunur.

Muvazenei Maliye	Mazbata Muharriri
Encümeni Reisi namına	Şakir
Çatalca	
Şakir	
Kâtip	Aza
Konya	Zonguldak
Fuat	İsmail
Aza	Aza
Bursa	Isparta
	Mükerrem
Aza	Aza
Diyarbakir	Sivas
Şeref	Halis Turgut
Aza	Aza
Maraş	Giresun
Mithat	Musa Kâzım

Birinci Madde — 1341 Senesi Muvazenei Umumiye Kanununun mevkii meriyete vazına kadar ifa olunacak hidemat ve iktisap olunacak hukuk mu- teberidir. Bu müddet içinde mevadı mühimme ve müstaceleye muktazi mebalığ bilâhara devairin 1341 bütçelerindeki muayyen tertiplerinden mahsup olun- mak üzere sarfiyatı muvakkatı suretiyle verilebilir.

İkinci Madde — Kavanin ve nizamât ve usulü mevzuasına tevfikân cibayet edilmekte olan rüsum ve tekâlif ile harçlar kemakân istiyfa edilir.

Üçüncü Madde — Bu kanunun müddeti meri- yetince teşkilât ve memurin ve müstahdeminin sınıf ve ünvan ve maaşları hususunda 1340 senesi bütçe ve kadroları caridir.

Dördüncü Madde — İşbu kanun 1 mart 1341 tarihinden Muvazenei Umumiye Kanunun mevkii meriyete vazı tarihine kadar meriyülicradır.

Beşinci Madde — İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

REİS — Efendim; lâyihanın Heyeti Umumiyesi hakkında mütalaa var mı? (Hayır sesleri) Maddele- re geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Ka- bul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul olun- muştur.

1341 Senesi Muazenei Umumiye Kanununun mevkii meriyete vazına kadar ifa olunacak hidemat hakkında kanun.

Madde 1 — 1341 Senesi Muvazenei Umumiye Kanununun mevkii mer'iyete vazına kadar ifa olunacak hidemat ve iktisap olunacak hukuk muteberdir. Bu müddet içinde mevadî mühimme ve müstaceleye muktazi mebalîğ, bilâhare devairin 1341 bütçelerindeki muayyen tertiplerinden mahsup olunmak üzere, sarfiyatı muvakkate suretiyle verilebilir.

REİS — Madde hakkında mütalaa var mı efendim? Maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 2 — Kavanin ve nizam ve usulü mevzuasına tevfiikan cibayet edilmekte olan rüsum ve tekâlif ile harçlar kemakân istiyfa edilir.

REİS — Maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 3. — Bu kanunun müddeti mer'iyetince teşkilât ve memurin ve müstahdeminin sınıf ve maaşları hususunda 1340 senesi bütçe ve kadroları caridir.

REİS — Maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 4. — İşbu kanun 1 mart 1341 tarihinden Muvazenei Umumiye Kanununun mevkii mer'iyete vazî tarihine kadar mer'iyülicradır.

REİS — Mütalaa var mı efendim? (Hayır sesleri)

Dördüncü maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Dördüncü madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 5 — İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

REİS — Mütalaa var mı efendim? (Hayır sesleri)

Beşinci maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Beşinci madde aynen kabul edilmiştir.

Efendim; kanunun heyeti umumiyesi tayini esamiye tabidir. (Kutuları gezdirdinler sesleri)

REİS — Efendim; yalnız suimisal olmamak üzere, mademki isticâl buyuruyorsunuz ve bu meseleye munhasır kalmak üzere kutuları gezdirelim... Nisap olduğu anlaşılıyor.

(Ârâ istimal edildi)

REİS — Efendim; reyini istimal etmeyen arkadaş var mı? İstihsalî ârâ hitam bulmuştur.

Evrakı saire

3. — *Ussatın takip olunduğuna dair Dahiliye Vekâletine Elâziz ahzı asker kalem riyasetinden mevрут telgraf.*

Okunacaktır :

Elâziz

26 Şubat 1341

Dahiliye Vekâletine

1. — Eşraftan Yumnu Bey, Hacı Kaya Bedri Bey, Bulutlu Halil Bey, Belediye Reisi Halil Bey maiyetlerindeki yerli ahali kuvvetleri eşkiyayı tart ve takiptedirler. Rüşayı usattan Şeyh Ahmet elde edilmiştir. Memleketçe heyeti umumiyenin idaresi, Beyzade Mehmet Nuri Efendiye müsaade devletleriyle deruhte ettirilmiştir.

2. — Şehrin şark methalinde büyük bir binaya mutahassın eşkiya ile de müsademe devam ediyor. Vaziyeti askeriyemiz hakkında civar makamı askeriyeye ile muhabere ediyiz.

3. — Bendeniz Beyzade Mehmet Nuri Efendi maiyetinde umuru askeriyeyi tedvir ediyorum.

4. — Şehir dahilinde kalmış olan zabitan benimle beraber ellerinden geldiği kadar çalışıyor.

5. — Vaziyete daha iyi hâkim olabilmek için Malatya'dan en seri vesaitle silâh ve cephanenin Elâzize yetiştirilmesinin temini ve imdat yetiştirilmesi 26 Şubat 1341.

Kalem Reisi Binbaşı
Rasim

(Sürekli alkışlar.)

KÂZİM VEHBÎ BEY (Ergani) — Efendim; bu fedakâr vatanperverlere Meclisi Âli namına bir teşekkürname yazılmasını teklif ederim.

İHSAN HAMÎT BEY (Ergani) — Hasan Beyefendinin işitmesini de teklif ederim.

HASAN BEY (Trabzon) — Hasan Beyefendi işitmiştir. Mesele buraya geldiği vakit Hasan Bey söyleyecektir.

REİS — Efendim; arkadaşlarımızdan Niyazi Bey ve Hüseyin Bey söz istiyorlar. Fakat müzakere mevzu yoktur, zannederim. (Hayır sesleri.)

FERİDUN FİKRÎ BEY (Dersim) — Meclisi Âli-den takdirat yazılması için vaki olan teklifi reye koyunuz.

REİS — Efendim; çok acele buyuruyorsunuz. Müsaade buyurun, teklifi reye arz edeceğim.

SAMİ RİFAT BEY (Biga) — Efendim; filvaki müzakere açılmamıştır ve buna dair söylenecek söz yoktur. Yalnız Vekil Beyden bir şey soracağım : Vilâyata tebliğ edilmiş midir, ajansla tebliğ edilmesi kâfi görülmüş müdür?

DAHİLİYE VEKİLİ CEMİL BEY (Tekfurdağı) — Vilâyata ve ajansa tebligat yapılmıştır.

SAMİH RİFAT BEY (Biga) — Öyle olmasaydı; hepimizin ayrıca yazmamızı teklif edecektim. Şu halde buna hacet kalmadığı anlaşılıyor.

HÜSEYİN BEY (Elâziz) — Reis Beyefendi Bendeniz memleket halkının bu asileri silâhla tenkile çalıştıklarını söyleyecektim. (Handeler.) (Söylemiş olduğunuz sesleri.)

REİS — Efendim; gösterilen bu hamiyet ve celâdetten dolayı kendilerine Meclisi Âli namına teşekkür yazılması hakkında bir teklif vardır. Bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Reis Bey; bir mesele daha vardır. Bu telgraf oranın kalem reisin den geliyor. Oranın bir valisi vardır, bu vali nerededir? (Kaçmış sesleri.) (Gürültüler.) Kaçtı ise tecziyesi lâzım gelir.

REİS — Efendim; mevzu bitmiştir.

Efendim; demin reye konulan kanunun neticesi ârâsını arz edeceğim. Kanuna 155 arkadaş iştirak etmiş ve cümlesi kabul reyini vermiştir. Muamele tamamdır. Binaneyleh kanun 155 rey ile kabul edilmiştir.

3. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

A) Maarif Vekâleti Bütçesi

Efendim; Maarif bütçesine devam ediyoruz. Kifayet hakkında takrir var, okunacaktır :

Riyaseti Celileye

Marif bütçesinin heyeti umumiyesi hakkındaki müzakerenin kifayetini teklif eylerim. 26 Şubat 1341

Karesi

Mehmet Vehbi

(Kâfi sesleri.)

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Aleyhinde söyleyeceğim efendim.

REİS — Buyurunuz efendim;

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim; eğer buradan kanaatime muhalif olarak söylenmiş bir çok sözler işitmemiş olsaydım, heyeti umumiyesi hakkında söz söylemek taraftarı olmadığım için hiç söz almak istemezdim. Fakat şimdi bermutat kifayet aleyhinde söz söylemek için müsaadenizi rica edeceğim.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Yani esasa gireceksiniz.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Bermutat.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Bermutat demek esasa gireceksiniz demektir.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Bermutat niçin kâfi olmadığını esbabı mucibesıyla arz edeceğim efendim; daha evvel söz söyleyen hatiplerden bir kaç, birçok fiili itizamlarla biten sözler arz etmişlerdir. Bendeniz şöyle yapmalı, şöyle etmeli, şöyle kılmalı gibi fiillerle sözler söylemek istemiyorum. Bendeniz Maarif bütçesinin heyeti umumiyesini tetkik et-

tim. İtiraf etmek lâzım gelir ki Maarif bütçesinin heyeti umumiyesi memnuniyetle kabul edilecek bir vaziyettedir. Şimdiye kadar gördüğümüz, tetkik ettiğimiz birçok bütçelerde dahil olmamış, dahil olmamış birçok maddeler bu bütçenin heyeti umumiyesinde görülür. Feridun Fikri Bey, bir takım maddelerin tayıdılmasından dolayı itiraz ettiler. Fakat geri kalanları her halde bizim için yine memnuniyeti mucbi olacak kadar kıymetlidir. Yalnız Maarif Bütçesinin Heyeti Umumiyesi bu şekilde mucibi memnuniyet olmakla da kalmaz. Maarif bütçesine ait söylenen sözlerden birçokları, Türkiye Cumhuriyetinin bugünkü Maarif harekâtı hakkında bazı tenkidatı ihtiva ediyor ki onların bugünkü Maarifimiz hakkında varit olmadığını söylemek lâzımdır.

Efendiler; müsaadenizi rica ederim ki burada birçok...

NECİP BEY (Denizli) — Beş dakikayı geçiyor efendim.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Efendim; zannediyorum ki Denizli Mebusu kadar Giresun Mebusu da usule vakıftır.

REİS — Devam ediniz efendim, muhavere olmasın

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Hangi Denizli Mebusu? Ben değilim.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Öyle görüyorum ki şimdiye kadar muallimlerin hayatı, bu bütçenin müzakeresi anına kadar, şayanı memnuniyet olmamıştır. Meclisi Âli bir Orta Tedrisat Kanunu

kabul etmiştir ki büyük bir sınıf muallimler bu kanunun tevliât ettiği fevalde nail oluyorlar. Geçen seneler bütçesinde bunların hayatı bütün bütün mütezil bir vaziyette idi. Bugün bir kanun ve bu kanunun da istinatgâhı olan bir bütçe vardır. İlk tedrisat hakkında da böyle bir kanun lâyihası hazırlanmıştır. Hemen hemen çıkmak üzere dir, diyebiliriz. Heyeti Celîleniz müzabır oldukça onun da çıkmasına hiç bir mani yoktur. Bütün bu vaziyete karşı daha kısa bir mütalâa arz etmek lâzımgelirse diyebilirim ki bütçenin yekûnu bizzet müdafaasını temin edecek ve müdafaasına kifayet edecek kadar kuvvetlidir.

Fonidun Fikri Bey bundan evvelki bütçelerin yekûnlarıyla şimdiki bütçenin yekûnunu mukayese ederek biraz itiraz eder gibi göründüler. Halbuki efendiler, Meşrutiyetin ilk bütçesiyle bu bütçe arasında tam bir misli fark vardır. Zannediyorum ki bu kadar farkı istiskar etmemek ve memnuniyetle kabul etmek lâzımdır. Bununla beraber bendeniz Türkiye'de Maarif hareketlerinin tam olduğuna ve bütçenin nevakıstan beri olduğuna kani değilim. Bilâkis eksiklerimiz olduğunu görüyorum ve diyorum ki; biz eksiklerimizi gördükçe herhalde kendimizin bir derece daha yükselmiş olduğumuza inanmalıyız. Şunu söylemek istiyorum ki eksigi görmek bir kemal eseridir. Eksigi görmeyenler herhalde kemalden bütün bütün mahrum olanlardır. Arz etmişim ki birçok muallimlerin hukuku ve döktükleri göz nurunun müdafaası mevzu-bahistir. Birçoklarımız, hatta kendim bile, bugünkü mektepleri geçen devrin mektepleriyle kıyas ederek daima bugünkü muallimlerin aleyhine bir netice elde ederiz.

Efendiler; bunun haksız olduğunu söylemek isterim. Bu bir haleti ruhiyenin eseridir. Bugün 20 - 30 senelik bir fasıladan sonra; 20 - 30 senelik bir inzimamı mütalâadan sonra 20 - 30 sene evvelki mekteplerin mezunlarını fevkalâde yüksek addederiz. O zamanın hocalarını bu zamanın hocalarından yüksek addederiz. Acaba öyle midir? Bendeniz tamamıyla buna iştirak edenlerden değilim. Filvâki benim çocukluğumda iptidaiyede, yahut rüstiyyede bana ders veren hocalarımı belki bugünkü hocalardan nazarımda daha ziyade büyük gibi görür olurum. Şuna nazarı dikkatinizi celbetmek isterim ki o gün o hocaya gelen ancak 10 - 15 yaşındaki çocuktur. Binaenaleyh bugünkü mukayeselerimizi yapmak istersek, mukayeselerimizden sahih bir netice elde etmek istersek kendimizi daima 10, 15, 20 sene geriye çektiğimiz vakit de yine bugünkü çocukluk devresini nazarı dikkate

almak lâzım gelir. O zamanki çocukluk hayatı, hissiyatı, o zamanki hocaları bize daima büyük gösterebilirlerdi. Binaenaleyh bugün hâlâ o tesir altında düşünürüz ve hâlâ o günkü çocuğun düşüncesiyle, dimağiyle düşünüyor ve onun için o günkü hocaları daima büyük görüyoruz.

ALİ BEY (Rize) — Hocaları kıyas etmeyiniz, kifayet aleyhinde söyleyiniz.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Bunlar söylenmediği takdirde zannedirim bu kürsüde söylenmiş olan sözler cevapsız kalır. Herhalde cevapsız kalması iyi bir his bırakmamış olacaktır.

Talebe aynı vaziyettedir efendiler. O zamanki mektepte okuyan efendiler 18 - 20 yaşında idi. Bugünkü çocukların 10 - 12 yaşında vasıl oldukları mertebeye o zaman ancak 18 - 20 yaşında vasıl olabiliyorlardı. Zannedirim ki arada 7 - 8 senelik bir zaman tasarruf edebilmek, bugünkü Türk muallimliği için bir şeref ve muvaffakiyet olarak kaydedilecektir. Onun için efendiler, bugünkü mektepleri alelhlak küçük görmek, alelhlak meziyetsiz görmek, hatalı görmek, herhalde hakikata karşı teamî etmektir. Bununla beraber arz ettim ki ben mekteplerimizin, muallimlerimizin, çocuklarımızın çok eksikleri olduğuna kaniim. Fakat bugün diyorum ki bunlar, bu kanaatlerim memleketin hesabına bir kemal eseri kaydolunmak lâzımgelir. Bu mektepler hakkındaki tenkidatın şayanı dikkat olanlarını kaydettiğim için arz edeceğim. Ahmet Beyefendinin burada, Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine cevap olmak üzere söylediği sözler arasında bir noktaya bilhassa benim de iştirak ettiğimi arz etmek isterim. O da şudur : Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri sözlerine çok iyi ve çok doğru bir esasa başlamışlardı. Her fert bütün bir millet için ve bütün bir millet bir fert içindir. Diyorlardı. Ben kendileriyle tamamıyla müşterekim, çok doğrudur. Fakat sözlerine bu kadar doğru olarak başlayan Paşa Hazretlerinin ifadelerini çok yanlış bir sözle bitirmiş olduklarına kaniim. Bir milletin medeniyeti; adet ve ahlâkıyla değil, sanayii ile ölçülür, demişlerdir. Böyle zaptetmişimdir ve bugünkü gazetelerde de böyle yazılıdır. Yanlışsa tashih etmem lâzımdır. Bunun yanlış olduğunu, doğru olmadığını Ahmet Bey üstadımız burada uzun uzadıya izah etmişler. Filvaki hiçbir vakitte medeniyet sanayi ile ölçülemez ve yalnız sanayi ile ölçülmesi kâfi addolunursa netice hüsrân olur. Bugün şurada okunan telgrafları ve delâlet ettiği vakayii nazarı itibare alacak olursak zannediyorum ki sanayiden başka milletlerin hayatında hâkim

olan nasıl bir ruh, nasıl bir ideal olması lâzım geldiğini tamamiyle kuvvetli bir delille göstermiş oluruz. (Ademî kifayet hakkında değildir sesleri.) Tamamiyle ademî kifayetine ait olduğunu Heyeti Celile takdir eder efendim.

REİS — Riyaset vazifesini yapar efendim.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Efendim; Feridun Fikri Bey yalnız iptidâî tahsil ile iktifa etmek, yahut her şeye iptidâî tahsilini takdim etmek lüzumunu söylemişlerdir. Bendeniz buna da iştirak etmiyorum. Hiçbir vakit tahsilin dereceleri birbirinden ayrılamaz. Nasıl Emrullah Efendinin tuba ağacı nazariyesi yanlış ise Feridun Fikri Beyin de burada müdafaa etmek istediği esas ve Maarif Vekili Beyefendiye tevcih etmek istediği esas öyle yanlıştır. Ne yalnız iptidaiden, ne de âliden başlayabiliriz. Bunun hepsine de aynı zamanda birden başlamak lâzımdır. Her iki hatibin sözleri içinde en ziyade şayanı kayt gördüğüm, şayanı zikir gördüğüm şurasıdır : Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri ordulara kumanda etmiş bir kumandan vasfıyla meseleyi muhakeme etmişlerdir. Gözünün önünde efrat vardır ve emrettiği zaman koşup gideceklerdir. Halbuki maarif hayatında zannediyorum ki birçok esbap, birçok eksiklikler nazarı itibare alınmak lâzım gelir. Bu sözler eğer Maarif Vekâletinin icraatını muaheze şeklinde ise bunlara ben kendi hesabıma iştirak etmiyorum. Çünkü Maarif Vekâletine verdiğimiz para şudur. Maarif Vekâletine daha beş, on misli para vermiş olsak bile muallim bulamayacaktır. Bina bulamayacaktır., vesait bulamayacaktır. Binaenaleyh bu vesaitsizlik, parasızlık karşısında zannediyorum ki vaziyeti olduğu gibi görmek, hakikatı olduğu gibi zikretmek lâzımdır.

Spor fikrinde ifrat aleyhtarı olmak suretiyle Ahmet Beyefendiye iştirak ederim ve zannederim, Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri de bu fikirdedir. Son verdiği izahatıyla, bendeniz tecrübesini yapmış, hakikaten talebe arasında yaşamış bir arkadaşın sıfatıyla görmüşümdür ki zaman zaman spor ifratı bu memleketin içinde zarar yapmıştır. Birçok gençler, yanlış yola sevk edilmişlerdir. Elyevm bu yanlışlık ve bu ifrat vardır. Ve bunun tek bir çaresi, mektep çocuklarımızı mektep teşkilâtı haricinde spor oyunlarıyla meşgul etmemekten ibarettir. Ve böyle bir tedbir alınmış olduğuna dair de gazetelerde zannederim bir haber vardı. Eğer böyle bir tedbir alınmış, yalnız mektep spor teşkilâtıyla iktifa etmek vaziyetinde bırakılmışsa kâfi gelmiştir. Elbette bir mektep talebesinin ne dereceye kadar terbiyei bedeniyesine ehem-

miyet verilmesi lâzım geldiğini programlarında tespit etmiştir ve o program dahilinde meşgul etmiş olmalıdır. Bunun haricinde eksikleri varsa programların ıslâhı suretiyle olabilir.

REİS — Beyefendiler; bu esas hakkında mütalâadır. (Handeler.)

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Müsaade etmiyorsanız söylemeyim.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Hayır.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Kars) — Feridun Fikri Beye şimdi bir saat söz söylettiniz.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Efendim; çok az vakit kalmıştır, müsaade ederseniz söyleyeyim.

REİS — Efendim; esasen riyaset mevkiinde bulunan şahsı acizanem buna müsaade edemem. Heyeti Celileniz karar verirse devam ederiz. Devamı arzu edenler lütfen el kaldırsın... Devamı arzu etmeyenler lütfen el kaldırsın...

YUSUF AKÇORA BEY (İstanbul) — Reis Beyefendi; bundan evvel hatip yalnız şahsı için söyleyeceğini ifade ettiği haldе devam etmiştir. Bu efendiye de müsaade ediniz. Aynı bitarafide bulunmanız lâzımdır.

REİS — Size söz vermedim. Riyaset tamamen bitariftir, sözü kesmeyiniz.

YUSUF AKÇORA BEY (İstanbul) — Tamamen görünmüyor.

REİS — Efendim; tekrar reye arz ediyorum. Devamı arzu edenler lütfen ellerini kaldırsın...

YUSUF AKÇORA BEY (İstanbul) — Bu kürsüde herkes müsavidir, bunu unutmamalı.

REİS — Bu şerait dahilinde söze devamı kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın...

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim; kifayet kanaati hâsıl olmuştur zannederim.

REİS — Efendim; nazik mevkideyiz, çok rica ederim, bir prensibi feda etmiş olacağız. İstibahı tam vardır. Hakkı Tarık Beyin söze devamını arzu buyuranlar ayağa kalksınlar... Söze devamı arzu etmeyenler lütfen ayağa kalksınlar...

HALİS TURGUT BEY (Sivas) — Nizamname ahkâmına mugayirdir efendim.

REİS — Efendim; devam kabul edilmiştir. (Alkışlar.)

YUSUF AKÇORA BEY (İstanbul) — Meclis de takdir etti. Derecei bitarafiyi...

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Efendim arz ettim ki bütün bu esbabı nazarı dikkate alacak olur-

sak Maarif Bütçesinin heyeti umumiyesi hakkındaki tenkidatın birçokları varit değildir hükmünü vermek lâzımdır. Bununla beraber arz etmişim ki gerek bütçeye doğrudan doğruya ve gerekse dolayısıyla tesiri olsun hakikaten nazarı dikkate alınması ve mutlaka yapılması lâzım olan işler vardır. Onlardan birisine Feridun Fikri Bey temas ettiler. Bendeniz Ahmet Beyefendi gibi bu lisanın sarf ve nahvi yoktur diye imza vermediğim için hakikaten orada lügat ve ansiklopedi yanında bir de sarf ve nahiv kelimesinin konulması suretiyle bu noksanın ikmali lâzım geldiği kanaatindeyim.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — İmlâ da lâzım.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — İmlâ da onun zımnındadır, elifba da onun zımnındadır. Çünkü sarf mevzubahis olduğu vakit onu ayırmak imkânı yoktur. Eğer bu sarf ve nahiv noktasını hakikaten ihmal edecek olursak belki bu cereyan bizi millî menfaatimize muvafık olmayan bir mecraya götürecektir. Gazetelerde görüyorsunuz; lâtın harfleri mevzubahis olmaktadır.

Bendeniz bu meselede yakından tetkikatta bulunmuş bir arkadaşınız sıfatiyle arz ediyorum ki Türkçeyi bugünkü günde doğru okumak için lâtın harfine ihtiyaç yoktur. Lâtın harfinin esbabı tercihi için birçok noktalar sayılabilir ve belki birçok noktalardan lâtın harflerinin tercihi mevzubahis olabilir. Fakat hiçbir vakit bugünkü harfler Türkçeyi doğru okutmuyor diye lâtın harflerini almak lâzım gelmediğine kuvvetle kaniim. Çünkü 80 sene evvel, 60 sene evvel, 20 - 30 sene evvel düşünülmüş, Arapçadan alınan bu harflerin - ki Araplardan alınan harflerden farklı ve ayrı bir menşee malik değildir. Bunların ufak tefek noktalarının tadili nazarı dikkate alınmış olsaydı ve Maarif Vekilleri veyahut nazırları bunlara ehemmiyet vererek mekteplerine şiddetle tavsiye ederek tamim etseydi bugünkü şikâyetlerin hiçbirisi çıkmazdı, meydan almazdı. Buna senelerce, 10 - 12 sene Türkçe tedrisiyle meşgul olmuş bir adam sıfatiyle kuvvetle kaniim. Onun için Feridun Fikri Beye iştirâk ediyorum.

Hakikaten lügat yapılırken her halde sarf ve nahiv veyahut onunla beraber sarf ve nahvin tedvini ve ikmali lâzımdır. Meşhur Namık Kemal Beyin yazdığı birçok makaleler vardır ki o zaman ne söylemişse hâlâ o devirde bulunuyoruz. Namık Kemal Bey o zaman demiş ki lügatımız yoktur, sarfımız yoktur, bugünkü günde de hâlâ lügatımız yoktur,

sarfımız yoktur diyoruz. Binaenaleyh artık lügat hususunun temini lâzım geldiğine kaniim.

Bu temenniye arz ettikten sonra diğer birkaç küçük temenniye daha huzurunuzda arz etmek isterim. Bendenizce, Kâzım Karabekir Paşanın gösterdiği tedbirlerden birçoğu katiyyen icra sahasına gelebilecek bir halde değildir. Ve yaranın esası anlaşılmalı bir halde değildir. Bendenizce bugün yapılacak şey şudur: Keyfiyeti kemiyete tercih etmek, bunda belki birçoklarımızın hissei mesuliyeti olduğunu kabul ve itiraf etmek lâzım. Hepimizde hemen hemen kendi dairei intihabiyelerimizde birer mektep açılmasını isteriz. Meselâ her yerde sanayi mektebi, şu mektebi, bu mektebi gibi birçok mektepler açılmasını istemiyen arkadaş yoktur. Fakat efendiler, bunu isterken zannediyorum ki en mühim bir noktayı gözden kaçırmamak lâzımdır. Acaba muallimi, mektebi, parası var mıdır? Hattâ talebesi var mıdır? Bunları nazarı dikkate almalı. Bütün bunlar hesap edilmeyerek kuvvetimiz birçok yerlerde dağıldığı için bugün eğer bir şikâyetimiz varsa ve şikâyet ettiğiniz bir perişanlık varsa her halde o, keyfiyeti kemiyete tercih etmemektendir. Binaenaleyh Maarifte esas addedilecek bir siyaset varsa bendenizce keyfiyeti, kemiyete tercih etmek lâzımdır. Kaç tane muallimimiz varsa o kadar mektep açmak ve muallim yetiştikçe, yetiştirdikçe, muallim sıfat ve salâhiyetini haiz kimse buldukça onlara göre mektep açmak lâzımdır.

Bendenizce nazarı dikkate alınması lâzım gelen tedabirden ikincisi : Mevcut talim anasırından istifade etmek. İhtimal ki elimizdeki talim anasırının birçoğu tam bir surette bir iptidâî tedrisi yapamaz. Talî tedrisi yapamaz. Fakat bendeniz bütün memlekette bu sene içinde en ziyade şunu görmek isterim ki Türklerin ekseniyeti azimesi bir şey bilse bile, kendi yurdunda kendi ailesi arasında tabii bir surette öğrendiği ile kalsa bile yalnız kendisinde istediğim, aradığım şudur, bir elifba öğrensin, bir amali erbaa öğrensin bugün için kâfi görürüm. Binaenaleyh elimizde talim anasırı tam bir surette iptidâî tedrisine kâfi bir halde değildir. Bu tedrise kadar bir halde değilse hiç olmazsa yalnız (elifi) okutacak bir talim anasırı vardır. Onlardan müstacelen istifade etmek lâzımdır.

Keza elimizdeki anasırdan şu suretle de istifade edebiliriz. Mekteplerimiz yoktur. Yalnız geceleri de işgal ediyoruz. Birçok yerlerde gittim, gördüm. Zikredilmek lâzımgelir. Meselâ: Bir tanesi Bahke-

sir'dedir. Orada gece de ayrıca çıraklara, halka ders vermek suretiyle işgal ve istifade etmektedirler. Binaenaleyh elimizde mektep yoksa geceleri ondan istifade edilebilir. Ondan başka eğer elimizde tamamıyla erkek muallim yoksa kadın muallimlerden de istifade ederiz. Eğer her erkek çocuk, kız çocuk için ayrı ayrı mektep yapmak imkânı yoksa toptan okutmak suretiyle hocadan, zamandan istifade etmek imkânı vardır. İşte arz etmek istediğim, elimizde mevcut talim anasırından azamî derecede istifade etmek yolunu bulmalıyız. Bunu bulduğumuz gün ilk tedrisat vazifesini yapmışız demektir.

Üçüncü küçük bir temennim de muallimler arasına bir ilmi cereyan sokmaktır. Bugünkü günde geçen teşevvüş senelerinin faslası olarak ilmi cereyan, kuvvetini kaybetmiştir. Bunun küçük bir çaresi olmak üzere Maarif Vekili Beye şunu arz etmek isterim. Her mektep, her orta mektep, liseler, muallimlerden mürekkep meclisler akdederler. Konuşurlar. Veyahut talimatnameleri mucibince bunları yapmakla mükelleftirler. Binaenaleyh bunlar neşriyatını yapmak için Vekâletin çıkarabileceği bir mecmuadan istifade edebilirlerse o vakit her yerde hakikaten ilmi müzakeratla, ilmi cereyanlarla alâkadar bir vaziyet hasıl olmuş olur.

Bir nokta da şu kalıyor: Elimizdeki bütçenin heyeti unumiyesini tetkik ettiğimiz zaman görülür ki tertip edilen kadrolar bugünkü mer'i olan kanunlara nazaran muhalif erkam irae ederler. Yani bir ulumu diniye, bir din dersleri muallimi vardır ki mukabilinde iki bin kuruş maaş vardır. Halbuki Orta Tedrisat Kanunu mucibince alması lâzımgelen maaş faraza 1 700 kuruştur. Bu eksik olsa bile Orta Tedrisat Kanununun hükmünü yürütmek lâzımdır. Bu noktada yürüyecek olursak mutlaka muallim ve para da tasarruf etmiş oluruz. İlk tedrisat hocalarına ait olan kanunun müstacelen çıkarılması yalnız Maarif Vekiline ait ve onun elinde olmadığı için bunu bilvesile Heyeti Celilenizden rica etmek isterim.

Bir de efendim, bir şeyden daha bahsedeceğim. Bu da İstanbul'a, İstanbul Darülfünun emanetine aittir. Hatırlarsınız ki İstanbul'un iki derdi vardır. Birisi Şehremaneti, diğeri Darülfünun emaneti, bendeniz şehir emanetine ait olan mütalâatımı beş on gün evvel burada arz etmiştim. Şimdi de Darülfünun emanetine ait olan muahezatımı Vekil Beyefendiye arz etmek ve şimdiye kadar muaheze şemmesi yok ise bu dakikada sözlerime biraz muahezekâr bir ruh vermek mecburiyetindeyim. İstanbul

Darülfünunun gösterdiği tezebzüb pekâlâ hatırlarsınız ki bazı arkadaşlarımıza Darülfünun muhtariyetinin ilgası fikrini ıka etmiştir. Bendeniz Darülfünun muhtariyetinin ilgasına taraftar değilim. Fakat zihnimdeki muhtariyet şudur: Darülfünuna muhtariyeti, Meclisi Âli bir kanunla veyahut Heyeti Vekile bir nizamname ile vermişse o nizamnamenin, o kanunun muhtacı ıslâh birçok noktaları olduğuna ve muhtariyet esasının kabul edildiği bir sırada o nizamnameleri nmutlaka ıslah edilmesi lâzımgeldiğine kanıim.

Efendiler; biraz evvel Darülfünun, bir tezebzüb manzarası arz ediyordum demıştim. Bunun birçok esbabı vardır. Başlıcasını ifade etmek lâzımgelirse diyebilirim ki eminden başlayarak bir kısım müderrislerini ortaya atmak lâzımdır.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Ortaya değil so-kağa.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Darülfünunun bu müderrisleri öyle bir zehaba kapılmışlardır ki, eğer ellerinde talebe olmazsa Darülfünun kapanacaktır. Kendileri işsiz kalacaklardır. Bu hal kendilerinde böyle söylemeye mecbur oluyorum - mevki muhafazası gayesini doğurmuştur ve onun için mütemadiyen Meclisi Âlinin hukukuna tecavüz ederek nizamnameleri tefsir etmek salâhiyetini kendilerinde görerek öteden beriden talebe toplamaya çalışmışlardır. Bir tek misali: Darülfünuna kabul edilecek talebe eldeki nizamnameye tevfiikan mutlaka lise mezunu olmak lâzımdır. Eğer lise mezunu değilse mutlaka bir mülâzemet imtihanı geçirmiş olması lâzımdır. Bir kere bir nizamname var, onda mutlaka lise mezunu olmak lâzımdır. Mülâzemet imtihanına girmek için mutlaka sultanî mezunu olmak lâzımdır der. Halbuki darülfünun emaneti, darülfünun meclisleri tamamen bu kaydı ihmal etmişlerdir. Ve liselerin dokuzuncu, ve onuncu sınıflarından talebe toplamaya başlamışlardır. Zannediyorum ki bu, Meclisi Âlinin salâhiyetine tecavüz eden bir haldir. Meclisi Âlinin tefsir salâhiyetine tecavüz teşkil eden bir hâdisedir. Bunu bir tarafa bırakıyorum. Bendenizce nazarı dikkate alınması lâzım gelen mesele şudur: Elimde (İlim ve demokrasi) diye neşredilmiş bir kitap vardır. Demin nizamnamelerimize bir tecavüz teşkil eden bir hâdiseden bahsettim. Elimdeki bu risale ise doğrudan doğruya Millet Meclisinin kürsüsüne tevcih edilmiş bir tecavüzdür. Müsaade ederseniz bazı noktalarından haberdar etmek isterim.

Efendim; Darülfünun müderrislerinden birisi, darülfünuna tevcih edilmiş muahezelerden bahsederek böyle bir müdafaa risalesi neşretmiştir. İlim ve demokrasi namıyla neşretmiştir. Bendeniz burada Mebus ve İstanbul'da gazeteciyim. Ortada söylenen sözleri; Darülfünuna tevcih edilen muahezeleri takip ediyorum. Nerede ve kim Darülfünun için söz söylemişse hepsine vakıfım.

Binaenaleyh, katiyyen kaniim ki burada söylenen sözlerden tamamıyla maksut olan Büyük Millet Meclisinde söylenen sözlerdir. Hatırlarsınız ki burada bir sual takriri verilmişti. Vekil Beyefendi cevap lütfetmişlerdi. Bu sual ile bu cevap intişar ettikten sonra bu risale çıkmıştır.

Efendiler; bu müderris nazarında Darülfünun; ancak cahil olanlar tarafından, ancak mürteci olanlar tarafından, ancak hasut olanlar tarafından ve ancak şantajcılar tarafından tenkid olunabilir. Gerçi böyle ahlâk endişesiyle, gerçi inkılâpçılık ruhu ile yapılmış tenkidlerde vardır. Fakat bunlar en hafif taraflarını teşkil ederler. Ve risalenin içinde şu kanaati beslerler. Ve gösterirler ki: Darülfünun Türkiye'deki bütün müessesat ne kadar mükemmel ise o da ancak o kadar mükemmeldir. Bunun mefhumu muhalifini alırsak demek lâzımdır ki: Bu risaleyi yazanların kendilerine tevcih edilen bütün muahezeler hangi membadan geliyorsa o risale de o membadan geliyor.

Efendiler; birçok zaman, bazı kelimeler vardır ki kalkan, siper hizmetini görür. Darülfünunun bir müderrisi, eğer bütün Darülfünunu temsil ediyorsa bugün hemen hemen o siper, o kalkana müraacaat etmiştir.

Bugün eğer Darülfünuna muahezekârane bir söz söylemişseniz mutlaka onun ruhu, irtica ruhudur. Mutlaka onunla malul görülecektir. «Köhne telâkileri yıkan ve yıkacak olan Darülfünundur. Darülfünun medreselerin yerine kaim olmuştur» diyor ve sonra «Kendisinin memlekete davet ettiği düşmanın çizmeleri altında Darülfünunun çiğnendiğini görerek dimağları cehennem ateşleri içinde yanmış olan müderrisler ve muallimler» diyor.

İşte ; bu muahezelerin hepsini, bu noktai nazardan bir kere malul görüyorlar. Efendiler; sizde tanırırsınız. Bizde biliriz. Öyle memleket düşman çizmeleri ile çiğnendiği vakit nasıl çağırılmış ve nasıl çalışmışlardır. Bilirsiniz. Dikkat ederseniz görürsünüz ki: Dimağları cehennem ateşi ile yanmış olan demikle iktifa ediyorlar ve hiç bir zaman dimağdan

fiil haline inkılâp etmiş hiçbir hareket olmadığını hemen hemen itiraf ediyorlar. Sonra:

«Türkiye Darülfünunu, memleketin ve cumhuriyetin sair bütün müesseseleri kadar muntazamdır, temizdir, çalışkandır» diyor demek ki bugün Darülfünunun, şu ve şu suretle eksik ve kusurlu ve malul gösteriyorsak mutlaka diğer müesseseler de aynı surette maluldur.

Sonra yine diyorlar ki, «Her Maarif Vekili değiştiğçe, mevkii iktidara başka başka fırkalar geldikçe derhal ilim müesseselerini alt üst mü edeceğiz? Bu suretle başlayan bir devri daim memleketin ilmi namuna hayırlı mıdır?»

Efendiler; bu sözleri söyleyenler, Darülfünunda müderrislik iddia edenlerdir. Demek ki, bu memlekette Maarif Vekilleri değiştiğçe ve mevkii iktidara başka başka fırkalar geldikçe derhal böyle maarif hayatını, ilim müesseselerini alt üst etmektedirler ve bugün ne söylenmişse bir fırka endişesiyle veyahut bir vekilin tebeddülü neticesi olmak üzere söylenmiştir.

Diyorlar ki, «Merhum Salih Zeki Bey bir gün demişti . Hiç unutmam. Bizde riyaziye ile uğraşmak körler çarşısında ayna satmak demektir» İlim ve iktidarı umum tarafından takdir edilmiş, mazharı hürmet olmuş bir zat bu derece alâmeti yeis ibraz etmiş olursa bilmem ki, bizlere ne demek düşer? Darülfünun, Maarif Vekâletine raptedilsin demek, kadro usulü meşumesine avdet olunsun demektir.

Her sene lüzumsuz ve manasız bir surette liseler vesair mektepler için tatbik edilen kadro usulünün Darülfünunda mevcut olmaması göze çarpıyor ve bazılarını içzap ediyor.

Demek ki, efendiler; Darülfünun hakkında söylenen sözler ne kadar temiz bir membadan kaynaklıysa kaynasın, evveleminde kendilerinin gözleri, bu sözleri şaibedar görmektedir. Yani bizim vekillerimiz, şimdiki halde bir kadro usulü meşumunu tatbik etmektedirler.

Efendiler; sözlerimin daha başında arz ettim ki: Maarif Vekâletinin şimdiye kadar bu Cumhuriyet bütçesi kadar muallimlerin lehine, bir bütçe getirdiği müdafaa edilemez. Halbuki; Darülfünunda müderris olanlar, işte bu şekilde bir muhakeme yürütüyorlar. Bununla da iktifa etmiyorlar ve diyorlar ki: «Darülfünun hocalarının şeraiti maddiyesinde bir salah husule getirilmezse hocalar vazifelerini yine ifada devam edecekler. Fakat kitap alamayacaklar eserlerini neşir ve tabettiremeyecekler, seyahati ilmi-

miye yapamayacaklar, hatta kendileri bir insanın en zarurî ihtiyacını temin için lâzım olan vesaitten mahrum olacaklar ve ancak aldıkları parayı derslerini verebilecek kadar kendilerine kuvvet bahşedecek olan kutü lâyemut teminine sarf edeceklerdir.»

Arkadaşlar; bunu da söyleyen yine Darülfunun müderrisidir. Diyor ki: Eğer bütçede bizim halimizi terfih etmezseniz biz yine Darülfununda kalacağız, fakat ne yapacağız? Ancak ders vereceğiz, kitap almayacağız.

Efendiler; kitap almayacak, kitap okumayacak, fakat ne yapacak? Yine oturup müderrislik yapacak.

Efendiler; diyorlar ki: «Darülfununun velâyet ve salâhiyeti ilmiyesi olmadığını iddia edenler Darülfununun bir müderrisini tenkid edecek kadar ilim sahibi olmalıdırlar.»

Bittabi benim burada söylediğim sözleri işiten Darülfunun müderrisleri, muallimleri ve muallim muavinleri her halde bu sözü yine tekrar edeceklerdir. Fakat onların tekrarına mahal kalmadan salâhiyeti ilmiye meselesinde hakikaten ibraz edilecek birkaç delilden daha bahsedeyim.

Efendiler; elimde bir kaç tane meslek mecmuası vardır. Birisinde, Erkek muallim mektebi muallimlerinden Cevdet Bey tarafından yazılmış bir makale vardır.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Cürmü meşhut halinde yakalanmıştır.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Alman tarihi edebiyat müderrisi Cemil Beye ithaf olunuyor. Bir makale neşredilmiştir. Ve Darülfununun kabul ettiği resmî mecmua içinde çıkmıştır. On sayfalık bir makale içinde bu muallim, bu dikkatli ve gayretli muallim otuz iki tane yanlış sayıyor. Otuz iki tane kâfi değil efendim. Bir meslek mecmuası daha var. İkinci bir tetkik daha yapıyor.

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Bunlar ne yanlışdır? Sarf ve nahiv mi?

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Tercüme, tamamiyle tercüme yanlış ve hakikaten vukufsuzluk eseri. Meslek mecmuası, buna bir iki hata daha ilâve ediyor.

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Benim öyle yanlışlarım vardır ki, tashih etmek için birtakım kuvvetler ister.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Efendiler; belki Büyük Millet Meclisi kürsüsünden söz söyleyen arkadaşımızın salâhiyeti ilmiyesi yoktur. Fakat

memleketin içinde salâhiyeti ilmiye ve Meclisi Âliniz içinde hepimizin pek iyi tanıdığı bir arkadaşımız on sayfalık bir yazı içinde otuz iki, otuz dört tane esaslı hata yapacak kadar vazifesinde ehliyetsiz olan bir müderris ortaya çıkarmıştır.

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Maarif Vekâletinin tamimlerine ne diyelim.

REİS — Çok rica ederim Hilmi Bey; bir dakika zarfında üç defa tekrar ediyor. Nizamnameyi biraz mütalâa buyurun. Nizamnamenin mücazat hakkındaki maddelerini tatbik ederek şahsı acizanemi müteessir etmeyiniz rica ederim.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Diğer bir misali. Yine son gelen mecmualardan birinde görmüş olacaksınız iki müderris bir unvanda veyahut bir birine yakın unvanda iki eser neşrediyorlar ki, bu da bir birinden tamamiyle kopya edilmiştir. Bu mecmuanın bir sayfası kitabın birini, diğeri diğeri bir kitabı intihal etmiştir. Gerçi bizim salâhiyeti ilmiyemiz yoktur. Belki böyle diyelim. Fakat zannediyorum ki, bu kadar göze batan hataları görecektedir. Efendiler; bu zevat (Bizce bir Avrupa Darülfünunu tarafından verilecek hüküm muteberdir.) Diyorlar. Demek ki, böyle bir hatanın, hata olduğuna inanabilmeleri için mutlaka bir Avrupa Darülfünunu müderrisinin evet bu hatadır, diye kendilerine bir senet vermesi, evet bu hatalar hatadır demesi lâzımdır. Madem ki, bunlar Avrupa Daarülfünunun kendi üzerlerinde hâkim olmasını arzu ediyorlar ve hâkim olması lâzım geleceğini kabul ediyorlar, pekâlâ bugün ellerinde salâhiyet vardır. Avrupa Darülfünunlarından müderris celbetmek suretiyle istediklerini takviye edebilirlerdi. Halbuki efendiler; bunlar, bunu şunu düşünmek şöyle dursun, yani 1286 tarihinde nizamname içine konmuş olan bu esası bile düşünmek şöyle dursun, kendilerine nizamname ile verilmiş olan salâhiyeti bile suiistimal ederek muallimleri, müderris yapmışlardır. Maddeyi okuyacağım :

Madde 11. — Müderris olmak için şahsiyeti ilmiyesini müspet asarı mühimme vücuda getirmiş olmak ve Darülfünun muallimliğinde laakal on sene hüsnü hizmeti sebk etmek ve medrese reisinin teklifi üzerine mensup olduğu zümre müderrislerinin ekseriyeti ârâsını ve Meclisi Müderrisin ile Divanın sülûsan ekseriyeti ârâsını kazanmak şarttır.

Efendiler, bugün Darülfünun içinde müderris payesini alanların birçoğunun malumatını, asarının ismini ne siz biliyorsunuz ve ne de bendeniz biliyorum.

Her halde bilinmediğine kaniim. Bunların şahsiyeti ilmiyesini müspet asarı mühimme vücuda getirmesi lâzım geliyordu. Halbuki mühim eseri şöyle dursun, eseri olmayan Darülfünun müderrisleri vardır.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Bu şart Eminde de yoktur.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Ona da geleceğim. Binaenaleyh Darülfünun müderrisleri böyle, acaba Darülfünun Meclisi müderrisini nasıldır? Efendim; Darülfünun müderrisleri böyle olduğu gibi Meclisi müderrisini de son zamanlarda yine gazetelerde görülen malumat tetkik edilirse ve aynı zamanda ayrı bir noktai nazardan hakikaten muahezeye lâyük bir vazı almışlardır. İstanbul'da bir şirket basıldı. Bütün Darülfünun talebesi toplandı. Aradan aylar geçti, bu şirketi basanlar elbette Darülfünun nizamata veyahut doğrudan doğruya memleketin nizamata, zabıtasına riayetsizlik etmişlerdir. Bunların hiç birisi Darülfünun tarafından muaheze görmedi. Bilâkis Darülfünun emini bunlara bir meydana iltihak ederek göğüslerini dövdü. Kendileriyle beraber kanını akıtabileceğinden bahsetti. (Handeler.)

Efendiler; yine bu Darülfünun emanetinden bu raya Muvazenei Maliye Encümenine bir telgraf gelmiş olduğundan bahsetmek isterim. Telgrafta diyor ki : Bütçemizi gelip müdafaa edelim mi? Telgraf doğrudan doğruya Muvazenei Maliye Encümenine geliyor. Nereden çekiliyor? Darülfünun emniyetinden çekiliyor. Efendiler; bu memleketin salâhiyeti ilmiyesini temsil edecek olan zat tarafından çekiliyor. Öyle bir yerden ki o; Mektebi hukuku da temsil eder. Yani bütçe kavaidi filân nerede gösterilirse bütün bunların gösterildiği mevki makamı temsil eder. Darülfünun emanetinin Muvazenei Maliye Encümenine bu müracaata acaba salâhiyeti var mı? Darülfünun Maarif Vekâletini unutmuştur. Efendiler; bu sehiv eseri değildir. Darülfünundan son gelen bir bütçe vardır. Mülhak bütçe olarak gönderilmiştir ki Muvazenei Maliye Encümenine verilecektir. Orada bir madde vardır. Maddeyi hatırıma gelmişken okuyacağım. (Bu kanunun icrasına Darülfünun emaneti ve fakülte meclisi müderrisini memurdur.)

TALÂT BEY (Ardahan) — İkinci bir hükümet. (Maşallah sesleri.)

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergani) — Bir de Ankara'ya sefir göndersin.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Artık Darülfünun salâhiyeti ilmiyesini zannediyorum ki bu iki misâlle kuvvetli surette anlatmış oluyorum.

HASAN BEY (Trabzon) — Onların meclisi müderrisini heyeti teşriiyeleridir.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Bunların bu raya gelmek için para istemeleri vesaire gibi ufak tafek noktalar vardır ki sizi sıkıkmamak için bunlardan sarfınazar ediyorum. Yoksa Darülfünun eminine, Darülfünun meclisi müderrisine ait olmak üzere birçok şeyler söylenebilir. Fakat bendeniz bunlardan Darülfünun müderrisleri ve Darülfünun emini kadar - müsaade ederseniz Maarif Vekilini demeyim - fakat Maarif Vekâletini mesul etmek, muaheze etmek lâzım geldiğine kaniim.

Efendiler; bütün bu maruzatımdan hasıl olan neticenin şu olduğunu tekrar etmek isterim. Görülmüştür ki Darülfünun bir tezebzüb içindedir. Bu tezebzübün menşei doğrudan doğruya müderrislerdir veyahut müderrissizliktir. Halbuki efendiler; Darülfünun müderris yapmak için bir madde nizamiye okudum. Maarif Vekâletinin elinde salâhiyeti nizamiye vardı.

Bakmak lâzım gelirdi ki bu hakikaten şahsiyeti ilmiyesini göstermiş bir adam mıdır? Eğer şahsiyeti ilmiyesini göstermiş bir adam değilse bu nizamnamenin icrasına memur olan Maarif Vekâleti bunu müderris olarak tanımamak ve bugünkü vaziyete düşmemek lâzım gelirdi. Binaenaleyh Maarif Vekili Beyi istisna ediyorum. Fakat Maarif Vekâletinin bu hususta muahezeye lâyük görüyorum.

Eğer bütün bu maruzatıma bir taleple nihayet vermek lâzım gelirse şunu söylemek isterim ki : Maarif Bütçesinin heyeti umumiyesi mucibi memnuniyet bir şekildedir. Fasıllar hakkında ayrı, ayrı mütalaalarımız vardır. Fakat heyeti mecmuası şimdiye kadar verilen bütçelerden daha ümit bahşır. Onun için Maarif Vekili de, mazbata muharriri de bütün hükümet, bütün meclis de bu bütçeyi kabul ettiği takdirde iftihar etmek lâzım gelir ve cumhuriyetin Maarif bütçesi olmak üzere kabul edebilir, Bununla iftihar edebilir. Gerçi eksiktir. Çok para lâzım Fakat arzettiğim gibi, 1325 Maarif bütçesi heyeti umumiyeye nazaran yüzde iki buçuk nisbetinde iken bugün yüzde beş nisbetine varmıştır. Bu bir misil fazlalıktır. Bununla iktifa edemeyiz. Fakat herhalde bu terakkiyi de kabul etmek lâzımdır. Daha evvel de arzetmiştim ki bugün bu eksikliği görmek bizim için bir kemal eseridir. Heyeti Umumiyesini kabul ediyorum. Heyeti Umumiyesini mucibi memnuniyet görüyorum. Fakat Darülfünun bütçesinin daha evvel müzakeresi için bir karar verildi-

ği içindir ki burada söyledim. Darülfünun bütçesini Darülfünun emini başta oldukça, bir defa kendi kendilerini derhal tasfiye etmedikçe, bilhassa Darülfünun emini bütün bu hatalarını Meclise karşı tashih etmedikçe, Meclise tarziye makamında tamir etmedikçe kabul etmemek taraftarıyım.

REİS — Efendim; Mecliste ekseriyet kalmamıştır. Heyeti Celileniz kifayet takririnin reye konma-

sından evvel Maarif Vekili Beyi de dinlemek istedi. Bunun için tatil edeceğim. Feridun Fikri Bey; gerçi usul hakkında söz aldınız. Fakat reye konacak bir şey yoktur. Onun için mümkün ise siz de mütalaa-nızı gelecek içtimaa tehir buyurunuz. Cumartesi günü saat onda içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitamı Müzakerat, Saat : 5,55

Adliye Vekâletinin 1340 senesi bütçesinde münakale icrasına dair Kanunun neticesi ârâsı

(Kabul edilmiştir)

Reye iştirak edenler	: 175
Kabul edenler	: 168
Reddedenler	: 6
Müstenkifler	: 1

(Kabul edenler)

ADANA
İsmail Sefa B.
AKSAFAY
Besim Atalay B.
Mustafa Vehbi B.
AMASYA
Ali Rıza Ef.
Nafiz B.
ANKARA
Ali Fuad Paşa
İhsan B.
ANTALYA
Ahmed Sâki B.
Murad B.
Rasih Ef.
ARDAHAN
Tahsin B.
ARTVİN
Hilmi B.
AYDIN
Dr. Reşid Galib B.
Tahsin B.
BAYEZİD
Şefik B.
BİGA
Mehmed B.
Samih Rifat B.
BİTLİS
Muhiddin Nâmi B.
BOLU
Cevad Abbas B.
Falih Rifkî B.
Mehmed Vasfi B.
Şükrü B.
BOZOK
Ahmed Hamdi B.
Avni B.
Süleyman-Sırrı B.

BURSA
Mustafa Fehmi B.
Osman Nuri B.
CANİK
Süleyman Necmi B.
Talât Avni B.
CEBELİBEREKET
Avni Paşa
İhsan B.
ÇATALCA
Şakir B.
ÇORUM
Dr. Mustafa B.
İsmail Kemal B.
Münir B.
DENİZLİ
Mazhar Müfid B.
Necip Ali B.
DERSİM
Ahmed Şükrü B.
Feridun Fikri B.
DİYARBEKİR
Vavid B.
Feyzi B.
Mehmed B.
Şeref B.
Zülfi B.
EDİRNE
Cafer Tayyar Paşa
Faik B.
Hüseyin Rifkî B.
ELÂZİZ
Hüseyin B.
Mumiddin B.
Mustafa B.
Naci B.
ERGANİ
İhsan B.
İhsan Hâmid B.
Kâzım Vehbi B.

ERTUĞRUL
Ahmed İffet B.
Rasim B.
ERZURUM
Câzım Ef.
Hâlet B.
Münir Hüsrev B.
ESKİŞEHİR
Arif B.
Emin B.
GAZİANTEP
Ahmed Remzi B.
Hâfız Şahin Ef.
Kılıç Ali B.
GENÇ
Muhiddin B.
GİRESUN
Hakkı Tarık B.
Kâzım B.
GÜMÜŞANE
Hasan Fehmi B.
HAKKÂRİ
Nazmi B.
ISPARTA
Hüseyin Hüsni Ef.
Mükerrem B.
İÇEL
Dr. Tevfik B.
Hafız Emin Ef.
İSTANBUL
Ali Fethi B.
Ali Rıza B.
Dr. Adnan B.
Dr. Hakkı Şinasi Paşa
Hamdullah Suphi B.
Hüseyin Rauf B.
Kâzım Karabekir Paşa
Süleyman Sırrı B.
Yusuf Akçura B.

İZMİR
Kâmil B.
Mahmud Celâl B.
Mustafa Rahmi B.
Saraçoğlu Şükrü B.
İZMİT
Ahmed Şükrü B.
İbrahim Süreyya B.
KANGIRI
Mustafa Abdülhalik B.
Rifat B.
Talât B.
Ziya B.
KARAHİSARI SAHİP
Ali B.
İzzet Ulvi B.
Kâmil Ef.
Musa Kâzım B.
Ruşen Eşref B.
KARAHİSARI ŞARKI
Ali Sururi B.
İsmail B.
KARESİ
Ali Şuuri B.
Osman Niyazi B.
KARS
Ağaoğlu Ahmed B.
KASTAMONU
Ahmet Mahir Ef.
Halid B.
Hasan Fehmi Ef.
Mehmed Fuad B.
KAYSERİ
Ahmed Hilmi B.
Dr. Halid B.
Sabit B.
KIRKLARELİ
Dr. Fuad B.
Şevket B.

KIRŞEHİR
Ali Rıza B.
Yahya Galip B.

KONYA
Hacı Bekir Ef.
Fuad B.
Musa Kâzım Ef.
Mustafa Ef.
Mustafa Feyzi B.
Eevfik Fikret B.

KOZAN
Ali Saip B.

KÜTAHYA
Ahmet Ferit B.
Rağıp B.

MALATYA
Bedir Ağa
Dr. Hilmi B.
Mahmud Nedim B.
Reşid Ağa

MARAS
Abdülkadir B.
Tahsin B.
Mithat B.

MARDİN
Abdülğani B.
Abdürrezzak B.
Derviş B.
Necip B.
Yakup Kadri B.

MENTEŞE
Esad Ef.

MERSİN
Niyazi B.

MUŞ
İlyas Sami B.

NİĞDE
Ata B.

ORDU
İsmail B.
Recai B.

RİZE
Ali B.
Ekrem B.
Recai B.

SARUHAN
Hacı Ethem B.

SİİRD
Halil Hulki B.

SİNOP
Yusuf Kemal B.

SİVAS
Dr. Ömer Şevki B.

Halis Turgut B.
Muammer B.

Rahmi B.
Ziyaettin B.

SİVEREK
Kadri Ahmed B.

Mahmud B.
TEKFURDAĞI

Cemil B.
Faik B.

TOKAD
Mustafa Vasfi B.

TRABZON
Ahmed Muhtar B.

Hasan B.
Rahmi B.
Süleyman Sırrı Ef.
Şefik B.

URFA
Ali B.

Refet B.
Şeyh Saffet Ef.

VAN
İbrahim B.

ZONGULDAK
Halil B.

Rağıp B.
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

(Reddedenler)

ERZURUM
Raif Ef.

KARESİ
Haydar Adil B.

Hulûsi B.
Mehmet Vehbi B.

KONYA
Eyüp Sabri Ef.
Naim Hâzım Ef.

(Müstenkif)

ERTUĞRUL
Halil B.

Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umumiyesi 1340 senesi bütçesine tahsisatı munzamma itasına dair Kanunun neticeî ârâsı

(Kabul edilmiştir)

Reye iştirak edenler	: 170
Kabul edenler	: 161
Reddedenler	: 16
Müstenkifler	: 3

(Kabul edenler)

ADANA	BURDUR	ERGANI	İSTANBUL
İsmail Safa B.	Hüseyin Bâki B.	İhsan B.	Ali Fethi B.
AKSARAY	Mustafa Şeref B.	İhsan Hâmid B.	Ali Rıza B.
Besim Atalay B.	BURSA	Kâzım Vehbi B.	Dr. Adnan B.
Mustafa Vehbi B.	Mustafa Fehmi B.	ERTUĞRUL	Dr. Hakkı Şinasi Paşa
AMASYA	Osman Nuri B.	Ahmet İffet B.	Hamdullah Suphi B.
Ali Rıza B.	CANIK	Rasim B.	Kâzım Karabekir Paşa
Esad B.	Cavid Paşa	ERZİNCAN	Süleyman Sırrı B.
Nafiz B.	Talât Avni B.	Abdülhak B.	Yusuf Akçura B.
ANKARA	CEBELİBEREKET	Sabit B.	İZMİR
İhsan B.	Avni Paşa	ERZURUM	Kâmil B.
Şakir B.	İhsan B.	Hâlet B.	Mahmud Celâl B.
ANTALYA	ÇATALCA	Münir Hüsrev B.	Saraçoğlu Şükrü B.
Ahmed Sâki B.	Şakir B.	ESKİŞEHİR	İZMİT
Murad B.	ÇORUM	Abdullah Azmi B.	İbrahim B.
Rasih Ef.	Dr. Mustafa B.	Arif B.	İbrahim Süreyya B.
ARDAHAN	İsmail Kemal B.	Emin B.	KÂNGIRI
Talât B.	Münir B.	GAZİANTEP	Mustafa Abdülhalik B.
ARTVİN	DENİZLİ	Ahmed Remzi B.	Rifat B.
Hilmi B.	Mazhar Müfid B.	Kılıç Ali B.	Talât B.
AYDIN	Necip Ali B.	GELİBOLU	Ziya B.
Dr. Reşid Galib B.	DERSİM	Celâl Nuri B.	KARAHİSARI SAHİP
Tahsin B.	Ahmed Şükrü B.	GENÇ	Ali B.
BAYEZİD	DİYARBEKİR	Muhiddin B.	İzzet Ulvi B.
Şefik B.	Cavid B.	GİRESUN	Musa Kâzım B.
BİGA	Feyzi B.	Hakkı Tarık B.	Ruşen Eşref B.
Mehmed B.	Mehmet B.	Kâzım B.	KARAHİSARI ŞARKI
Samih Rifat B.	Şeref B.	GÜMÜŞANE	Ali Sururi B.
BİTLİS	Zülfi B.	Hasan Fehmi B.	İsmail B.
Muhiddin Nâmi B.	EDİRNE	HAKKÂRİ	KARESİ
BOLU	Cafer Tayyar Paşa	Asâf B.	Ali Şuuri B.
Cevad Abbas B.	Faik B.	Nazmi B.	Osman Niyazi B.
Falih Rifkî B.	Hüseyin Rifkî B.	İSPARTA	KARS
Mehmed Vasfi B.	ELÂZİZ	Hüseyin Hüsnu Ef.	Ağaoğlu Ahmed B.
Şükrü B.	Hüseyin B.	Mükerrem B.	KASTAMONU
BOZOK	Mumiddin B.	İÇEL	Ahmet Mahir B.
Ahmed Hamdi B.	Mustafa B.	Dr. Tevfik B.	Ali Nazmi B.
Avni B.	Naci B.	Emin B.	Halid B.
Süleyman Sırrı B.			Hasan Fehmi Ef.
			Mehmed Fuad B.

KAYSERİ

Ahmed Hilmi B.
Dr. Hilmi B.
Sabit B.
Zeki B.

KIRKLARELİ

Dr. Fuad B.
Şevket B.

KIRŞEHİR

Ali Rıza B.
Yahya Galip B.

KONYA

Hacı Birkir Ef.
Fuad B.
Musa Kâzım Ef.
Mustafa Ef.
Mustafa Feyzi B.
Tevfik Fikret B.

KOZAN

Ali Saip B.

KÜTAHYA

Ahmet Ferit B.
Rağıp B.

MALATYA

Hacı Bedir Ağa
Dr. Hilmi B.
Mahmud Nedim B.

Reşid Ağa

MARAŞ

Abdülkadir B.
Mithat B.
Tahsin B.

MARDİN

Abdülğani B.
Abdürrezzak B.
Derviş B.
Necip B.
Yakup Kadri B.

MENTEŞE

Esad Ef.

MERSİN

Niyazi B.

MUŞ

İlyas Sami B.
Osman Kadri B.
Rıza B.

NİĞDE

Ata B.

ORDU

Recai B.

RİZE

Ali B.
Ekrem B.

SARUHAN

Hacı Ethem B.

SİİRD

Halil Hulki B.

SİNOP

Yusuf Kemal B.

SİVAS

Dr. Ömer Şevki B.
Rahmi B.
Rasim B.

SİVEREK

Kadri Ahmed B.
Mahmud B.

TEKFURDAĞI

Cemil B.
Faik B.

TOKAD

Hacı Kâmil Ef.
Mustafa Vasfi B.

TRABZON

Hasan B.
Süleyman Sırrı Ef.
URFA

Ali B.

Refet B.
Saffet Ef.

VAN

İbrahim B.

ZONGULDAK

Halil B.

Ragıp B.
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

(Reddedenler)

DERSİM

Feridun Fikri B.

ERGANİ

İhsan B.

ERZURUM

Câzım Ef.
Raif Ef.

Ziyaettin Ef.

İSTANBUL

Hüseyin Rauf B.

KARAHİSARI SAHİP

Kâmil Ef.

KARESİ

Haydar Adil B.

Hulûsi B.

Mehmet Vehbi B.

KONYA

Eyüp Sabri B.

Naim Hazım Ef.

SİVAS

Halis Turgut B.

Ziyaettin B.

TRABZON

Ahmet Muhtar B.

Rahmi B.

(Müstenkipler)

AMASYA

Ali Rıza Ef.

ERTUĞRUL

Halil B.

GAZİANTEP

Hafız Şahin Ef.

Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesi 1340 senesi büttesinde münakale icrasına dair Kanununun neticesi ârâsı

Reye iştirak edenler	: 176
Kabul edenler	: 168
Reddedenler	: 8
Müstenkifler	: —

(Kabul edilmiştir)

(Kabul edenler)

ADANA
İsmail Sefa B.
AKSARAY
Besim Atalay B.
Mustafa Vehbi B.
AMASYA
Ali Rıza Ef.
Nafiz B.
ANKARA
İhsan B.
Şakir B.
ANTALYA
Ahmed Sâki B.
Murad B.
Rasih Ef.
ARDAHAN
Talât B.
ARTVİN
Hilmi B.
AYDIN
Dr. Reşid Galib B.
Tahsin B.
BAYEZİD
Şefik B.
BİGA
Mehmed B.
Samih Rifat B.
BİTLİS
Muhiddin Nâmi B.
BOLU
Cevad Abbas B.
Falih Rifkı B.
Mehmed Vasfi Ef.
Şükrü B.
BOZOK
Ahmed Hamdi B.
Avni B.
Süleyman Sırrı B.

BURSA
Mustafa Fehmi B.
Osman Nuri B.
CANİK
Süleyman Necmi B.
Talât Avni B.
CEBELİBEREKET
Avni Paşa
İhsan B.
ÇATALCA
Şakir B.
ÇORUM
Dr. Mustafa B.
İsmail Kemal B.
Münir B.
DENİZLİ
Mazhar Müfid B.
Necip Ali B.
DERSİM
Ahmed Şükrü B.
Feridun Fikri B.
DİYARBEKİR
Cavid B.
Feyzi B.
Mehmet B.
Şeref B.
Zülfi B.
EDİRNE
Cafer Tayyar Paşa
Faik B.
Hüseyin Rifkı B.
ELÂZİZ
Hüseyin B.
Mumiddin B.
Mustafa B.
Naci B.
ERGANİ
İhsan B.
İhsan Hâmid B.
Kâzım Vehbi B.

ERTUĞRUL
Ahmet İffet B.
Halil B.
Rasim B.
ERZURUM
Câzım B.
Hâlet B.
Münir Hüsrev B.
Ziyaeddin B.
ESKİŞEHİR
Abdullah Azmi B.
Arif B.
Emin B.
GAZİANTEP
Ahmed Remzi B.
Hâfız Şahin Ef.
Kılıç Ali B.
GENÇ
Muhiddin B.
GİRESUN
Kâzım B.
GÜMÜŞANE
Hasan Fehmi B.
HAKKÂRİ
Nazmi B.
ISPARTA
Hüseyin Hüsnü Ef.
Mükerrem B.
IÇEL
Dr. Tefvik B.
Hafız Emin Ef.
İSTANBUL
Ali Fethi B.
Ali Rıza B.
Dr. Adnan B.
Dr. Hakkı Şinasi Paşa
Hamdullah Suphi B.
Hüseyin Rauf B.
Kâzım Karabekir Paşa

Süleyman Sırrı B.
Yusuf Akçura B.
İZMİR
Kâmil B.
Mahmud Celâl B.
Mustafa Rahmi B.
Saraçoğlu Şükrü B.
İZMİT
Ahmed Şükrü B.
İbrahim B.
İbrahim Süreyya B.
KÂNGİRİ
Mustafa Abdülhalik B.
Rifat B.
Talât B.
Ziya B.
KARAHİSARI SAHİP
Ali B.
İzzet Ulvi B.
Kâmil Ef.
Musa Kâzım B.
Ruşen Eşref B.
KARAHİSARI ŞARKİ
Ali Sururi B.
İsmail B.
KARESİ
Ali Şuuri B.
Osman Niyazi B.
KARS
Ağaoğlu Ahmed B.
KASTAMONU
Ahmet Mahir Ef.
Halid B.
Hasan Fehmi Ef.
Mehmed Fuad B.
KAYSERİ
Sabit B.
KIRKLARELİ
Dr. Fuad B.
Şevket B.

KIRŞEHİR
 Ali Rıza B.
 Yahya Galip B.
KONYA
 Hacı Bekir Ef.
 Eyüp Sabri Ef.
 Fuad B.
 Musa Kâzım Ef.
 Mustafa Ef.
 Mustafa Feyzi Ef.
 Tevfik Fikret B.
KOZAN
 Ali Saip B.
KÜTAHYA
 Ahmet Ferit B.
 Rağıp B.
MALATYA
 Hacı Bedir Ağa
 Dr. Hilmi B.
 Mahmud Nedim B.
 Reşid Ağa

MARAS
 Abdülkadir B.
 Mithat B.
 Tahsin B.
MARDİN
 Abdülğani B.
 Abdürrezak B.
 Derviş B.
 Necip B.
 Yakup Kadri B.
MENTEŞE
 Esad Ef.
MERSİN
 Niyazi B.
NIĞDE
 Ata B.
ORDU
 Recai B.
RİZE
 Ali B.
 Ekrem B.

SARUHAN
 Hacı Ethem B.
SİİRD
 Halil Hulki B.
SİNOP
 Yusuf Kemal B.
SİVAS
 Dr. Ömer Şevki B.
 Halis Turgut B.
 Muammer B.
 Rahmi B.
 Ziyaettin B.
SİVEREK
 Kadri Ahmed B.
 Mahmud B.
TEKFURDAĞI
 Cemil B.
 Faik B.

TOKAD
 Mustafa Vasfi B.
TRABZON
 Ahmed Muhtar B.
 Hasan B.
 Rahmi B.
 Süleyman Sırrı Ef.
 Şefik B.
URFA
 Ali B.
 Refet B.
 Şeyh Saffet Ef.
VAN
 İbrahim B.
ZONGULDAK
 Halil B.
 Rağıp B.
 Tunalı Hilmi B.
 Yusuf Ziya B.

(Reddedenler)

CANİK
 Cavit Paşa
ERZURUM
 Raif Ef.

GİRESUN
 Hakkı Tarık B.
KARESİ
 Haydar Adil B.

Hulûsi B.
 Mehmet Vehbi B.
KONYA
 Naim Hâzım Ef.

ORDU
 İsmail B.

Tütün idaresi murakkatesi ve sigara kâğıdı inhisarı kanununun neticesi arası

Reye iştirak edenler	: 174
Kabul edenler	: 170
Reddedenler	: —
Müstenkifler	: 4

(Kabul edilmiştir..)

(Kabul edenler)

ADANA	BURSA	ERTUĞRUL	Mahmud Celâl B.
İsmail Sefa B.	Mustafa Fehmi Ef.	Ahmet İffet B.	Mustafa Rahmi B.
AKSARAY	Osman Nuri B.	Rasim B.	Saraçoğlu Şükrü B.
Besim Atalay B.	CANİK	ERZURUM	İZMİT
Mustafa Vehbi B.	Talât Avni B.	Münir Hüsrev B.	Ahmet Şükrü B.
AMASYA	CEBELİBEREKET	ESKİŞEHİR	İbrahim B.
Ali Rıza Ef.	Avni Paşa	Abdullah Azmi B.	İbrahim Süreyya B.
Nafiz B.	İhsan B.	Arif B.	KÂNGIRI
ANKARA	ÇATALCA	Emin B.	Mustafa Abdülhalik B.
İhsan B.	Şakir B.	GAZİANTEP	Rifat B.
Şakir B.	ÇORUM	Ahmet Remzi B.	Talât B.
ANTALYA	Dr. Mustafa B.	Hâfız Şahin Ef.	Ziya B.
Ahmed Sâki B.	İsmail Kemal B.	Kılıç Ali B.	KARAHİSAR SAHİP
Murad B.	Münir B.	GENÇ	Ali B.
Rasih Ef.	DENİZLİ	Muhiddin B.	İzzet Ulvi B.
ARDAHAN	Mazhar Müfid B.	GİRESUN	Kâmil Ef.
Talât B.	Necip Ali B.	Hakkı Tarık B.	Musa Kâzım B.
ARTVİN	DERSİM	Kâzım B.	Ruşen Eşref B.
Hilmi B.	Ahmed Şükrü B.	GÜMÜŞANE	KARAHİSAR ŞARKI
AYDIN	Feridun Fikri B.	Hasan Fehmi B.	Ali Sururi B.
Dr. Reşid Galib B.	DIYARBEKİR	HAKKÂRI	İsmail B.
Tahsin B.	Cavid B.	Nazmi B.	KARESİ
BAYEZİD	Feyzi B.	ISPARTA	Ali Şuuri B.
Şefik B.	Mehmed B.	Hüseyin Hüsnü Ef.	Haydar Adil B.
BİGA	Zülfî B.	Mükerrem B.	Hulûsi B.
Mehmed B.	EDİRNE	İÇEL	Mehmet Vehbi B.
Samih Rifat B.	Cafer Tayyar Paşa	Dr. Tevfik B.	Osman Niyazi B.
BİTLİS	Faik B.	Hafız Emin Ef.	KARS
Muhiddin Nâmi B.	Hüseyin Rıfki B.	İSTANBUL	Ağaoğlu Ahmet B.
BOLU	ELÂZİZ	Ali Fethi B.	KASTAMONU
Cevad Abbas B.	Hüseyin B.	Ali Rıza B.	Ahmet Mahir Ef.
Falih Rıfki B.	Mumiddin B.	Dr. Adnan B.	Halid B.
Mehmed Vasfi B.	Mustafa B.	Dr. Hakkı Şinasi Paşa	Hasan Fehmi Ef.
Şükrü Bey	Naci B.	Hamdullah Suphi B.	Mehmed Fuad B.
BOZOK	ERGANİ	Hüseyin Rauf B.	KAYSERİ
Ahmed Hamdi B.	İhsan B.	Kâzım Karabekir Paşa	Ahmed Hilmi B.
Avni B.	İhsan Hâmid B.	Süleyman Sırrı B.	Sabit B.
Süleyman Sırrı B.	ERZURUM	Yusuf Akçura B.	KIRKLARELİ
	Kâzım Vehbi B.	İZMİR	Dr. Fuad B.
		Kâmil B.	Şevket B.

KIRŞEHİR

Ali Rıza B.
Yahya Galip B.

KONYA

Hacı Bekir Ef.
Eyüp Sabri Ef.
Fuad B.
Kâzım Hüsnü Ef.
Mustafa Ef.
Mustafa Feyzi Ef.
Naim Hâzım Ef.
Tevfik Fikret B.

KOZAN

Ali Saip B.

KÜTAHYA

Ahmet Ferit B.
Rağıp B.

MALATYA

Hacı Bekir Ağa.
Dr. Hilmi B.

Mahmud Nedim B.

Reşit Ağa

MARAŞ

Abdülkadir B.
Mithat B.
Tahsin B.

MARDİN

Abdülğani B.
Abdürrezak B.
Derviş B.
Necip B.
Yakup Kadri B.

MENTEŞE

Esad Ef.

MERSİN

Niyazi B.

NİĞDE

Ata B.

ORDU

İsmail B.
Recai B.

RİZE

Ali B.
Ekrem B.
Esad B.

SARUHAN

Hacı Ethem B.

SİİRD

Halil Hulki B.

SİNOP

Yusuf Kemal B.

SİVAS

Dr. Ömer Şevki B.
Halis Turgut B.
Muammer B.
Rahmi B.
Ziyaettin B.

SİVEREK

Kadri Ahmet B.
Mahmud B.

TEKFURDAĞ

Cemil B.
Faik B.

TOKAD

Mustafa Vasfi B.

TRABZON

Ahmet Muhtar B.
Hasan B.
Rahmi B.
Süleyman Sırrı Ef.
Şefik B.

URFA

Ali B.
Refet B.
Şeyh Saffet Ef.

VAN

İbrahim B.
ZONGULDAK

Halil B.
Rağıp B.
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

Müstenkifler

ERTUĞRUL

Halil B.

ERZURUM

Cazim Ef.

Raif Ef.

Ziya Ef.

Öksüz yurtları müdüriyeti umumiyesinin 1340 senesi bütçesinin ikinci faslından 4/A faslına münakale icrasına dair kanunun neticesi ârâsı

(Kabul edilmiştir..)

Reye iştirak edenler : 175
Kabul edenler : 167
Reddedenler : 7
Müstenkifler : 1

[Kabul edenler]

ADANA
İsmail Sefa B.
AKSARAY
Besim Atalay B.
Mustafa Vehbi B.
AMASYA
Ali Rıza B.
Nafiz B.
ANKARA
İhsan B.
Şakir B.
ANTALYA
Ahmed Sâki B.
Murad B.
Rasih B.
ARDAHAN
Talât B.
ARTVİN
Hilmi B.
AYDIN
Dr. Reşid Galib B.
Tahsin B.
BAYEZİD
Şefik B.
BİGA
Mehmed B.
Samih Rifat B.
BİTLİS
Muhiddin Nâmi B.
BOLU
Cevad Abbas B.
Falih Rıfki B.
Mehmet Vasfi B.
Şükrü Bey
BOZOK
Ahmed Hamdi B.
Avni B.
Salih B.
Süleyman Sırrı B.

BURSA
Mustafa Fehmi B.
Osman Nuri B.
CANİK
Süleyman Necmi B.
Talât Avni B.
CEBELİBEREKET
Avni Paşa
İhsan B.
ÇATALCA
Şakir B.
ÇORUM
Dr. Mustafa B.
İsmail Kemal B.
Münir B.
DENİZLİ
Mazhar Müfid B.
Necip Ali B.
DERSİM
Ahmet Şükrü B.
DİYARBEKİR
Cavid B.
Feyzi B.
Mehmet B.
Şeref B.
Zülfi B.
EDİRNE
Cafer Tayyar Paşa
Faik B.
Hüseyin Rıfki B.
ELÂZİZ
Hüseyin B.
Mumiddin B.
Mustafa B.
Naci B.
ERGANİ
İhsan Hâmid B.
Kâzım Vehbi B.

ERTUĞRUL
Ahmet İffet B.
Halil B.
Rasim B.
ERZURUM
Câzım Ef.
Hâlet B.
Münir Hüsrev B.
Raif Ef.
ESKİŞEHİR
Abdullah Azmi B.
Arif B.
GAZİANTEP
Ahmed Remzi B.
Hâfız Şahin Ef.
Kılıç Ali B.
GENÇ
Muhiddin B.
GİRESUN
Kâzım B.
GÜMÜŞHANE
Hasan Fehmi B.
ISPARTA
Hüseyin Hüsnu Ef.
Mükerrem B.
İÇEL
Dr. Tefvik B.
Hâfız Emin Ef.
İSTANBUL
Ali Fethi B.
Ali Rıza B.
Dr. Adnan B.
Dr. Hakkı Şinasi Paşa
Hamdullah Suphi B.
Hüseyin Rauf B.
Kâzım Karabekir Paşa
Süleyman Sırrı B.
Yusuf Akçura B.

İZMİR
Kâmil B.
Mahmud Celâl B.
Mustafa Rahmi B.
Osmanzade Hamdi B.
Saraçoğlu Şükrü B.
İZMİT
Ahmed Şükrü B.
İbrahim B.
İbrahim Süreyya B.
KÂNGIRI
Mustafa Abdülhalik B.
Rifat B.
Talât B.
KARAHİSARI SAHİP
Ali B.
İzzet Ulvi B.
Kâmil Ef.
Musa Kâzım B.
Ruşen Eşref B.
KARAHİSARI ŞARKI
Ali Sururi B.
İsmail B.
KARESİ
Ali Şuuri B.
Hulûsi B.
Osman Niyazi B.
KARS
Ağaoğlu Ahmed B.
KASTAMONU
Ahmed Mahir Ef.
Halid B.
Hasan Fehmi Ef.
Mehmed Fuad B.
KAYSERİ
Ahmed Hilmi B.
Sabit B.
KIRKLARELİ
Dr. Fuad B.
Şevket B.

KIRŞEHİR

Ali Rıza B.
Yahya Galip B.

KONYA

Hacı Bekir Ef.
Eyüp Sabri Ef.
Fuad B.
Musa Kâzım Ef.
Mustafa Ef.
Mustafa Feyzi Ef.
Naim Hâzım Ef.
Tevfik Fikret B.

KOZAN

Ali Saip B.

KÜTAHYA

Ahmed Ferid B.
Rağıp B.

MALATYA

Hacı Bedir Ağa
Dr. Hilmi B.

Mahmud Nedim B.

Reşid Ağa
MARAŞ

Abdülkadir B.
Mithat B.
Tahsin B.

MARDİN

Abdülğani B.
Abdürrezak B.
Derviş B.
Necip B.
Yakup Kadri B.

MENTEŞE

Esad Ef.

MERSİN

Niyazi B.

NİĞDE

Ata B.

ORDU

Recai B.

RİZE

Ali B.
Ekrem B.
Esad B.

SARUHAN

Hacı Ethem B.

SİİRD

Halil Hulki B.

SİNOP

Yusuf Kemal B.

SİVAS

DR. Ömer Şevki B.
Halis Turgut B.
Muammer B.
Rahmi B.
Ziyaettin B.

SİVEREK

Kadri Ahmed B.

TEKFURDAĞI

Cemil B.
Faik B.

TOKAD

Hacı Kâmil Ef.
Mustafa Vasfi B.

TRABZON

Ahmed Muhtar B.
Hasan B.
Rahmi B.
Süleyman Sırrı Ef.
Şefik B.

URFA

Ali B.
Refet B.
Şeyh Saffet Ef.
VAN
İbrahim B.

ZONGULDAK

Halil B.
Rağıp B.
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

[Reddedenler]

CANIK

Cavit Paşa

ERGANİ

İhsan B.

KÂNGIRI

Ziya B.

GİRESUN

Hakkı Tarık B.

KARESİ

Haydar Adil B.
Mehmet Vehbi B.

ORDU

İsmail B.

[Müstenkif]

HÂKKARI

Nazmi B.

Öksüz yurtları müdiriyeti umumiyesinin 1340 senesi bütçesinin beşinci faslından dördüncü faslının birinci maddesince münakale icrası hakkındaki kanunun neticeî ârâsı

(Kabul edilmiştir..)

Reye iştirak edenler : 174
Kabul edenler : 169
Reddedenler : 5
Müstenkifler : —

[Kabul edenler]

ADANA
İsmail Sefa B.
AKSARAY
Besim Atalay B.
Mustafa Vehbi B.
AMASYA
Ali Rıza B.
Nafiz B.
ANKARA
İhsan B.
ANTALYA
Ahmed Sâki B.
Murad B.
Rasih B.
ARDAHAN
Talât B.
ARTVİN
Hilmi B.
AYDIN
Dr. Reşid Galib B.
Tahsin B.
BAYEZİD
Şefik B.
BİGA
Mehmed B.
Samih Rifat B.
BİTLİS
Muhiddin Nâmi B.
BOLU
Cevad Abbas B.
Falih Rifkı B.
Mehmet Vasfi B.
Şükrü Bey
BOZOK
Ahmed Hamdi B.
Avni B.
Salih B.
Süleyman Sırrı B.

BURSA
Mustafa Fehmi B.
Osman Nuri B.
CANİK
Süleyman Necmi B.
Talât Avni B.
CEBELİBEREKET
Avni Paşa
İhsan B.
ÇATALCA
Şakir B.
ÇORUM
Dr. Mustafa B.
İsmail Kemal B.
Münir B.
DENİZLİ
Mazhar Müfid B.
Necip Ali B.
DERSİM
Ahmet Şükrü B.
DİYARBEKİR
Cavid B.
Feyzi B.
Mehmet B.
Şeref B.
Zülfi B.
EDİRNE
Cafer Tayyar Paşa
Faik B.
Hüseyin Rifkı B.
ELÂZİZ
Hüseyin B.
Mumiddin B.
Mustafa B.
Naci B.
ERGANİ
İhsan Hâmid B.
Kâzım Vehbi B.

ERTUĞRUL
Ahmet İffet B.
Halil B.
Rasim B.
ERZİNCAN
Abdülhak B.
Sabit B.
ERZURUM
Câzım Ef.
Hâlet B.
Münir Hüsrev B.
Raif Ef.
ESKİŞEHİR
Abdullah Azmi B.
Arif B.
GAZİANTEP
Ahmed Remzi B.
Hâfız Şahin
Kılıç Ali B.
GENÇ
Muhiddin B.
GİRESUN
Hakkı Tarık B.
Kâzım B.
GÜMÜŞHANE
Hasan Fehmi B.
HAKKÂRİ
Nazmi B.
ISPARTA
Hüseyin Hüsnü Ef.
Mükerrem B.
İÇEL
Dr. Tefvik B.
Hâfız Emin Ef.
İSTANBUL
Ali Fethi B.
Ali Rıza B.
Dr. Adnan B.
Dr. Hakkı Şinasi Paşa
Hamdullah Suphi B.

Kâzım Karabekir Paşa
Süleyman Sırrı B.
Yusuf Akçura B.
İZMİR
Kâmil B.
Mahmud Celâl B.
Mustafa Rahmi B.
Saraçoğlu Şükrü B.
İZMİT
Ahmed Şükrü B.
İbrahim Süreyya B.
Saffet B.
KÂNGIRI
Mustafa Abdülhalik B.
Rifat B.
Ziya B.
KARAHİSARI SAHİP
Ali B.
İzzet Ulvi B.
Kâmil Ef.
Musa Kâzım B.
Ruşen Eşref B.
KARAHİSARI ŞARKİ
Ali Şuuri B.
İsmail B.
KARESİ
Ali Şururi B.
Hulûsi B.
Osman Niyazi B.
KARS
Ağaoğlu Ahmed B.
KASTAMONU
Ahmed Mahir Ef.
Halid B.
Hasan Fehmi Ef.
Mehmed Fuad B.
KAYSERİ
Ahmed Hilmi B.
Dr. Halid B.
Sabit B.

KIRKLARELİ
Dr. Fuad B.
Şevket B.
KIRŞEHİR
Ali Rıza B.
Yahya Galip B.
KONYA
Hacı Bekir Ef.
Eyüp Sabri Ef.
Fuad B.
Musa Kâzım Ef.
Mustafa Ef.
Mustafa Feyzi Ef.
Naim Hâzım Ef.
Tevfik Fikret B.
KOZAN
Ali Saip B.
KÜTAHYA
Ahmed Ferid B.
Rağıp B.
MALATYA
Hacı Bedir Ağa
Dr. Hilmi B.

Mahmud Nedim B.
Reşid Ağa
MARAŞ
Abdülkadir B.
Mithat B.
Tahsin B.
MARDİN
Abdülğani B.
Abdürrezak B.
Derviş B.
Necip B.
Yakup Kadri B.
MENTEŞE
Esad Ef.
MERSİN
Niyazi B.
MUŞ
İlyas Sami B.
NİĞDE
Ata B.
ORDU
İsmail B.
Recai B.

RİZE
Ali B.
Ekrem B.
Esad B.
SARUHAN
Hacı Ethem B.
SİİRD
Halil Hulki B.
SİNOP
Yusuf Kemal B.
SİVAS
Dr. Ömer Şevki B.
Halis Turgut B.
Muammer B.
Rahmi B.
Ziyaettin B.
SİVEREK
Kadri Ahmed B.
Mahmud B.
TEKFURDAĞI
Cemil B.
Faik B.

TOKAD
Bekir Sami B.
Emin B.
Hacı Kâmil Ef.
Mustafa Vasfi B.
TRABZON
Ahmed Muhtar B.
Rahmi B.
Süleyman Sırrı Ef.
Şefik B.
URFA
Ali B.
Refet B.
Saffet Ef.
VAN
İbrahim B.
ZONGULDAK
Halil B.
Rağıp B.
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

[Reddedenler]

AKSARAY
Besim Atalay B.
DERSİM
Feridun Fikri B.

ERGANİ
İhsan B.
KARESİ
Haydar Adil B.
Mehmet Vehbi B.

Ankara Şehir Emanetine birbuçuk Milyon lira İkrazı hakkındaki Kanunun neticei ârâsi

(Kabul edilmiştir.)

Reye iştirak edenler : 171
Kabul edenler : 164
Reddedenler : 7
Müstenkifler : —

(Kabul edenler)

ADANA
İsmail Sefa B.
AKSARAY
Resim Atalay B.
Mustafa Vehbi B.
AMASYA
Ali Rıza Ef.
ANKARA
İhsan B.
Şakir B.
ANTALYA
Ahmed Sâki B.
Murad B.
Rasih Ef.
ARDAHAN
Talât B.
ARTVİN
Hilmi B.
AYDIN
Dr. Reşid Galib B.
Tahsin B.
BAYEZİD
Şefik B.
BIGA
Mehmed B.
Samih Rifat B.
BİTLİS
Muhiddin Nâmi B.
BOLU
Cevad Abbas B.
Falih Rıfki B.
Mehmed Vasfi B.
Şükrü B.
BOZOK
Ahmed Hamdi B.
Avni B.
Süleyman Sırrı B.
BURSA
Mustafa Fehmi B.
Osman Nuri B.

CANİK
Cavid Paşa
Süleyman Necmi B.
Talât Avni B.
CEBELİBEREKET
Avni Paşa
İhsan B.
ÇATALCA
Şakir B.
ÇORUM
Dr. Mustafa B.
İsmail Kemal B.
Münir B.
DENİZLİ
Mazhar Müfid B.
Necip Ali B.
DERSİM
Ahmed Şükrü B.
DİYARBEKİR
Cavid B.
Feyzi B.
Mehmet B.
Şeref B.
Zülfi B.
EDİRNE
Cafer Tayyar Paşa
Hüseyin Rıfki B.
ELÂZİZ
Hüseyin B.
Mumiddin B.
Mustafa B.
Naci B.
ERGANİ
Kâzım Vehbi B.
ERTUĞRUL
Halil B.
Rasim B.
ERZURUM
Câzım Ef.

Hâlet B.
Münir Hüsrev B.
ESKİŞEHİR
Abdullah Azmi B.
Arif B.
Emin B.
GAZİANTEP
Ahmed Remzi B.
Hâfız Şahin B.
Kılıç Ali B.
GENÇ
Muhiddin B.
GİRESUN
Hakkı Tarık B.
Kâzım B.
GÜMÜŞHANE
Hasan Fehmi B.
HAKKÂRİ
Nazmi B.
ISPARTA
Hüseyin Hüsnü Ef.
Mükerrem B.
İÇEL
Dr. Tefvik B.
Haftız Emin Ef.
İSTANBUL
Ali Fethi B.
Ali Rıza B.
Dr. Adnan B.
Dr. Hakkı Şinasi Paşa
Hamdullah Suphi B.
Hüseyin Rauf B.
Kâzım Karabekir Paşa
Süleyman Sırrı B.
Yusuf Akçura B.
İZMİR
Kâmil B.
Mahmud Celâl B.
Saraçoğlu Şükrü B.

İZMİT
Ahmed Şükrü B.
İbrahim B.
İbrahim Süreyya B.
KÂNGİRİ
Mustafa Abdülhalik B.
Ritat B.
Talât B.
Ziya B.
KARAHİSARI SAHİP
Ali B.
İzzet Ulvi B.
Musa Kâzım B.
Ruşen Eşref B.
KARAHİSARI ŞARKI
Ali Sururi B.
İsmail B.
KARESİ
Ali Şuuri B.
Haydar Adil B.
Mehmed Vehbi B.
Osman Niyazi B.
KARS
Ağaoğlu Ahmed B.
KASTAMONU
Ahmet Mahir Ef.
Halid B.
Hasan Fehmi Ef.
Mehmed Fuad B.
KAYSERİ
Ahmed Hilmi B.
Sabit B.
KIRKLARELİ
Dr. Fuad B.
Şevket B.
KİRŞEHİR
Ali Rıza B.
Yahya Galip B.

KONYA
Bekir Ef.
Eyüp Sabri Ef.
Fuad B.
Musa Kâzım Ef.
Mustafa Ef.
Naim Hazım Ef.
Tevfik Fikret B.

KOZAN
Ali Saip B.

KÜTAHYA
Ahmet Ferit B.
Rağıp B.

MALATYA
Hacı Bedir Ağa
Dr. Hilmi B.
Mahmud Nedim B.

MARAŞ
Abdülkadir B.

Mithat B.
Tahsin B.
MARDİN
Abdülğani B.
Abdürrezak B.
Derviş B.
Necip Ali B.
Yakup Kadri B.

MENTEŞE
Esad Ef.

MERSİN
Niyazi B.

NİĞDE
Ata B.

ORDU
İsmail B.

Recai B.
RİZE

Ali B.

Ekrem B.
Esad B.
SİİRD
Halil Hulki B.
SİNOP
Yusuf Kemal B.
SİVAS
Dr. Ömer Şevki B.

Halis Turgut B.
Rahmi B.

Ziyaettin B.
SİVEREK

Kadri Ahmed B.
Mahmud B.

TEKFURDAĞI
Cemil B.

Faik B.
TOKAD

Hacı Kâmil Ef.
Mustafa Vasfi B.

TRABZON
Ahmed Muhtar B.
Hasan B.
Rahmi B.
Süleyman Sırrı B.
Şefik B.

URFA
Ali B.

Refet B.
Şeyh Saffet Ef.

VAN
İbrahim B.

ZONGULDAK

Halil B.
Rağıp B.
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

(Reddedenler)

ERGANİ
İhsan B.
ERTUĞRUL
Ahmet İffet B.

ERZURUM
Raif Ef.
KARESİ
Hulûsi B.

KONYA
Mustafa Feyzi Ef.
MALATYA
Reşit Ağa

SARUHAN
Hacı Ethem B.

1341 senesi Muvazenei Umumiye Kanununun mevkii meriyete vazına kadar ifa olunacak hidemat hakkındaki
Kanunun neticeî ârâsı

Reye iştirak edenler	: 155
Kabul edenler	: 155
Reddedenler	: —
Müstenkifler	: —

(Kabul edilmiştir.)

(Kabul edenler)

ADANA	CEBELİBEREKET	ESKİŞEHİR	Talât B.
İsmail Sefa B.	Avni Paşa	Arif B.	Ziya B.
AKSARAY	ÇATALCA	Emin B.	KARAHİSARI SAHİP
Besim Atalay B.	Şakir B.	GAZİANTEP	İzzet Ulvî B.
AMASYA	ÇORUM	Ali Cenani B.	Kâmil Ef.
Ali Rıza B.	Dr. Mustafa B.	Kılıç Ali B.	Musâ Kâzım B.
Esad B.	İsmail Kemal B.	GENÇ	Ruşen Eşref B.
Nafiz B.	DENİZLİ	Muhiddin B.	KARAHİSARI ŞARKI
ANTALYA	Mazhar Müfid B.	GİRESUN	Ali Sururi B.
Ahmed Sâki B.	Necip Ali B.	Hakkı Tarık B.	KARESİ
Rasih Ef.	DERSİM	GÜMÜŞHANE	Haydar Adil B.
ARDAHAN	Ahmed Şükrü B.	Hasan Fehmi B.	Osman Niyazi B.
Talât B.	Feridun Fikri B.	HAKKÂRİ	KARS
ARTVİN	DİYARBEKİR	Asâf B.	Ağaoğlu Ahmed B.
Hilmi B.	Cavid B.	Nazmi B.	KASTAMONU
AYDIN	Feyzi B.	ISPARTA	Ahmet Mahir B.
Dr. Reşid Galib B.	Mehmet B.	Hüseyin Hünsü Ef.	Ali Rıza B.
Tahsin B.	Şeref B.	Mükerref B.	Halid B.
BAYEZİD	Zülfi B.	İÇEL	Hasan Fehmi Ef.
Şefik B.	EDİRNE	Hafız Emin Ef.	Mehmed Fuad B.
BİGA	Cafer Tayyar Paşa	İSTANBUL	KAYSERİ
Mehmed B.	Faik B.	Ali Fethi B.	Ahmed Hilmi B.
Samih Rifat B.	Hüseyin Rıfkı B.	Ali Rıza B.	Dr. Halid B.
BİTLİS	ELÂZIZ	Dr. Hakkı Şinasi Paşa	KIRKLARELİ
Muhiddin Nâmi B.	Hüseyin B.	Hamdullah Suphi B.	Dr. Fuad B.
BOLU	Mumiddin B.	Hüseyin Rauf B.	KİRŞEHİR
Cevad Abbas B.	Mustafa B.	Kâzım Karabekir Paşa	Ali Rıza B.
Falih Rıfkı B.	Naci B.	Süleyman Sırrı B.	KONYA
Mehmed Vasfi B.	ERGANİ	Yusuf Akçura B.	Hacı Bekir Ef.
Şükrü B.	İhsan B.	İZMİR	Eyüp Sabri Ef.
BOZOK	İhsan Hâmid B.	Kâmil B.	Fuad B.
Ahmed Hamdi B.	Kâzım Vehbi B.	Saraçoğlu Şükrü B.	Mustafa Kâzım Ef.
Salih B.	ERTUĞRUL	İZMİT	Mustafa Feyzi Ef.
Süleyman Sırrı B.	Ahmet İffet B.	Ahmed Şükrü B.	Naim Hâzım Ef.
BURSA	Halil B.	İbrahim Süreyya B.	Tevfik Fikret B.
Mustafa Fehmi B.	Rasim B.	Saffet B.	KÜTAHYA
CANIK	ERZURUM	KÂNGIRI	Nuri B.
Cavid Paşa	Câzif Ef.	Mustafa Abdülhalik B.	Rağıp B.
Süleyman Necmi B.	Münir Hüsrev B.	Rifat B.	
Talât Avni B.	Raif Ef.		

MALATYA
Dr. Hilmi B.
Mahmud Nedim B.

MARAŞ
Abdülkadir B.
Mithat B.
Tahsin B.

MARDİN
Abdülğani B.
Abdürrezak B.
Derviş B.
Necip B.
Yakup Kadri B.

MENTEŞE
Esad Ef.

MERSİN
Besim B.
Niyazi B.

MUŞ
İlyas Sami B.
Rıza B.

NİĞDE
Ata B.

ORDU
İsmail B.
Recai B.

RİZE
Ali B.
Ekrem B.
Esad B.
Fuad B.

SARUHAN
Hacı Ethem B.

SİİRD
Halil Hulki B.

SİVAS

Dr. Ömer Şevki B.
Halis Turgut B.
Rahmi B.
Rasim B.
Ziyaettin B.

SİVEREK
Kadri Ahmed B.

TEKFURDAĞI
Cemil B.
Faik B.

TOKAD
Hacı Kâmil Ef.
Mustafa Vasfi B.

TRABZON
Ahmed Muhtar B.
Hasan B.
Rahmi B.
Süleyman Sırrı Ef.

URFA
Ali B.
Refet B.
Şeyh Saffet Ef.

VAN
İbrahim B.

ZONGULDAK
Ragıp B.
Tunalı Hilmi B.

TÜRKİYE

BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

(İkinci intihap devresi - İkinci İçtima senesi)

26 . 2 . 1341 Perşembe

1340 Senesi Darüleytamlar bütçesinin beşinci faslında üç bin liranın dördüncü faslın birinci maddesine nakli hakkında Başvekâletten mevruz 1/609 numaralı kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası,

Türkiye Cumhuriyeti
Başvekâlet
Kalemi Mahsus Müdüriyeti
6/714

12 . 2 . 1341

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Mukaddema harcirahlardan icra edilmekte olan yüzde kırk tenzilâtın ref ve ilgası ve aile harcirahlarının kararname mucibince tesviyesine müsaade itası üzerine Darüleytamlar müdüriyeti umumiyesinin 1340 senesi bütçesinin dördüncü faslının memurin ve muallimin harcirahını teşkil eden birinci maddesine mevzu altı bin lira kifayet etmeyerek senenin ilk altı ayı zarfında hitam bulmuş ve emri terbiye ve tedrisin matlup veçhile tedvir ve temini zımında Darüleytamlara meslekten ehliyeti muallimler tedarik ve tayini dolayısıyla birçok harcirah daha tahakkuk ettiği halde, tahsisatın hitamına mebni, henüz tediyeye edilememiş olduğundan mezkûr bütçenin beşinci faslını teşkil eden telgraf ücuratı tahsisatından tasarruf edilen üç bin liranın tenzili ile dördüncü faslın maruz zikir birinci harcirah maddesine nakil ve ilâvesi hakkında Maarif Vekâleti Celilesince tanzim olunan ve İcra Vekilleri Heyetinin 1.2.1341 tarihli içtimasında ledettezekkür Meclis Âliye arzı takarrür eden lâyihai kanuniye leffen takdim kılınmıştır. Muktezasının ifa ve neticenin işarına müsaade buyurulmasını rica eylerim efendim.

Başvekil
Ali Fethi

Muvazenei Maliye Encümeni Mazbatası
24 . 2 . 1341

Harcirahlardan yüzde kırk tenzilât icrasının ilgasına mütedair 475 numaralı ve 10 Nisan 1340 tarihli kanun üzerine 1340 Öksüz Yurtları bütçesinin harcirah faslına mevzu tahsisatın muallimlerin tayi-

ninden mütevellit tebeddülât dolayısıyla ademi kifayesi ve telgraf ücuratı faslında tasarruf olduğundan mezkûr fasıldan üç bin liranın memurin ve muallimin harcirahı maddesine nakli Hükümetten mevruz kanun lâyihasının esbabı mucibesinden anlaşmıştır. İcabi ledelmüzakere talep edilen munakale balâda numara ve tarihi muharrer kanununun tatbikatı netayicinden olmakla lâyihai kanuniye encümenimizce adilen kabul ve berayı tastik Heyeti Celileye takdim edilmiştir.

Muvazenei Maliye Encümeni

Reisi namını	Mazbata Muharriri
Çatalca	Çatalca
Şakir	Şakir
Kâtip	Aza
Konya	Sivas
Fuat	Halis Turgut
Aza	Aza
Bursa	Hakkârî
Osman Nuri	Asaf
Aza	Aza
Gaziantep	Maraş
Ahmet Remzi	Mithat

Aza
Giresun
Musa Kâzım

Hükümetin Teklifi

Darüleytamlar bütçesinin beşinci faslından üç bin liranın dördüncü faslın birinci maddesine nakli hakkında kanun lâyihası.

Madde 1. — Darüleytamlar müdüriyeti umumiyesinin 1340 senesi bütçesinin beşinci telgraf ücuratı faslından üç bin lira dördüncü faslın birinci memurin ve muallimin harcirahı maddesine naklolunmuştur.

Madde 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

Madde 3. — İşbu kanunun icrasına Maarif Vekâleti memurdur.

3 . 2 . 1341

Başvekil ve Müdafaai

Milliye Vekili

Ali Fethi

Bahriye Vekili

İhsan

Hariciye Vekili

Şükrü Kaya

Maarif Vekili

Saraçoğlu Şükrü

Ziraat Vekili

Hasan Fehmi

Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye

Vekili

Mazhar

Adliye Vekili

Mahmut Esat

Dahiliye Vekili

Cemil

Maliye Vekili

Mustafa Abdülhalik

Nafia Vekili

Feyzi

Ticaret Vekili

Ali Cenani

Muvazenei Maliye Encümeninin Tadilâtı

1340 Senesi Öksüz Yurtları bütçesinde

münakale icrasına dair kanun :

Birinci madde - 1340 Senesi Öksüz Yurtları bütçesinin beşinci «Telgraf ücreti» faslından 3 000 lira tenzil edilerek dördüncü faslın birinci «Muallimin ve memurin harcirahı» maddesine naklolunmuştur.

İkinci Madde — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülciradır.

Üçüncü Madde — İşbu kanunun icrasına Maliye ve Maarif Vekilleri memurdur.

Muvazenei

Maliye Encümeni

Reisi namına

Çatalca

Şakir

Kâtip

Konya

Fuat

Aza

Bursa

Osman Nuri

Aza

Gaziantep

Ahmet Remzi

Mazbata Muharriri

Çatalca

Şakir

Aza

Sivas

Halis Turgut

Aza

Hakkâri

Asaf

Aza

Maraş

Mithat

Aza

Giresun

Musa Kâzım

